

Matica

broj
no.

6

lipanj
june

2026.

Vatreno srce Amerike

PHOTO: SAJINIĆ STRUKIĆ / PIVŠEĆIĆ

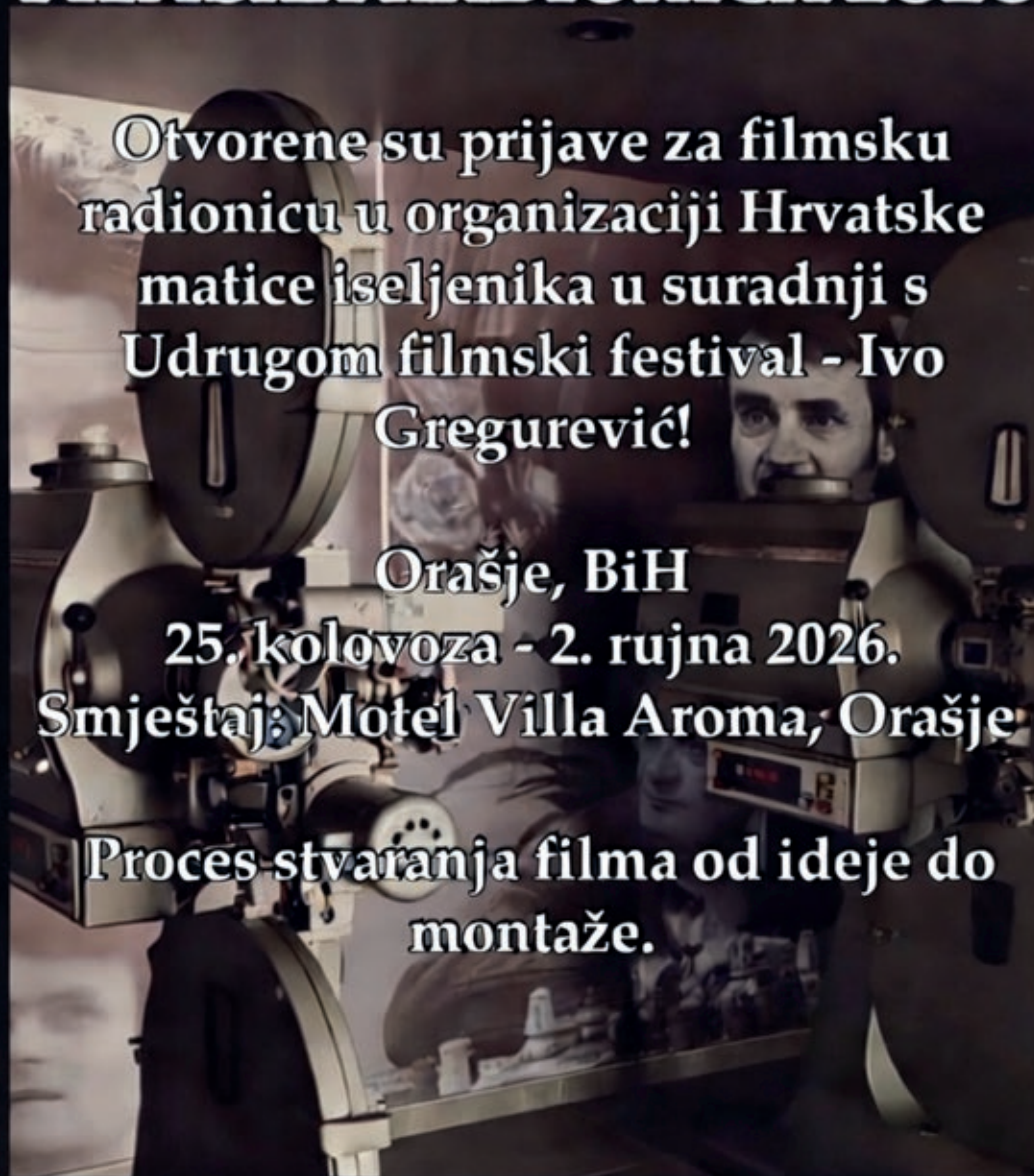
ISSN 1330-2140

9 771330 214009

25. KOLOVOZA - 2. RUJNA 2026.

Dani hrvatskog filma „Ivo Gregurević”
FILMSKA RADIONICA 2026

Otvorene su prijave za filmsku radionicu u organizaciji Hrvatske matice iseljenika u suradnji s Udrugom filmiski festival - Ivo Gregurević!

Orašje, BiH

25. kolovoza - 2. rujna 2026.

Smještaj: Motel Villa Aroma, Orašje

Proces stvaranja filma od ideje do montaže.

Osobe od 18 godina (ograničen broj polaznika)

Troškove smještaja pokriva organizator!

PRIJAVE: DO 15. SRPNJA 2026.

NA EMAIL:

DANIJELA.PRIMORAC@MATIS.HR

PRAKTIČNA RADIONICA ZA MLADE FILMAŠE

Drage čitateljice i čitatelji,

iza nas je prvi Tjedan Hrvata izvan RH, jedinstveni događaj koji je okupio nekoliko tisuća sudionika i snažno posvjedočio zajedništvu hrvatskoga naroda u domovini i diljem svijeta.

Ova nova nacionalna manifestacija, utemeljena jednoglasnom odlukom Hrvatskoga sabora, postaje trajno mjesto susreta hrvatskoga naroda. Posebnu zahvalnost zaslužuju predsjednik Vlade Andrej Plenković, koji je u Hrvatskoj matici iseljenika otvorio Tjedan izložbom "Nostalgija svjetlosti" Virgilija Nevjestića te državni tajnik Zvonko Milas sa svojim timom, koji je osmislio i povezo brojne programe i sudionike.

Tjedan je pokazao bogatstvo hrvatske prisutnosti u svijetu, od kulture i jezika do poduzetništva, znanosti i sporta. Posebno se istaknuo susret predstavnika hrvatskih medija izvan Republike Hrvatske, koji imaju važnu ulogu u očuvanju identiteta i povezanosti s domovinom.

Rezultati državne politike prema Hrvatima izvan RH vidljivi su i u konkretnim ulaganjima. Dok su prije deset godina godišnja izdvajanja iznosila 16 milijuna eura, ove godine dosegla su 203 milijuna eura,

a ukupna ulaganja tijekom mandata Vlade Andreja Plenkovića premašila su 820 milijuna eura. To je snažna poruka da Hrvatska prepoznaje svoje ljude izvan granica domovine kao važan dio nacionalnog bića.

U ovom broju donosimo intervju s Darijanom Filipović, kandidatkinjom za hrvatskoga člana Predsjedništva BiH. Pozivam sve Hrvate podrijetlom iz BiH da se registriraju za nadolazeće izbore i iskoriste svoje demokratsko pravo. Hrvatski narod u BiH mora imati legitimne predstavnike koje će izabrati upravo Hrvati. Bosna i Hercegovina jest i ostaje domovina hrvatskoga naroda!

Pred nama su i dani nogometnog zajedništva. Dok naši Vatreni započinju nastup na Svjetskom prvenstvu, šalje mo podršku hrvatskim zajednicama u SAD-u i Kanadi koje još jednom pokazuju snagu organizacije i hrvatskoga globalnog zajedništva.

Neka nas u ovim tjednima povežu ponos, vjera i hrvatsko srce. Sretno, Vatreni!

Zdeslav Milas, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika

Dear Readers,

The first Week of Croats Abroad is behind us, a unique event that brought together several thousand participants and powerfully testified to the unity of the Croatian people in the homeland and around the world.

This new national event, established by a unanimous decision of the Croatian Parliament, is now a permanent meeting place for the Croatian people. Prime Minister Andrej Plenković, who opened the Week in the Croatian Heritage Foundation with the exhibition "Nostalgia of Light" by Virgil Nevjestić, and State Secretary Zvonko Milas and his team, who designed and connected numerous programs and participants, deserve special thanks. The Week showed the richness of Croatia's presence throughout the world, from culture and language to entrepreneurship, science and sports. The meetings with the media of Croats abroad, which play a crucial role in preserving the identity and connection with the Homeland, were particularly highlighted.

The results of the state policy towards Croats abroad are also visible through concrete investments. While ten years ago annual allocations amounted to EUR 16 million, this year they reached EUR 203 million, and total investments during Andrej Plenković's Government mandate exceed EUR 820 million. This is a strong message that Croatia recognizes its people outside the borders of the Homeland as an important part of the national being.

In this issue, we present an interview with Darijana Filipović, a candidate for the Croatian member of the Presidency of BiH. I invite all Croats of BiH descent to register for the upcoming elections and exercise their democratic right. The Croatian people in BiH must have legitimate representatives elected by Croats. Bosnia and Herzegovina is and remains the homeland of the Croatian people!

Ahead of us are also days of sporting togetherness. As our Vatreni are embarking on their World Cup journey, we are sending support to Croatian communities in the USA and Canada, who are once again demonstrating the strength of their organization and Croatian global unity.

Let pride, faith and the Croatian heart connect us during these weeks. Good luck, Vatreni!

Zdeslav Milas, Croatian Heritage Foundation Director

- 6 Sjednica Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske
- 12 Američki Hrvati od zlatne do navijačke groznice
- 16 Povijesni temelji suradnje Matice iseljenika i Hrvatske bratske zajednice
- 38 Intervju s Darijanom Filipović
- 44 Seminar "Stvaranje kazališta" u Gučoj Gori
- 48 Peto izdanje Ljetne škole Domovina
- 54 Hrvatska nastava u inozemstvu: Norveška
- 58 U Mundimitru otvorena izložba Kuzme Kovačića

22
Tjedan Hrvata izvan RH: Snažna poruka zajedništva domovinske i iseljene Hrvatske

Kolumne

- 11 Globalna Hrvatska
VESNA KUKAVICA
- 36 Većinom o manjini
MILAN BOŠNJAK
- 57 (S)kretanja
ŠIMUN ŠITO ĆORIĆ

Sjednica Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Tijekom dvodnevnoga programa sjednice četvrtoga saziva Savjeta naglašena je važnost očuvanja identiteta, jačanja veza s domovinom te nastavka potpore Hrvatima izvan Republike Hrvatske

U deset godina povećana su ukupna godišnja izdvajanja za Hrvate izvan Hrvatske sa 16 na 203 milijuna eura

U sklopu obilježavanja Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske održana je i prva sjednica četvrtoga saziva Vladina Savjeta za Hrvate izvan Republike Hrvatske, na kojoj se razgovaralo o daljnjem kreiranju i provedbi politika, aktivnosti i programa usmjerenih na Hrvate izvan RH. Uz ministre i državne tajnike, nazočio je i predsjednik Vlade Andrej Plenković.

“Sjednice Savjeta prigoda su, ovoga puta u posebnome ozračju prvoga Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske, koji se održava odlukom Hrvatskoga sabora, da se afirmiraju identitet, kultura i tradicija naših Hrvata koji žive izvan domovine, da snažimo ključnu poruku jedinstva i da preciznim strukturiranjem programa omogućimo Hrvatima koji su četvrta, peta, a neki i šesta genera-

cija, upoznavanje sa suvremenom Hrvatskom, učenje hrvatskoga jezika te poticajne mjere za povratak u domovinu onima koji to žele”, rekao je Plenković. Naglasio je kako je Vlada Republike Hrvatske u deset godina povećala ukupna godišnja izdvajanja za Hrvate izvan Hrvatske sa 16 milijuna eura na 203 milijuna eura, čime je poslana jasna poruka o važnosti skrbi za Hrvate izvan domovine.

Tijekom sjednice raspravljalo se o temama važnima za Hrvate izvan Hrvatske, s naglaskom na očuvanje hrvatskoga identiteta, jačanje suradnje s Hrvatskom te mogućnosti povratka, useljavanja i uključivanja naših sunarodnjaka u društveni i gospodarski život Hrvatske.

“Rezultati rada prethodnih triju saziva Savjeta jasno pokazuju da on nije formalnost. Nazočnost predsjednika Vlade Andreja Plenkovića, ministara i predstavnika Sabora potvrđuje koliko Hrvatska cijeni doprinos hrvatskoga naroda diljem svijeta u stvaranju samostalne Hrvatske, ali i u očuvanju svih vrijednosti važnih našem narodu”, rekao je u svom obraćanju državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas. Naglasio je kako Hrvatska pruža potporu za 41 projekt od strateškoga značaja za Hrvate izvan Hrvatske – 18 projekata za Bosnu i Hercegovinu, 16 za hrvatsku manjinu i sedam za hrvatsko iseljništvo. Istaknuo je važnost dodjele čak 10.000 stipendija za mlade Hrvate izvan Hrvatske, Zakon o hrvatskom državljanstvu,

Novi predsjednik Savjeta je Mile Baričević iz Njemačke, a potpredsjednici su Đanino Kutnjak, predstavnik za hrvatske nacionalne manjine, Elena Liliana Nadinić za hrvatsko iseljeničtvo u prekontinentalnim zemljama, Vlatka Leko-Roche za hrvatsko iseljeničtvo u Europskoj uniji te Marko Novak za Hrvate iz Bosne i Hercegovine

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas govorio je o Matičinim programima za Hrvate izvan RH

koji je snažno usmjeren prema hrvatskom iseljeničtvu te posebnu upisnu kvotu za studente izvan Republike Hrvatske, iz iseljeničtva i manjina.

Za predsjednika četvrtoga saziva Savjeta izabran je Mile Baričević iz Njemačke, koji je zahvalio na iskazanom povjerenju te naglasio važnost zajedničkog djelovanja svih članova Savjeta u daljnjem jačanju veza između Republike Hrvatske i Hrvata diljem svijeta. Baričević je istaknuo i uvjerenje da će novoizabrani saziv Savjeta nastaviti uspješno

zastupati interese Hrvata izvan Republike Hrvatske te svojim radom pridonositi daljnjem razvoju suradnje između hrvatskih zajednica i institucija Republike Hrvatske. Izabrana su i četiri potpredsjednika: Đanino Kutnjak, predstavnik hrvatske nacionalne manjine, Marko Novak za Hrvate iz Bosne i Hercegovine, Vlatka Leko-Roche za hrvatsko iseljeničtvo u Europskoj uniji i Elena Liliana Nadinić za hrvatsko iseljeničtvo.

Tijekom dvaju sadržajna i radna dana održani su stručni paneli i raspra-

ve posvećeni ključnim temama od interesa za Hrvate izvan Republike Hrvatske, s posebnim naglaskom na očuvanje hrvatskoga identiteta, jačanje suradnje s domovinom te mogućnosti povratka, useljavanja i uključivanja u društveni i gospodarski život Republike Hrvatske.

Sjednica je zaključena panelom "Razvijanje povezanosti i odnosa Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske", na kojem su predstavljeni programi, mjere i projekti usmjereni prema Hrvatima izvan domovine. Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas govorio je o tradicionalnim, ali i novim Matičinim programima za Hrvate izvan domovine. Državni tajnik u Ministarstvu demografije i iseljeničtva Frane Tokić predstavio je mjere i programe za poticanje povratka i useljavanja hrvatskih iseljenika, a program HRT-a za Hrvate izvan Republike Hrvatske predstavio je Vladimir Brnardić, v. d. urednika Samostalnog odjela Programa za Hrvate izvan Republike Hrvatske. O projektu učenja hrvatskoga jezika za Hrvate izvan domovine govorio je Staša Skenžić iz Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih, o prekograničnoj suradnji s Hrvatima izvan Republike Hrvatske Stella Arneri iz Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, a o mjeri "Biram Hrvatsku" Ivana Mehle iz Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje. (Izvor i foto: Vlada RH i SDUHIRH)

Sjednica je zaključena panelom "Razvijanje povezanosti i odnosa Republike Hrvatske s Hrvatima izvan RH"

Savjet Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske savjetodavno je tijelo Vlade Republike Hrvatske u kreiranju i provedbi politika, aktivnosti i programa koji se odnose na Hrvate izvan granica Hrvatske. Članove Savjeta, pripadnike hrvatskoga naroda izvan RH, imenuje Vlada RH na prijedlog hrvatskih za-

jednica iz država iz kojih dolaze. Riječ je o 65 predstavnika udruga, organizacija i institucija Hrvata iz cijeloga svijeta, uglednih u sredinama u kojima žive, angažiranih na očuvanju i jačanju hrvatskoga identiteta, aktivnih u radu svojih zajednica te predanih unapređenju odnosa s domovinom.

Osim predstavnika Hrvata izvan Hrvatske, članovi Savjeta su prema položaju i predstavnici državnih tijela, institucija, Katoličke crkve i organizacija civilnog društva

FOTO: SDO/HRH, VLADA RH

IMENOVANI ČLANOVI SAVJETA:

1. **Toni Kraljević**, predstavnik Hrvata iz Bosne i Hercegovine
2. **Andrijana Katić**, predstavnica Hrvata iz Bosne i Hercegovine
3. **Nikola Menalo**, predstavnik Hrvata iz Bosne i Hercegovine
4. **Stjepan Dujo**, predstavnik Hrvata iz Bosne i Hercegovine
5. **Marko Novak**, predstavnik Hrvata iz Bosne i Hercegovine
6. **Vinko Pavlović**, predstavnik Hrvata iz Bosne i Hercegovine
7. **Ana Rašo**, predstavnica Hrvata iz Bosne i Hercegovine
8. **Ružica Ševarika**, predstavnica Hrvata iz Bosne i Hercegovine
9. **Marko Ivanković**, predstavnik Hrvata iz Bosne i Hercegovine
10. **Ana Andrić**, predstavnica Hrvata iz Bosne i Hercegovine
11. **Mate Omazić**, predstavnik Hrvata iz Bosne i Hercegovine
12. **Ivan Sajević**, predstavnik Hrvata iz Bosne i Hercegovine
13. **Franjo Jukić**, predstavnik Hrvata iz Bosne i Hercegovine
14. **Gabriela Novak-Karall**, predstavnica hrvatske nacionalne manjine iz Austrije
15. **Josef Buranits**, predstavnik hrvatske nacionalne manjine iz Austrije
16. **Adrijan Vuksanović**, predstavnik hrvatske nacionalne manjine iz Crne Gore
17. **Jan Kopriva**, predstavnik hrvatske nacionalne manjine iz Češke
18. **Antonella D'Antuono**, predstavnica hrvatske nacionalne manjine iz Italije
19. **Ivan Gugan**, predstavnik hrvatske nacionalne manjine iz Mađarske
20. **Andrija Handler**, predstavnik hrvatske nacionalne manjine iz Mađarske
21. **Petar Hategan**, predstavnik hrvatske nacionalne manjine iz Rumunjske
22. **Josip Tunić**, predstavnik hrvatske nacionalne manjine iz Sjeverne Makedonije
23. **Radoslav Janković**, predstavnik hrvatske nacionalne manjine iz Slovačke
24. **Danino Kutnjak**, predstavnik hrvatske nacionalne manjine iz Slovenije
25. **Koraljka Čeh**, predstavnica hrvatske nacionalne manjine iz Slovenije
26. **Renata Kuruc**, predstavnica hrvatske nacionalne manjine iz Srbije
27. **Petar Đujić**, predstavnik hrvatske nacionalne manjine iz Srbije
28. **Marin Piuković**, predstavnik hrvatske nacionalne manjine iz Srbije
29. **Domagoj Štefan**, predstavnik hrvatske nacionalne manjine iz Bugarske
30. **Mario Brkić**, predstavnik hrvatske nacionalne manjine s Kosova
31. **Mirna Jukić-Berger**, predstavnica hrvatskog iseljeničtva iz Austrije
32. **Vlatka Leko-Roche**, predstavnica hrvatskog iseljeničtva iz Francuske
33. **Ivana Milina**, predstavnica hrvatskog iseljeničtva iz Italije
34. **Marijo Primorac**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva iz Njemačke
35. **Mile Baričević**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva iz Njemačke
36. **Jozo Dalić**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva iz Švicarske
37. **Franco Cetinić**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva za Ujedinjenu Kraljevinu Velike Britanije i Sjeverne Irske
38. **Ivan Turkalj**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva za Dansku i Norvešku
39. **Marija Aladić Fromont**, predstavnica hrvatskog iseljeničtva za Belgiju, Luksemburg i Nizozemsku
40. **Sanja Miletić**, predstavnica hrvatskog iseljeničtva iz Irske
41. **Vesna Ačkar**, predstavnica hrvatskog iseljeničtva iz Njemačke
42. **Franjo Akmadža**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva iz Njemačke
43. **Domin Barunčić**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva iz Njemačke
44. **Martina Trupina Dreven**, predstavnica hrvatskog iseljeničtva iz Švedske
45. **Jelena Nadinić**, predstavnica hrvatskog iseljeničtva iz Argentine
46. **Zvonimir Kurtović**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva iz Australije
47. **Gustavo Victor Glavinich Giosa**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva za Paragvaj, Urugvaj i Venezuelu
48. **Dubravka Sidonija Šuto**, predstavnica hrvatskog iseljeničtva iz Brazila
49. **Lovorka Duvnjak**, predstavnica hrvatskog iseljeničtva iz Južne Afrike
50. **Zvonimir Aničić**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva iz Kanade
51. **Jeanne Valetić**, predstavnica hrvatskog iseljeničtva iz Kanade
52. **Ivana Pečarević**, predstavnica hrvatskog iseljeničtva iz Argentine
53. **Raymond Vicko Pecotić**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva iz Australije
54. **Sonja Palić**, predstavnica hrvatskog iseljeničtva iz Australije
55. **Ana Erceg**, predstavnica hrvatskog iseljeničtva iz Australije
56. **Iván Eduardo Orlic Ticerán**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva za Boliviju, Ekvador i Peru
57. **Marco Buzolić**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva iz Čilea
58. **Alexandra Anamarija Vrsalović Honorato**, predstavnica hrvatskog iseljeničtva iz Čilea
59. **Zoran Tijardović**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva iz Kanade
60. **Marija Nada Batistich**, predstavnica hrvatskog iseljeničtva iz Novog Zelanda
61. **Nikola Meteš**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva iz Sjedinjenih Američkih Država
62. **Alen Juginović**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva iz Sjedinjenih Američkih Država
63. **Ante Ivan Jakić**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva iz Sjedinjenih Američkih Država
64. **Danko Svirac Grgas**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva iz Sjedinjenih Američkih Država
65. **Peter John Hazdovac**, predstavnik hrvatskog iseljeničtva iz Sjedinjenih Američkih Država.

Tematska sjednica o položaju hrvatske manjine u europskim državama

Odbor za Hrvate izvan Republike Hrvatske Hrvatskoga sabora održao je tematsku sjednicu posvećenu izazovima i perspektivama hrvatske manjinske zajednice u dvanaest europskih država

Istaknuta je važnost kontinuirane potpore Republike Hrvatske Hrvatima izvan RH

Sjednicu su otvorile predsjednica Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zdravka Bušić i članica Odbora te predsjednica Hrvatskoga nacionalnog vijeća u Srbiji Jasna Vojnić, dok se uvodno okupljenima obratio i predsjednik Odbora za vanjsku politiku Andro Krstulović Opara koji je poručio kako hrvatske manjine nisu “predmet” vanjske politike, nego konstitutivni dio hrvatske nacije te naglasio da je Odbor za vanjsku politiku njihov glas u inozemstvu.

U fokusu sjednice bio je položaj Hrvata u Austriji, Bugarskoj, Crnoj Gori, Češkoj, Italiji, Kosovu, Mađarskoj, Sjevernoj Makedoniji, Rumunjskoj, Slovačkoj, Sloveniji i Srbiji – s posebnim naglaskom na očuvanje nacionalnoga identiteta, jezika, kulture, manjinskih prava te jačanje političke zastupljenosti. Uz članove Odbora, na sjednici su sudjelovali predstavnici hrvatske manjine, članovi Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske te predstav-

nici nadležnih državnih institucija i ministarstava.

Jasna Vojnić dala je pregled položaja hrvatske manjine u europskim državama, istaknuvši kako najveći broj Hrvata živi u Srbiji, zatim u Sloveniji, Mađarskoj i Crnoj Gori, dok je najmanja zajednica na Kosovu. Podsjetila je kako status priznate nacionalne manjine Hrvati imaju u Austriji, Crnoj Gori, Italiji, Mađarskoj,

Predsjednica saborskog Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zdravka Bušić

Srbiji, Rumunjskoj i Slovačkoj, dok taj status još uvijek nemaju u Bugarskoj, Češkoj, Sloveniji, Sjevernoj Makedoniji i na Kosovu.

Na sjednici je istaknuta potreba većeg uključivanja tema hrvatske manjine u obrazovne programe, medije i kulturne politike država u kojima djeluju, a predstavnici hrvatskih institucija osvrnuli su se na izazove s kojima se suočava hrvatska manjinska zajednica u drugim državama te su predstavili aktivnosti i konkretne mjere kojima njihove institucije pružaju potporu Hrvatima u navedenim državama.

Državni tajnik Ministarstva vanjskih i europskih poslova Frano Matušić osvrnuo se na položaj Hrvata u Srbiji, pri čemu je naglasio važnost pune provedbe članka 9. Sporazuma o bilateralnim odnosima Hrvatske i Srbije.

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas predstavio je programe namijenjene pripadnicima hrvatske nacionalne manjine koji su usmjereni na očuvanje hrvatskoga jezika, kulture i identiteta u hrvatskoj zajednici izvan domovine, dok je predstavnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Milan Bošnjak govorio o projektima potpore, stipendijama i programima namijenjenima hrvatskoj manjini. Predstavnici Ministarstva demografije i useljeničtva te Ministarstva unutarnjih poslova istaknuli su pozitivne trendove povratka hrvatskih useljenika i povećani broj zahtjeva za hrvatsko državljanstvo nakon izmjena zakonskoga okvira.

Općenito, istaknuta je važnost kontinuirane potpore Republike Hrvatske Hrvatima izvan domovine, kako uz institucionalnu suradnju i djelovanje Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, tako i očuvanjem kulturnog, jezičnog i nacionalnog identiteta hrvatske zajednice. (Izvor i foto: Hrvatski sabor)

Hrvatska zajednica u Crnoj Gori ostaje trajna obveza Hrvatske

Radio Dux i Hrvatski glasnik dobili su status projekata od strateškoga značaja, a Vlada RH najavila je i financiranje obnove Hrvatskoga doma Josipa Markovića u Donjoj Lastvi

Predsjednik Vlade Andrej Plenković sastao se u Donjoj Lastvi s predstavnicima hrvatske zajednice u Crnoj Gori

Predsjednik Vlade Andrej Plenković poručio je u Donjoj Lastvi da će Hrvatska nastaviti pružati sustavnu potporu očuvanju njihova identiteta, kulture, medija i institucija te je zahvalio članovima hrvatske zajednice na dosadašnjim naporima i svemu što su učinili za opstanak Hrvata u toj zemlji. Danas ih u Crnoj Gori ima manje od šest tisuća.

“Činjenica da se ovaj susret događa u Hrvatskome domu Josipa Markovića govori o tome da je riješeno pravno pitanje vlasništva zahvaljujući Ministarstvu vanjskih i europskih poslova”, dodao je premijer. Na temelju inicijative hrvatske zajednice za obnovu i rekonstrukciju Hrvatskoga doma, najavio je da će Vlada rezervirati sredstva u državnome proračunu kako bi taj projekt bio realiziran i kako bi taj dom bio ne samo sjedište Hrvatskoga nacionalnog vijeća, nego i drugih institucija Hrvata u Crnoj Gori, istaknuo je tom prilikom premijer.

“To je mjesto koje ima važnu tradiciju i političku povijest i na kojem će se sigurno susretati i u budućnosti”, rekao je.

Govoreći o summitu Europske unije i zemalja Zapadnoga Balkana, pre-

mijer je rekao kako mu je drago da je domaćin tog sastanka Crna Gora dodajući da je to dobra simbolika za Hrvate u Crnoj Gori. U tom će kontekstu predmet razgovora biti i rješavanje nekih temeljnih pitanja u odnosima Hrvatske i Crne Gore, kao i jačanje položaja Hrvata u Crnoj Gori.

“Pritom su važna i imovinsko-pravna pitanja, bilo da je riječ o obeštećenju logoraša u vrijeme Domovinskoga rata, bilo nekim drugim temama, sve je to dio toga procesa i nadamo se da će se mnoga od tih pitanja riješiti u sljedećim mjesecima”, dodao je. Premijer je zahvalio biskupu Mladenu Vukšiću istaknuvši da je Crkva očuvala hrvatski identitet tijekom stoljeća.

Državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas i predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore Zvonimir Deković potpisali su Ugovor o financijskoj potpori za provedbu projekta od strateškoga značaja za Hrvate izvan Republike Hrvatske – Potpora Radiju Dux hrvatske nacionalne manjine. Osim Radio Duxa, strateškim projektom proglašen je i Hrvatski glasnik. Predstavници hrvatske zajednice uručili su predsjedniku Vlade Povelju u čast 1100 godina Hrvatskog Kraljevstva te mu zahvalili na naporima koje Vlada RH poduzima u zaštiti hrvatske manjine u Crnoj Gori. (Izvor i foto: Vlada RH)

Predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore Zvonimir Deković zahvalio je premijeru na kontinuiranoj potpori Vlade Republike Hrvatske

Korak naprijed u povezivanju Hrvatske i BiH

Predsjedateljica Vijeća ministara Bosne i Hercegovine Borjana Krišto i predsjednik Vlade Republike Hrvatske Andrej Plenković potpisali su u Sarajevu Ugovor o graničnim prijelazima

Andrej Plenković i Borjana Krišto ugovorom otvorili prostor za brži prelazak granice i snažniju gospodarsku suradnju

Cilj novog ugovora jest u najvećoj mogućoj mjeri omogućiti prometnu povezanost i gospodarsku suradnju, vezano uz prethodni ugovor potpisan prije trinaest godina. Ovim dokumentom uspostavlja se veći broj međunarodnih graničnih prijelaza koji će omogućiti brži prelazak granice putnicima i gospodarstvenicima.

Riječ je o značajnom koraku u povezivanju dviju zemalja, a njime se uvodi šest graničnih prijelaza najviše kategorije. Dovršetakom radova na novome graničnom prijelazu Gornji Varoš (RH) - Gradiška Novi Most (BiH), prijelaz u Staroj Gradiški prelazi u nižu kategoriju te će u konačnici biti pet graničnih prije-

laza najviše kategorije u odnosu na sadašnja dva. Određuje se još i 17 graničnih prijelaza za međunarodni cestovni promet putnika i roba, 20 za međunarodni cestovni promet putnika, deset za pogranični promet i pet međunarodnih željezničkih prijelaza za putnike i robu.

Hrvatska podupire političku stabilnost, europski put i reformske procese u Bosni i Hercegovini. Europska perspektiva BiH nema alternativu. Ohrabrujemo političke aktere na nastavak donošenja preostalih odluka koje će omogućiti otvaranje pristupnih pregovora o članstvu u Europskoj uniji – objavljeno je na društvenim mrežama Vlade RH nakon sastanka.

Hrvatska se snažno zalaže za reformu izbornog zakonodavstva, koja je važan preduvjet za osiguravanje ravnopravnoga političkog sudjelovanja Hrvata kao konstitutivnoga naroda i njihove legitime zastupljenosti na svim razinama vlasti, kao i za funkcionalnost cijele BiH. Bilateralni odnosi dodatno se potvrđuju snažnom gospodarskom suradnjom - robna razmjena između Hrvatske i Bosne i Hercegovine u 2025. dosegla je četiri milijarde eura.

Važan doprinos daljnjem razvoju predstavljaju i infrastrukturni projekti – od danas potpisanog Sporazuma o graničnim prijelazima, preko izgradnje mostova i nastavka izgradnje koridora Vc do Južne plinske interkonekcije – strateškoga projekta za energetske sigurnost. Hrvatska će i dalje biti pouzdan partner Bosni i Hercegovini, pružajući potporu njezinu gospodarskom razvoju i europskim integracijama, zalažući se za jednakopravnost triju konstitutivnih naroda – poručuju iz Vlade RH.

“Ovo je dokument od iznimne važnosti za promet roba i naše međusobne odnose. Nije riječ o formalnosti, već o sadržajnom sporazumu koji će imati konkretne učinke na gospodarstvo i svakodnevni život građana”, zaključila je Borjana Krišto.

Definirana nova kategorizacija graničnih prijelaza

Sporazum su potpisali ministar demografije i useljeništvu Ivan Šipić i četrnaest rektora hrvatskih sveučilišta

Znanost u službi demografske budućnosti Hrvatske

Ministarstvo demografije i useljeništvu i hrvatska sveučilišta pokreću stratešku suradnju radi izrade zakona i mjera koje će potaknuti natalitet, povratak iseljenika i održivi razvoj zemlje.

U Regionalnom centru za razvoj poduzetničkih kompetencija za zemlje jugoistočne Europe – SEECEL 10. lipnja potpisan je Sporazum o suradnji između Ministarstva demografije i useljeništvu i sveučilišta u sastavu Rektorskoga zbora Republike Hrvatske.

Sporazum su u ime svojih institucija potpisali ministar demografije i useljeništvu Ivan Šipić i četrnaest rektora hrvatskih sveučilišta. Njime se uspostavlja suradnja između Ministarstva demografije i useljeništvu i hrvatskih sveučilišta u izradi znanstveno utemeljenih, interdisciplinarnih i dugoročno održivih javnih politika koje će pridonijeti pozitivnim demografskim trendovima u Republici

Hrvatskoj. Na temelju Sporazuma, potpisnici će surađivati na pripremi i izradi Zakona o demografskoj obnovi te pružati znanstvenu i stručnu podršku u razvoju cjelovitoga zakonodavnog okvira za učinkovitu i koordiniranu demografsku politiku.

Rektor Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. sc. Stjepan Lakušić izrazio je zadovoljstvo što je Sporazum o suradnji između Ministarstva i sveučilišta potpisan upravo na najvećem i najstarijem sveučilištu u Hrvatskoj – ovom u Zagrebu, na kojem se obrazuje više od 52 posto svih studenata u zemlji.

Predsjednik Rektorskoga zbora RH prof. dr. sc. Josip Faričić, rektor Sveučilišta u Zadru, naglasio je kako je de-

mografska stabilnost ključna za očuvanje nacionalnoga identiteta.

“Demografska obnova Hrvatske mora počivati na znanju, spoznajama, podacima i dugoročnoj viziji. Stoga je partnerstvo s hrvatskim sveučilištima iznimno važno. Uvjeren sam kako ćemo zajedničkim radom stvoriti kvalitetan zakonodavni okvir i mjere koje će donijeti pozitivna demografska kretanja”, naglasio je ministar Šipić.

Potpisivanje Sporazuma je još jedan korak u jačanju međusobne suradnje između Ministarstva demografije i hrvatskih sveučilišta nakon što je u travnju ove godine osnovan Znanstveni savjet za izradu Zakona o demografskoj obnovi. To tijelo, koje je na dan potpisivanja održalo i svoju prvu sjednicu, sastavljeno je od istaknutih stručnjaka iz sveučilišne, akademske i znanstvene zajednice koji rade na nacrtu zakonskoga prijedloga koji bi trebao biti dovršen u posljednjem kvartalu ove godine. Znanstvenim savjetom predsjedava akademik Davor Miličić, a potpredsjednik toga tijela je akademik Anđelko Akrap. (Izvor i foto: Sveučilište u Zagrebu)

Nogometna groznica i 35. obljetnica hrvatske neovisnosti

Rijeke hrvatskih navijača s raznih meridijana diljem Amerike pronose slavu momčadi Lijepe Naše, a među njima se ističu mladi iz klubova s imenom *Croatia* s čak pet kontinenata

Piše: **VESNA KUKAVICA**

Amerika je Hrvatima oduvijek donosila sreću! Tome se nadamo, uz dobru igru ekipe kapetana Luke Modrića, i na ovom 23. Svjetskom nogometnom prvenstvu na kojem se natječe rekordnih 48 reprezentacija. Glamuru Svjetskog prvenstva pridonijele su tri ceremonije otvaranja triju zemalja domaćina: Meksika, Sjedinjenih Američkih Država i Kanade, na kojima su nastupili čelnici FIFA-e i umjetnici poput kolumbijske pop zvijezde Shakire. Nakon 104 utakmice 19. srpnja saznat ćemo koja će momčad podignuti zlatni pehar. Hrvatska je prvu utakmicu odigrala s Engleskom, a očekuje nas Panama i Gana te nada kao u navijačkoj odi kako *Idemo na vrh!*

Mi smo kao narod s velikom dijasporom odavno svjesni veza nogometa i konstruiranja nacionalnog identiteta između matičnog društva i djece, unukā i praunukā generacijā hrvatskih iseljenikā koji višestoljetno žive na pet kontinenata. Nebrojno puta su nas počastili nogometaši-representativci iz dijaspore koji radije odabiru igrati za nacionalnu momčad Lijepe Naše - svoje "zamišljene domovine" umjesto zemlje svog rođenja. Ako se složimo da je jedna od funkcija sporta i to što djeluje kao mehanizam nacionalne solidarnosti - promovirajući osjećaj identiteta i zajedništva - nogomet se pokazuje kao idealan poligon za propitivanje simboličkih dimenzija pripadnosti, diskurzivnog oblikovanja identiteta i praksi kojima se manifestira sportska pa i nacionalna lojalnost i to kao onaj *čarobni sastojak* izgradnje globalnoga hrvatskog zajedništva. Generacija *Vatrenih* izbornika Zlatka Dalića, nakon srebra u Rusiji i bronce u Katru, nada se i većem uspjehu!

Dok Sjedinjene Američke Države slave 250. obljetnicu neovisnosti 4. srp-

nja u spomen na dva i pol stoljeća od usvajanja *Deklaracije o neovisnosti* iz 1776. godine, usred globalne nogometne groznice i Hrvatska slavi okruglu 35. obljetnicu donošenja naše *Deklaracije o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske* u spomen na slavni 25. lipnja 1991., kada su brojni nogometni klubovi iz naše višemilijunske dijaspore diljem svijeta nosili istovjetno samo jedno ime - *Croatia*. To svjetsko nogometno čudo s neponovljivom migrantskom epopejom u Hrvata, umreženo s visokom motivacijom prognaničke generacije, odrasle nakon Domovinskoga rata, poput Modrića i Kramarića, na najbolji način je opisano u knjizi dr. sc. Marina Sopte znakovita naslova - *Sвето ime Croatia*, koju je objavio prestižni Institut za društvene znanosti *Ivo Pilar* iz Zagreba.

Kad je u pitanju povijesni aspekt toga nogometnog fenomena iseljenih Hrvata, stručnjaci poput Sopte daju zanimljivo tumačenje. Sva intelektualna nastojanja iseljenih Hrvata u drugoj polovici 20. stoljeća bila su usmjerena prema različitim oblicima borbe za hrvatsko nacionalno oslobođenje i odcjepljenje od Jugoslavije. Okupljanja radi očuvanja socijalnog identiteta bila su prožeta tom temeljnom djelatnošću iseljenih Hrvata, a zoran primjer za to su sportski klubovi s istovjetnim imenom *Croatia*, kojih je u iseljeništvu bilo, a i danas ih ima, više od stotinu. Uvjerenost hrvatske mladeži u emigraciji da svojim sportskim radom pridonose općoj hrvatskoj stvari, davala im je snagu da izdrže sve izazove. Nogomet među Hrvatima u inozemstvu u to vrijeme nije bio samo sport, nego je postao na neki način *barometar* društvene vitalnosti istaknutih Hrvata u egzilu. U hrvatskim nogometnim klubovima dolazila je do izražaja otvorena želja da njihove pobjede, njihovi sportski uspjesi budu afirmacija hrvatskog imena i sudbine

našega raseljenoga naroda u zajedničkoj nam borbi za ostvarenje demokracije i slobode u Hrvatskoj, što se napokon i ostvarilo 1990-ih godina.

Među hrvatskim nogometašima u dijaspori izrasli su brojni reprezentativci prijateljskih nam zemalja - koje su među prvima priznale Republiku Hrvatsku, uključujući prijateljske zemlje poput SAD-a i Kanade, Australije i Novog Zelanda... Više od sto nogometnih klubova koji nose ime *Croatia* na pet kontinenata doista predstavljaju jedan sportski fenomen. U svijetu sporta nije zabilježen nijedan drugi primjer postojanja tolikog broja klubova s jednim te istim imenom. Pojedine *Croatie* bile su državni prvaci, primjerice *Melbourne Croatia* dva je puta bila prvak Australije ili pak *Sydney Croatia* koja se borila za apsolutnog prvaka Australije. *Croatia* iz američkoga grada Seattla postala je prvak SAD-a. *Croatia* iz Malmöa postigla je senzaciju u Švedskoj. Vancouverka *Croatia* i igrači iz Toronta postali su prvaci Kanade. Najveći uspjeh u povijesti hrvatskog iseljeništvā je trijumf *Toronto Metros-Croatie* kada je osvojila titulu prvaka Sjevernoameričke lige u vrijeme kada su najveće nogometne zvijezde svijeta na čelu s Peleom igrali u konkurentskim klubovima te lige. Trijumf *Toronto Metros Croatia* okrunjen je i ulaskom u kanadsku nogometnu *Kuću slavnih*, a zlatni jubilej te pobjede navijači slave ovih dana u Dallasu, Torontu i Philadelphiji - uvjereni da će ovom prilikom *Vatreni* biti svjetski prvaci! ▣

ENG *The triumph of Toronto Metros Croatia was also crowned with the team's induction into the Canada Soccer Hall of Fame. The golden jubilee of that Croatian victory from distant 1976 will be celebrated this year, in 2026, by fans at the World Cup in Dallas, Toronto and Philadelphia - certain that the Vatreni, with the support of Croatian fans from all over the world, and especially from Canada and the USA, will be world champions this time!*

Vatreno srce Amerike: američki Hrvati od zlatne do navijačke groznice

Hrvatskoj je ovo sedmi nastup na najvećoj nogometnoj smotri, a do sada je osvojila čak tri medalje, jedno srebro zlatnoga sjaja i dvije bronce

Tekst: VESNA KUKAVICA

Hrvate diljem Sjedinjenih Američkih Država i Kanade zahvatila je neopisiva navijačka groznica čim su *Vatreni* sletjeli na američko tlo. Hrvatska nogometna reprezentacija ima svoj novi dom u gradu Alexandriji u Virginiji za vrijeme natjecanja po skupinama Svjetskog prvenstva (SP) u SAD-u, Meksiku i Kanadi od 11. lipnja do 19. srpnja 2026. godine. Na turniru nastupa rekordnih

48 reprezentacija, među kojima je i hrvatska momčad izbornika Zlatka Dalića za koju navija dosad najveći broj navijača sa svih kontinenata. Pet milijuna ljudi do 19. srpnja tako će prisustvovati na 104 utakmice 23. izdanja *Mundijala*. Predsjednik Međunarodne nogometne federacije (FIFA) Gianni Infantino utješio je navijače koji nisu "stigli" nabaviti preskupe ulaznice kako u prijenosima svih mečeva mogu očekivati vizualni spektakl te tako ne trebaju žaliti što fizički nisu na tribinama. Na svakoj utakmici koristi se oko 50 najmodernijih kamera, a

novost je i kamera na sucu, dok se vizualna oprema prijenosa prvi put u povijesti razigrava uz korištenje blagodat umjetne inteligencije. Produkcija je doista čarobna. Uz AI, koriste se i dronovi, a svaki igrač je nakon dolaska u Ameriku prošao komoru za skeniranje da se stvore 3D modeli, odnosno *AI avatari*. Sebastian Runge, voditelj za nogometnu tehnologiju i podatke FIFA-e, objasnio je: "Stvoreni 3D modeli su uključeni u prijenose, što nam omogućuje realističniji i zanimljiviji prikaz primjerice odluka o zaleđu koje donosi sustav video po-

Tisuće navijača hrvatske zajednice iz Amerike sudjelovalo je u svečanom razvijanju 100-metarske hrvatske navijačke zastave

moćnikā suca (VAR), te veći užitak navijačima na stadionima, ali i gledateljima diljem globusa.“

MILIJARDE GLEDATELJA

FIFA očekuje oko pet milijuna navijača na tribinama, a predviđa se da će do šest milijardi gledatelja pratiti natjecanje diljem planeta na ekranima, telefonima, tabletima, kladionicama i zornama za navijače... FIFA se umrežila s TikTokom i YouTubeom, dvjema najpopularnijim destinacijama za sadržaj na svijetu, koje u milijunskom broju posjećuju i Hrvati iz domovine i dijaspore s pet kontinenata, a koji dijele najatraktivnije trenutke s *Mundijala* u kojima su *Vatreni* u glavnoj ulozi.

Hrvatskoj je ovo sedmi nastup na najvećoj nogometnoj smotri, a do sada je osvojila čak tri medalje – srebro (2018.) i dvije bronce (1998., 2022.). Atmosfera se među navijačima *Vatrenih* sve više zagrijava diljem hrvatske zajednice u SAD-u i Kanadi. *Vatrenima* je baza u velebnome kampu Biskupske gimnazije koja se nalazi 15-ak minuta vožnje od njihova hotela. Riječ je o jednoj od najprestižnijih privatnih škola u SAD-u. Sportski kompleks, među 26 zgrada, uključuje nogometni teren, vrhunski fitness centar sa spravama za kardiovaskularni trening, teretanu te kvalitetne prostorije za oporavak, uključujući hidroterapiju.

DALIĆEV TIM SNOVA

Na popisu izbornika Zlatka Dalića u Americi su naši vrhunski igrači iz domovine i inozemstva. Vratari: Dominik Livaković (Dinamo), Dominik Kotarski (Kopenhagen), Ivor Pandur (Hull City); Braniči: Joško Gvardiol (Manchester City), Duje Ćaleta-Car (Real Sociedad), Josip Šutalo (Ajax), Josip Stanišić (Bayern), Marin Pongračić (Fiorentina), Martin Erlić (Midtjylland), Luka Vušković (HSV); Vezni igrači: Luka Modrić (Milan), Mateo Kovačić (Manchester City), Mario Pašalić (Atalanta), Nikola Vlašić (Torino), Luka Sučić (Real Sociedad), Martin Baturina (Como), Kristijan Jakić (Augsburg), Petar Sučić (Inter), Ni-

FOTO: DANIEL KASAP/HINA

Učenci hrvatskih iseljeničkih škola iz SAD-a stigli su podržati *Vatrene* u kampu u Alexandriji

NAJMLAĐI NAVIJAČI - UČENICI IZ SAD-a

Djeca iz hrvatskih iseljeničkih škola u Chicagu, New Yorku, Bostonu i Clevelandu bila su gosti *Vatrenih* u kampu u Alexandriji. Uzbudjenje među djecom bilo je neopisivo. "Za njih ovo nije bio samo izlet, već doista uspomena za cijeli život i duboko emotivan susret s hrvatskim nasljeđem uz sport koji svi toliko volimo", naglasila je koordinatorka hrvatske nastave u SAD-u Andrea Katić Bruno. "Naši nogometaši za ovu su djecu daleko više od sportskih zvijezda, oni su istinski uzori koji na najljep-

ši način oblikuju njihove mlade umove. Uz njihov primjer, djeca uče o radu, odricanju i zajedništvu", rekla je profesorica Katić Bruno. S ciljem zajedničkoga rada i sa željom da se odgovori na izazove modernog vremena nastala je platforma *Croatian Schools in the USA / Hrvatska nastava u SAD-u*, zamišljena kao središnje mjesto za povezivanje cijele hrvatske zajednice. Izbornik Zlatko Dalić zahvalio je djeci, neumorno ispisujući autograme.

kola Moro (Bologna), Toni Fruk (Rijeka); Napadači: Ivan Perišić (PSV), Andrej Kramarić (Hoffenheim), Ante Budimir (Osasuna), Marco Pašalić (Orlando City), Petar Musa (Dallas), Igor Matanović (Freiburg). U pripremi su također Lovro Majer (Wolfsburg), Franjo Ivanović (Benfica), Dion Drena Beljo (Dinamo), Ivan Smolčić (Como), Karlo Leticia (Lausanne), Adrian Segečić (Portsmouth) i Luka Stojković (Dinamo).

Naša reprezentacija polaže ispite u tekšaškom Dallasu protiv Engleske, par dana kasnije uživamo u dvoboju protiv Paname u Torontu s navijačkom plejadom iseljene i domovinske Hrvatske svih generacija koja će se dugo pamti, a nastup u skupini zaključuje se utakmicom protiv Gane, 27. lipnja u Philadelphiji.

Podsjetimo, iz svake od 12 skupina SP-a u drugi krug, od 48 vrhunskih reprezentacija, plasirati se mogu po dvije najbolje ekipe i osam najsretnijih trećeplasiranih timova. Vidjet ćemo kako će najtrofejnija hrvatska momčad svih vremena na čelu s kapetanom Modrićem i izbornikom Dalićem dočekati taj trenutak, a kad su u pitanju navijači od-

govor se priželjkuje kao u novoj navijačkoj himni – *Idemo na vrh!*

Od Dallasa, preko Philadelphije do Toronta *Vatrene* prate hrvatski navijači, ne samo iz Amerike i Hrvatske, nego i iz cijele Europe, svih zemalja Južne Amerike, te s juga Afrike, kao i oni koji su doputovali iz daleke Australije i Novoga Zelanda. Instagram svjedoči o rijekama navijačkih kvadratića od Istočne do Zapadne obale, gdje god odjekuju ritmovi navijačke himne američkih Hrvata – *Idemo na vrh!* U Dallasu susrećemo tride-

Posebno emotivan trenutak bilo je spajanje dijelova zastave u New Yorku koju su zašile 30-godišnja Sabrina i njezina 85-godišnja baka Lidia, podrijetlom s otoka Cres

FOTO: CROATIANS ONLINE

Momčad Zlatka Dalića među prvima je pogledala novi turistički spot Hrvatske turističke zajednice, autora Petera Radoviča u kojem je glavna zvijezda John Malkovich

FOTO: DANIEL KASAP/HINA

Edward Pazo, Toni Kukoč i Steve Rukavina također su bili na premijeri spota u Virginiji

setak tisuća hrvatskih navijača (koliko je FIFA omogućila). Štedjeli su navijači *Vatrenih*, iako je za većinu naših građana vrlo teško skupiti tako velik novac. Ulaznica u grupnoj fazi stoji od 60 do 700 dolara, a kasnije treba izdvojiti više od tisuću dolara. Međutim, *Vatreni* predstavljaju sve Hrvate diljem svijeta pa je u našem narodu pitanje prestiža pratiti ih na svakome koraku! *Nije u šoldima sve!* Euforija jednako trese hrvatsku zajednicu u Americi i Kanadi, ali i u navijačkim zonama na svim kontinentima, uključujući sva hrvatska sela i gradove, čiji navijači nisu otputovali k rodbini u Ameriku. Dirljivo je u Alexandriji započela aktualna groznica s posjetom kampu *Vatrenih* djece hrvatskih korijena iz iseljeničkih škola u Chicagu, New Yorku, Bostonu i Clevelandu, a rasplamsala se uz najveću hrvatsku zastavu na svijetu u najmnogoljudnijoj metropoli New Yorku – koja je u Ameriku stigla u tri dijela.

SPEKTAKL U NEW YORKU

Nezapaćeno, u organizaciji navijačke udruge *Mi Hrvati* i medijske platforme *Croatians Online* viđen je fascinant program ponosa i solidarnosti s *Vatrenima*, već 13. lipnja 2026. godine. Program je održan na Anable Basinu u Long Island Cityju, na obali East Rivera, s pogledom na zgradu Ujedinjenih naroda i prepoznatljivi *skyline Velike Jabuke*. U dvosatnome programu na pozornici su se izmjenjivali navijači i istaknuti Hrvati koji su ostavili traga u povijesti hrvatske zajednice u New Yorku. Glazbeni dio obogatio je iseljenički umjetnik Steve Mesic Ludin, skladatelj nove navijačke himne *Idemo na vrh*. Riječju, pozornost medija ipak najviše privlači – golema hrvatska zastava, koja je već proputovala svijet. Ideja je to Dade Čora

Gradonačelnica Alexandrije Alyia Gaskins s veleposlanikom Pjerom Šimunovićem

FOTO: FB CROATIAN EMBASSY IN WASHINGTON D.C.

i navijača iz Crikvenice i Bribira, koji ponosno nose tu zastavu koja nije samo obična tkanina, već simbol naše sportske izvrsnosti i zajedništva još od Europskoga nogometnog prvenstva u Portugalu 2004. godine. Zastava je u SAD stigla zbog težine u avionskoj prtljazi u tri dijela, a u New Yorku su je na blagdan svetoga Ante znakovito pred navijačima na ulici sašile unuka Sabrina (30) i njezina baka Lidia (85), koja je stigla u Ameriku s Cresa davne 1959. godine.

EUFORIJA SE RAZBUKTAVA

Ludnica se, kažu američki Hrvati, rasplamsala u Dallasu na najluksuznijem travnjaku i oko njega u impresivnoj hrvatskoj povorci ulicama te metropole. U *Povorci prijateljstva* sudjelovali su brojni

Hrvatska momčad nastupila je u tri grada - Dallasu, Torontu i Philadelphiji, metropolama međusobno udaljenima tisuće kilometara, što nije omelo užitek hrvatskih navijača.

hrvatsko-američki sportski klubovi, kulturna društva, župni zborovi, navijači u dresovima i folklorni ansambli u hrvatskim narodnim nošnjama. A da bude nezaboravno pobrinuo se glazbenik Ante Gelo, koji je s Tajči dvije noći zabavljao navijače u Dallasu. Čudo u Torontu s navijačima je još spektakularnije. Naša diplomacija, Veleposlanstvo Republike Hrvatske u SAD-u i u Kanadi na čelu s veleposlanicima Pjerom Šimunovićem i Vicom Skračićem, uz mrežu konzulata, dali su dostojanstven i velik obol u svim događajima povezanim s *Vatrenima*, uključujući promociju spota o Lijepoj Našoj slavnoga glumca Johna Malkoviča i najtrofejnijega sportskog producenta hrvatskih korijena Petea Radoviča.

Procjenjuje se da će FIFA na SP-u uprihoditi astronomskih 11 milijardi dolara. Čista dobit samo za nogometnu organizaciju trebala bi dosegnuti više od četiri milijarde. Ako postoji nešto utješno u cijeloj toj preskupoj priči za *maloga navijača*, to je činjenica da od tih velikih prihoda i FIFA i UEFA nastoje znatan dio tog novca vratiti u baze - nogometašima.

BROJČANOST HRVATA U AMERICI I KANADI

Hrvatska zajednica u Americi najmnogoljudnija je na svijetu. Ljudi naših korijena u Americi žive na vremenskoj okomici duljoj od pola tisućljeća još od Kolumbove epohe (1492.), iako se masovni dolasci bilježe tek od 18. stoljeća, kada se onamo iseljavaju iz Dalmacije i Hrvatskog primorja, te im se s vremenom, lančanom migracijom od zlatne groznice naovamo, pridružuju naši ljudi s područja Gorskoga kotara, Like i Banije, Korduna, Prigorja, Zagreba i žumberačkoga kraja. U potrazi za kruhom

SRETNO VATRENI!
VOLJ VAS
NEW YORK!

Navijači svih generacija podržavaju Vatrene

Mladi tamburaši HBZ-a
Amerike došli su u
Alexandriju pozdraviti
hrvatsku reprezentaciju

FOTO: FB CROATIAN EMBASSY IN WASHINGTON D.C.

i slobodom Hrvati su se naseljavali diljem SAD-a, dok se najveći dio njih zauzvatio u saveznoj državi (Pennsylvania, Ohio, Illinois, Indiana, West Virginia, Wisconsin, Michigan) u kojima su se snažno razvijale teška industrija i rudarstvo. U današnje vrijeme, iako višedecenijski procesi amerikanizacije našeg iseljništva u svakoj sljedećoj generaciji neizbježno teku u anglofonom okruženju, u SAD-u i dalje djeluje niz organiziranih društvenih, kulturnih, obrazovnih i vjerskih institucija koje među američkim Hrvatima pronose svijest o njihovom hrvatskom podrijetlu, te nastoje očuvati hrvatski jezik i baštinu. Uz Hrvatsku bratsku zajednicu Amerike, najstariju i najmnogoljudniju hrvatsku organizaciju, možemo tako istaknuti Nacionalnu federaciju američkih Hrvata, Hrvatsku akademiju Amerike, ACAP i Hrvatsko-američki kongres, ali i 15 stogodišnjih hrvatskih katoličkih misija i župa koje uz lokalne hrvatske zajednice često organiziraju i dobro posjećene Hrvat-

Svjetsko prvenstvo u Sjedinjenim Američkim Državama, Kanadi i Meksiku okupilo je rekordan broj od 48 reprezentacija, među kojima su *Vatreni*.

ske škole, zahvaljujući kojima se ustrajno na nove generacije prenosi hrvatska kulturna baština, povijest i jezik. Prema procjenama Ministarstva vanjskih i europskih poslova RH (iz 2020. godine), danas u SAD-u živi oko 1.200.000 Hrvata i njihovih potomaka. Ljudi hrvatskih korijena danas se mogu susresti u svim granama ljudske djelatnosti diljem SAD-a, zauzevši marljivim radom i vrhunskim obrazovanjem nerijetko istaknuta mjesta u društvu ove najrazvijenije zemlje svijeta. Područja njihove najveće naseljenosti nisu se mnogo promijenila od vremena prvih masovnih zbjegov u SAD. Tako je i dalje naj-

više Hrvata i njihovih potomaka naseljeno u državama Pennsylvaniji, Illinoisu i Ohiju, s najvećom koncentracijom u tehnološki naprednim metropolama i to u Pittsburghu, Chicagu i Clevelandu te u Kaliforniji. Više desetaka tisuća stanovnika hrvatskog podrijetla nalazimo i u Missouriju, u gradu St. Louisu, te u Kansasu, u gradu Kansas Cityju, te u državama Indiani, Wisconsinu, Montani, Oregonu, West Virginiji i Minnesoti. Također, više desetaka tisuća Hrvata i njihovih potomaka živi i u prestižnom New Yorku i New Jerseyu – gdje će se održati finale ovoga *Mundijala*, a koji su za novi dom prije više od sto godina izabrali brojni iseljenici iz Hrvatskog primorja te Istre i Kvarnerskog otočja.

U Kanadi je hrvatsko iseljništvo znatno mlađe, a krasi ga iznimna uspješnost i veliko domoljublje. Susrećemo ih diljem Kanade u većim gradovima, uključujući Toronto i njegovu metropolitansku okolicu, uz Hamilton, Ottawu, Vancouver, Calgary, Windsor i Montreal, a prema procjenama ima ih diljem Kanade oko 250 tisuća. Okupljaju se u brojnim kulturnim, obrazovnim, gospodarskim i sportskim društvima te 19 katoličkih župa od Vancouvera do Norvala, u kojima njeguju hrvatsku baštinu, povijest i jezik svojih predaka. Euforija u Kanadi je na vrhuncu, rasplamsana od utakmice *Vatrenih* u Torontu. ▣

ENG This is the seventh appearance of the Croatian national football team at the World Cup and, so far, coach Zlatko Dalić's team has won an impressive three medals – one silver (2018) and two bronzes (1998, 2022). Croatian fans on five continents are, this time, singing "Idemo na vrh". It is estimated that FIFA will earn an astronomical \$11 billion from the World Cup. Fan response was fantastic in three cities – Dallas, Toronto and Philadelphia. Whether we will reach New York and the finals remains to be seen!

FOTO: DANIEL KASAP/HINA

Povorka hrvatskih navijača u središtu Dallasa izazvala je oduševljenje

Povijesni temelji suradnje Matice iseljenika i Hrvatske bratske zajednice

Hrvatska bratska zajednica i Matica iseljenika njeguju višedesetljetnu suradnju, a ujedno je to najsnažnija i najdugovječnija suradnja koju Matica ima s nekom iseljeničkom organizacijom. Ove godine HMI slavi svoju 75. godišnjicu djelovanja, a upravo je 75. obljetnicu, davne 1969., na najsvečaniji način Hrvatska bratska zajednica obilježila u Zagrebu u suradnji upravo s Maticom iseljenika. Tada je HBZ prvi put u povijesti održao sjednicu Glavnoga odbora izvan svoga sjedišta u Pittsburghu

Tekst: **DR. SC. IVAN TEPEŠ** | Foto: **HMI**

Hrvatska bratska zajednica osnovana je u vrijeme prvoga masovnijeg doseljavanja Hrvata u SAD i Kanadu, godine 1894. pod nazivom Hrvatska zajednica. U to vrijeme SAD je bio snažna industrijalizirana zemlja u sponu bez socijalnog zakonodavstva i zaštite radnika u slučaju bolesti, smrti ili nezaposlenosti. Pogotovo je to bio slučaj s onim nekvalificiranim radnicima koji su radili najteže, ali ujedno i najniže plaćene poslove. Upravo zbog toga što u Americi nije bilo nikakve socijalne zaštite, a nesreće na poslu su bile jako česte, problem unesrećenih i osakaćenih bio je jedan od osnovnih briga svih doseljenika, pa tako i Hrvata, koji su tada bili građani Austrougarske monarhije i prije dolaska u SAD mahom su radili kao seljaci. Stoga se javila potreba za udruživanjem pa je 2. rujna 1894. održana konvencija hrvatskih društava iz okolice Pittsburgha, na kojoj je odlučeno da se utemelji "Hrvatska zajednica" kao općehrvatsko pomoćno društvo sa svrhom

podupiranja svojih članova u bolestima i nesrećama te pružanju pomoći obiteljima umrlih članova. Godine 1897. promijenila je naziv u Narodna hrvatska zajednica, a od 1926., nakon ujedinjavanja s još nekim hrvatskim društvima iz SAD-a, odlučila se za naziv Hrvatska bratska zajednica. Organizacija je svakom godinom djelovanja sve više rasla, a osim primarne uloge osiguravajućeg društva, razvila je i mnogobrojnu prosvjetnu i kulturnu djelatnost, uspostavljajući tečajeve jezika i folklor, osnivajući i svoje tamburaške i folklorne sekcije. Godine 1967. osnovana je tako i Omladinska kulturna federacija HBZ-a sa zadaćom ujedinjavanja svih omladinskih tamburaških i plesnih grupa i pjevačkih zborova.

Naslovnica *Matice* 1969. posvećena obilježavanju 75. godišnjice HBZ-a

TUĐMAN U POSJETU HRVATSKOJ BRATSKOJ ZAJEDNICI

Pred kraj 60-ih, kada je i obilježila svoju 75. godišnjicu, Hrvatska bratska zajednica bila je na povijesnom vrhuncu s oko tisuću odsjeka i gnijezda diljem SAD-a i Kanade te s oko 117 tisuća članova i imovinom od oko 35 milijuna tadašnjih američkih dolara, u današnjoj protuvrijednosti od 335 milijuna američ-

Svečana sjednica HBZ-a 1969. u Zagrebu

kih dolara. Na konvenciji održanoj 1967. na mjestu predsjednika HBZ-a Vjekoslava Mandića zamijenio je John Badovinac, prvi predsjednik koji je rođen u SAD-u. HBZ je izdavao i svoj list *Zajedničar*, koji je bio najtiražniji hrvatski iseljenički list. U to vrijeme snažne ispolitiziranosti hrvatskog iseljeničtva HBZ se nastojao držati neutralnim, slijedeći službeni vanjskopolitički pravac SAD-a, koji je podupirao tadašnju Jugoslaviju i njezin režim. Stoga je i HBZ održavao dobre odnose s Jugoslavijom i njezinim institucijama, od kojih je najznačajnija bila Matica iseljenika Hrvatske. Uz to, HBZ je snažno održavao i njegovao svoj hrvatski nacionalni i kulturni identitet, a HBZ se i financijskom pomoći uključivao u trenucima u kojima je trebalo pomoći nekim od stradalih područja u Hrvatskoj od elementarnih nepogoda, poput potresa i poplava. Matica iseljenika od početaka svoga djelovanja gradila je odnose s HBZ-om, a prilikom odlaska Matičinih dužnosnika među iseljenike u SAD, sjedište HBZ-a bilo je prvo određeno. Tako je, među ostalima, bilo i članu Matičina glavnog odbora dr. Franji Tuđmanu, koji je tijekom svoga tromjesečnog boravka u SAD-u 2. rujna 1966. posjetio sjedište HBZ-a i u njemu se sastao s tadašnjim predsjednikom Vjekoslavom Mandićem.

SPECIJALNO IZDANJE MATICE

Za HBZ-ovu jubilarnu 1969. godinu Matica iseljenika se posebno pripremila. Časopis *Matica* čitateljstvo je u svom broju od rujna 1969. upoznalo s poviješću djelovanja HBZ-a, ističući pritom

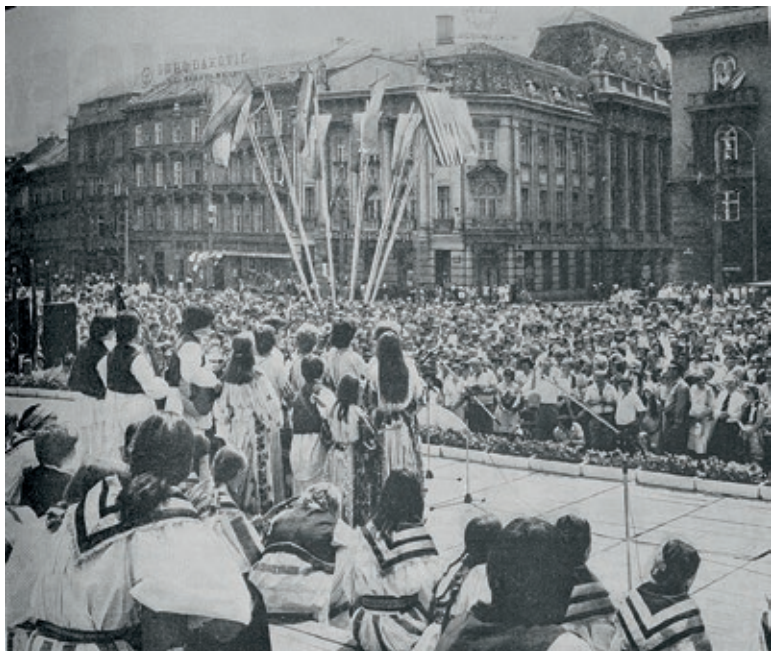
Član Matičina glavnog odbora dr. Franjo Tuđman tijekom svoga tromjesečnog boravka u SAD-u 2. rujna 1966. posjetio sjedište HBZ-a

pravašku političku ideologiju njezina utemeljitelja Zdravka Mužine i ogranaka dr. Ante Starčevića. Uz to je časopis u sljedećim brojevima putem tekstova

i fotografija vrlo detaljno popratio sve što se oko HBZ-a u Zagrebu događalo toga rujna 1969., a popratila se i turneja HBZ-ovaca po Hrvatskoj, Sloveniji i BiH. Program boravka članova HBZ-a u Hrvatskoj počeo je 8. rujna slijetanjem u zagrebačku zračnu luku i večernjim prijemom Matičina predsjednika u Domu iseljenika, dok je drugi dan bio obilježen svečanom svetom misom u crkvi sv. Marka na zagrebačkome Gornjem gradu i sjednicom u dvorani "stare hr-

Nastup članova folklornih skupina HBZ-a na središnjem zagrebačkom trgu 1976.

Trg pun građana 1976. koji su došli pogledati bogati program folklornih društava HBZ-a

vatske sabornice“, kako je pisalo u programu, odnosno vijećnici Grada Zagreba. Od 10. rujna slijedila je turneja koja je završila 21. rujna posjetom “poznatom hrvatskom svetištu“ Mariji Bistrici.

Doček Zajedničara u zračnoj luci, prema pisanju *Matice* i priloženim fotografijama, bio je veličanstven. Dok su Zajedničari išli s piste prema aerodromskoj zgradi, s balkona zgrade pozdravljalo ih je na stotine ljudi. U aerodromskoj zgradi i oko nje Zajedničare je dočekaio veliki broj rodbine, znanaca i prijatelja. Zatim su krenuli autobusima za hotel Esplanade u Zagrebu. Kroničar časopisa *Matica* zabilježio je da su se prilikom toga puta mnogi Zajedničari iznenadili kad su na desnoj obali Save ugledali velike stambene četvrti s visokim neboderima na prostorima koji su ranije služili kao oranice i pašnjaci. Na večer je bilo primanje u Domu iseljenika, “najpoznatijoj i najdražoj zgradi“ za iseljenike koji dolaze u Zagreb, pisala je *Matica*. U Domu iseljenika su uz Matičino vodstvo bili prisutni još i predstavnici hrvatskoga političkog života te predstavnici Matice iseljenika iz Srbije i BiH. Kako je Matičin predsjednik dr. Jure Franičević bio bolestan, domaćin prijma bio je Matičin potpredsjednik dr. Oleg Mandić, koji je u govoru naznačio dotadašnju odličnu suradnju između HBZ-a i Matice iseljenika. Istaknuo je međusobnu suradnju u organizaciji posjeta i boravka iseljenika u domovini te gostovanje ansambala iz Hrvatske u SAD-u i Kanadi. Kao najznačajniji rezultat te suradnje Mandić je

istaknuo upravo organizaciju obilježavanja 75 godina djelovanja HBZ-a. Sve zajedno na kraju te večeri u Domu iseljenika svojom pjesmom zabavio je poznati hrvatski pjevač Vice Vukov. Kroničar događaja u časopisu *Matici* zatim je bilježio događaje drugoga dana koji je započeo svetom misom, a nastavio se svečanom sjednicom u “staroj saborskoj“ i gradskoj vijećnici. Tom prilikom je istaknuto da su se prvi put tijekom 75 godina svoga postojanja članovi HBZ-a na čelu sa svojim predsjednikom našli u povijesnoj zgradi u kojoj je toliko puta bilo riječi o sudbini Hrvatske i njezina glavnoga grada. Istaknuto je pritom da su prvi put u povijesti HBZ-a Zajedničari sa “svojom braćom“ u staroj domo-

vini u “jednoj tako povijesnoj vijećnici“ zajednički održali svoju svečanu sjednicu. Time su, pisala je *Matica*, Zajedničari i 75 godina poslije osnutka svoje velike organizacije još jednom potvrdili neraskidive veze koje ih vežu s njihovom starom domovinom, odnosno domovinom njihovih predaka.

POVIJESNI GOVOR PREDSJEDNIKA HBZ-A

Kroničar zbivanja zabilježio je zatim da je sjednica otvorena hrvatskom himnom “Lijepa naša domovino“ i američkom himnom, koje je odsvirao tamburaški zbor “St. George“ iz Cokeburga. Uz prisutne uglednike iz tadašnjega hrvatskoga društvenog i političkog života, u vijećnici su bili prisutni članovi Glavnog odbora HBZ-a predvođeni predsjednikom Badovincem i glavnim blagajnikom Bernardom Luketichem. Predsjednik HBZ-a u svome govoru istaknuo je povijesnu važnost ove svečane sjednice rekavši: “Mene je prvi put u povijesti Hrvatske bratske zajednice zapala čast da vas pozdravim na svečanosti kao što je ova današnja, jer takve svečanosti s pravom nas ispunjavaju nekim posebnim zadovoljstvom i daju nam priliku da se kraj svojih dnevnih neprilika i borbe za život časom smirimo i mislimo vratimo u prošlost, da odmjerimo koliko je plodan bio naš stvaralački rad među našim narodom u novom svijetu, u Zajednici.“ Zatim je nastavio pozdravljajući umrle članove kojima je ova velebna proslava

Omladinski tamburaški festival 1986.

“najljepši spomenik na njihovim grobnim humcima”. “Čestiti kakvi su bili”, nastavio je predsjednik HBZ-a, “kako je čestiti u svojoj duši hrvatski narod uopće, čestito su radili i s najvećom požrtvovnošću udarili zdrave temelje organizaciji koja je danas dostojna svake druge bratske organizacije u svijetu. Zajednica je danas organizacija koju su američki i kanadski Hrvati izgradili kao radnici za međusobnu pomoć, dakle, ona je radnička organizacija, što znači da je po svom karakteru najbliža nama Hrvatima kao i našem mlađem američkom naraštaju koji je niknuo iz hrvatske sredine. Zajednica je danas i bila je predstavnicom hrvatskog naroda u dalekom svijetu koja s jedne strane daje Americi, svojoj novoj domovini, lojalne i odane građane, a u isto vrijeme čuva tradicije, kulturu i časno ime svog naroda.”

TURNEJE KOJE TRAJU I DANAS

Cijeli broj časopisa *Matice* za studeni 1969. bio je posvećen detaljnim izvješćima s turneje članova HBZ-a koja je trajala 12 dana. Prema izvješćima može se primijetiti kako je članove HBZ-a u hrvatskim mjestima u kojima su boravili dočekao veliki broj građana, pogotovo u mjestima na dalmatinskoj obali od kuda je podrijetlom veliki broj iseljenika. Posebno je bila upečatljiva slika pred gradskom vijećnicom u Varaždinu. Tijekom turneje HBZ-ovci su prisustvovali Festivalu kajkavske popevke u Krapini, gdje su imali prilike uživo uživati u pje-

smi omiljenih im pjevača Vice Vukova, Ive Robića i Ane Štefok, koji su se već spremali za skori odlazak među iseljenike u nekoliko gradova Sjeverne Amerike i Kanade. Posljednji dan turneje Zajedničari su posjetili kraj Matije Gupca, njegovu Gupčevu lipu i svetište Majke Božje u Mariji Bistrici. Posjet svetištu popraćen je velikom fotografijom crkve koja je puna članova HBZ-a pred oltarom i kipom Majke Božje Bistričke. Istaknute su i mnogobrojne zanimljivosti poput proslava rođendana i godišnjica brakova članova HBZ-a tijekom turneje. Tako je zabilježena i obljetnica braka bračnog para Luketich, kao i fotografija pjesme i zabave raspjevanih članova HBZ-a. Kroničar turneje zabilježio je podatak da je na njoj prijeđeno 2400 kilometara, što je bio izazov za organizaciju, koja je unatoč tome uspješno obavljena. Na kraju je i predsjednik HBZ-a održao tiskovnu konferenciju na kojoj je pred mnoštvom novinara prije svega zahvalio Matici iseljenika na organizaciji, a glavnom uredniku *Matice* Danilu Čović u posebnom intervjuu rekao je da nitko nije očekivao tako veličanstven doček. Na kraju je rekao da HBZ ostaje veliki dužnik Matici iseljeni-

ka zbog ovakve organizacije i da ne zna kako će joj se odužiti. Pohvalio je i časopis *Maticu* koja je svojim povijesnim tekstovima popratila njihov boravak pritom komentirajući da u svečanom broju *Matice*, izdanom u povodu 75. obljetnice HBZ-a, ima takvih zanimljivih podataka o HBZ-u za koje ni oni sami nisu znali. S ove povijesne distance možemo primijetiti da nije ni čudan takav komentar s obzirom na to da su u toj *Matici* svoje mjesto pronašli i tekstovi tada mladog povjesničara Ivana Čizmića, koji je dvadesetak godina kasnije, u povodu stote obljetnice osnutka HBZ-a, napisao knjigu o povijesti te organizacije.

NERASKIDIVA VEZA S MATICOM

Poslije ovoga povijesnog događaja za HBZ i njegovu suradnju s Maticom iseljenika, turneje HBZ-a svake četiri godine postale su i ostale tradicija do današnjih dana. Sljedeća turneja bila je 1973. godine, trajala je tri tjedna, a središnji događaj tijekom nje bila je proslava 400. obljetnice Seljačke bune. Prilikom toga otkriven je i spomenik Matiji Gupcu. Na toj turneji HBZ-ovci su obišli i Gradišće u Austriji i tom se prilikom susreli s gradišćanskim Hrvatima.

Matica iseljenika potrudila se dostojno obilježiti i 80. obljetnicu HBZ-a 1974. velikom izložbom koju je priredila u Domu iseljenika s mnoštvom izložaka i fotografija posvećenih povijesti HBZ-a. Iste godine održana je i turneja “Tamburice St. George” iz Cokeburga, mjesta u

**Hrvatska bratska zajednica
izdavala je i svoj list
Zajedničar, koji je bio
najtiražniji hrvatski
iseljenički list**

Predsjednik HBZ-a Bernard Luketich

Festival 1997. u Zagrebu

Festival na Trgu bana Jelačića 1997.

HBZ u svom vlasništvu ima veliki fondus narodnih nošnji

kojemu je živio tadašnji glavni blagajnik Bernard Luketich i budući dugogodišnji predsjednik HBZ-a. Njemu je najtoplija dobrodošlica bila ona u Ogulinu i selu Zagorju pokraj toga grada, od kuda je Luketich podrijetlom.

Ono što je nakon povijesne svečane sjednice HBZ-a 1969. udarilo drugi važan temelj budućih višedesetljetnih odnosa HBZ-a i Matice iseljenika bilo je prvo održavanje festivala Omladinske kulturne federacije HBZ-a u Zagrebu 2. i 3. srpnja 1976. godine. Iako prvi održan u Zagrebu, to je bio jubilarni deseti festival HBZ-ove omladinske sekcije. Prvi festival s tamburaškim zborovima iz nekoliko američkih saveznih država održan je u SAD-u 1967. godine na prostoru Dječjeg doma HBZ-a u Des Plainesu, Illinois. Od 19 društava, koliko ih je tada bilo učlanjeno u Omladinsku kulturnu federaciju HBZ-a, na toj prvoj godišnjoj smotri nastupilo je 11 društava. Bio je to početak jednoga snažnoga tamburaškog pokreta kojemu tada nitko još nije naslućivao budući zamah i veličinu. Omladinska kulturna federacija pitom

Časopis *Matica* u rujanskom broju 1969. čitateljstvo je upoznalo s poviješću djelovanja HBZ-a, ističući pravašku političku ideologiju njezina utemeljitelja Zdravka Mužine i ogranka dr. Ante Starčevića

se širila, a tamburica je dobivala sve veći broj poklonika među pripadnicima druge, treće pa čak i četvrte iseljeničke generacije. U 1976. godini Omladinska federacija okupljala je 37 tamburaških zborova i grupa iz SAD-a i Kanade.

POVIJEST OMLADINSKIH FESTIVALA

U Zagrebu se te godine okupilo njih osam s oko tri stotine mladića i djevojaka. S njima su u Zagreb dva tjedna prije festivala doputovali i drugi članovi HBZ-a, pa ih je sve zajedno bilo oko dvije tisuće. Odmah nakon dolaska krenuli su na već tradicionalnu turneju, ovoga puta po svim tadašnjim jugoslavenskim republikama, a nakon povratka s turneje festival je mogao početi. U Zagrebu su tada nastupili HBZ-ovi ansambli "Sloboda" iz Chicaga, Illinois; "Golden Triangle" i "Meštrovčić" iz Pittsburgha, Pennsylvania; "Sloga" iz Farella, Pennsylvania; "Zagreb" iz Clevelanda, Ohio; "Continental" iz Sharona, Pennsylvania; "St. George" iz Cokeburga, Pennsylvania; "Happy Hearts" iz Youngstonea, Ohio. Festival je održan u prepunoj Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog, koja je od tada do današnjih dana ostala kultno mjesto njegova održavanja. Festival je ujedno bio i najveći do tada održani skup iseljenika u Zagrebu. Voditelj ceremonije festivala bio je nezaobilazni Bernard Luketich. Deseti festival Omladinske kulturne federacije HBZ-a, i prvi takav održan u Zagrebu, završen

je svečanim defileom i nastupom pred mnoštvom Zagrepčana na punome središnjem zagrebačkom trgu u nedjelju 4. srpnja 1976., ujedno i Danu američke neovisnosti, s obzirom na to da su te godine HBZ-ovci obilježavali i 200. obljetnicu američke nezavisnosti. Prije toga je povorka s članovima HBZ-ovih tamburaških ansambala krenula ispred Doma iseljenika, da bi se preko Zrinjevca zaustavila na središnjem zagrebačkom trgu. Nakon završetka festivala, 5. srpnja vodstvo Omladinske kulturne federacije HBZ-a imalo je svečani prijam kod tadašnjega političkog vodstva Hrvatske. Od tada je održavanje festivala u Zagrebu postala tradicija u suradnji HBZ-a i Matice iseljenika. U međuvremenu su se festivali održavali svake godine u drugom američkom gradu, što je također ostala HBZ-ova tradicija do današnjih dana.

Prva tri festivala održana su u razmaku od pet godina. Drugi po redu održan u Zagrebu bio je onaj od 4. do 6. srpnja 1981., ponovno u prepunoj Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog. Te godine se ujedno obilježavala i 30. godišnjica djelovanja Matice iseljenika pa je bilo posebno svečano, pogotovo svečanost u Hrvatskome narodnom kazalištu na kojoj su sudjelovali i članovi HBZ-a. Na ovom festivalu sudjelovalo je oko 500 mladića i djevojaka iz 13 od sveukupno 53 ansambala, koliko ih je tada bilo okupljeno u Omladinsku kulturnu federaciju HBZ-a, s time da su posebni gosti

tog festivala bili članovi grupe iz odsjeka HBZ-a iz Melbournea iz Australije.

Tradicija održavanja festivala nastavljena je zatim 1986., nakon čega je bila prekinuta zbog Domovinskoga rata pa se održala tek 1997. godine. Poslije toga festival je ponovno održan 2004., u povodu 110. obljetnice HBZ-ova djelovanja, koju su Zajedničari željeli obilježiti u domovini. Festival je zatim održan tek 2013., nakon devetogodišnjeg prekida. Od tada se ponovno nastojao ustaliti običaj održavanja festivala u Zagrebu svakih pet godina. Sljedeći je zato održan 2018., a 2023. je morala biti napravljena iznimka zbog pandemije koronavirusa. Kako je vrijeme od 2020. do 2022. bilo obilježeno protuvirusnim mjerama, nije moglo biti niti aktivnosti oko pripreme festivala, pa se njegovo održavanje odgodilo za godinu dana kasnije. Upra-

U članku objavljenom u *Matici* istaknuto je da su se tijekom 75 godina svoga postojanja članovi HBZ-a na čelu sa svojim predsjednikom prvi put našli u povijesnoj zgradi u kojoj je toliko puta bilo riječi o sudbini Hrvatske i njezina glavnoga grada

Premijer Andrej Plenković 2024. u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog

vo je taj festival, održan 28. i 29. lipnja 2024., imao povijesno značenje jer su na njemu prvi put zajedno nastupili omladinski ansambli s ansamblima odraslih članova. Stoga je festival i nosio naziv "Tambure kroz generacije". Na njemu je sudjelovao rekordan broj od 36 ansambala i bio je najveći do danas održani festival HBZ-a u Zagrebu. Kao što to priliči tradiciji ugošćavanja HBZ-ovih festivala u Zagrebu, i tada su HBZ-ovce posjetili najviši hrvatski politički dužnosnici. Koncert u KD Vatroslava Lisinskog posjetili su predsjednica saborskog Odbora za Hrvate izvan RH Zdravka Bušić, ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman, državni tajnik

Ureda za Hrvate izvan RH Zvonko Milas i predsjednik Vlade RH Andrej Plenković, a na Pantovčaku je prije koncerta HBZ-ovce primio predsjednik RH Zoran Milanović. Svečanu svetu misu na kraju festivala predvodio je u crkvi sv. Ivana XXIII. zagrebački nadbiskup Dražen Kutleša. S obzirom na veliku organizacijsku zahtjevnost održavanja takvog festivala Matica iseljenika je i tom prilikom, u suvremenim uvjetima, položila ispit s odličnim uspjehom, pokazavši da se može nositi i s najvećim izazovima, pogotovo kada je riječ o suradnji s najbrojnijom i najstarijom organizacijom iseljenih Hrvata – HBZ-om. ▣

Na festivalu "Tambure kroz generacije" 2024. prvi put u povijesti na sceni su bili članovi svih naraštaja

ENG *The Croatian Fraternal Union (CFU) and the Croatian Heritage Foundation (CHF) are connected by one of the longest-lasting and most important collaborations between the CHF and Croatian emigrants. The CFU was founded in 1894 in the USA as a support organization for Croatian workers, and over time, in addition to its insurance role, it developed strong cultural, educational and tamburitza activities. Since its beginnings, the CHF has nurtured relations with the CFU, which was particularly pronounced in 1969, when the CFU marked its 75th anniversary in Zagreb. For the first time in its history, the Executive Board meeting was held outside Pittsburgh, with a diverse program, receptions, and a tour of the homeland. This event confirmed the unbreakable ties of diaspora Croats with the old homeland. The cooperation continued with tours, exhibitions and festivals of the Junior Cultural Federation of the Croatian Fraternal Union in Zagreb, which have become a tradition. The tamburitza festivals in Lisinski Concert Hall hold a special place, and a more recent highlight was the "TamburE through Generations" festival in 2024, the largest ever held in Zagreb.*

Snazna poruka zajedništva domovinske i iseljene Hrvatske

Prvi Tjedan posvećen Hrvatima izvan Hrvatske okupio je u Zagrebu i Zagrebačkoj županiji predstavnike hrvatskih zajednica iz cijeloga svijeta. Uz kulturu, gospodarstvo, medije, sport i tradiciju, potvrdio je važnost očuvanja identiteta, povezivanja i povratka u Hrvatsku

Državni tajnik
Središnjeg ureda
za Hrvate izvan
Republike Hrvatske
Zvonko Milas,
predsjednik Vlade
Republike Hrvatske
Andrej Plenković i
ravnatelj Hrvatske
matice iseljenika
Zdeslav Milas

Svečano otvorenje *Tjedna u Hrvatskoj matici iseljenika*

Tekst: **HMI**

Uvremenu kad su Hrvati raspršeni diljem svijeta, potreba za povezivanjem, zajedništvom i očuvanjem identiteta snažnija je nego ikada prije. Upravo zbog toga nastao je reprezentativni *Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske* – mjesto susreta, razmjene i osjećaja pripadnosti svih onih koji, bez obzira na to gdje žive, Hrvatsku nose u srcu. Nakon punih sedam dana iznimno bogatoga programa u kojem je sudjelovalo više od 2000 Hrvata iz cijeloga svijeta, može se reći da je ovaj projekt, u organizaciji Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske te partnera Hrvatske matice iseljenika, u potpunosti ispunio očekivanja i pokazao da je veza Hrvata diljem svijeta neraskidiva i da su upravo događaji poput *Tjedna* nasušno potrebni za njihovo povezivanje, gospodarsku, kulturnu, političku i društvenu suradnju.

SVEČANO OTVORENJE U MATICI

Tjedan je započeo 25. svibnja svečanim otvorenjem u Hrvatskoj matici iseljenika izložbom posvećenom životu i stvaralaštvu Virgilija Nevjestića, jednom od najznačajnijih hrvatskih i europskih umjetnika druge polovice 20. stoljeća, čiji je opus ostavio snažan trag u umjetnosti. Ona ujedno ima i simboličku vrijednost - Nevjestić je gotovo cijeli svoj umjetnički vijek proveo u Parizu, gdje je ostvario međunarodnu karijeru, ali je djelovanjem ostao duboko povezan s hrvatskim identitetom i kulturnim nasljeđem. Upravo je to naglasio i predsjednik Vlade Republike Hrvatske Andrej Plenković koji je otvorio

izložbu, rekavši kako je ovoga velikog umjetnika imao prilike upoznati i družiti se s njim i njegovom obitelji u vrijeme dok je živio u Parizu.

Premijer je u svom obraćanju u Matici rekao i kako hrvatska Vlada naglasak stavlja na sve tri sastavnice hrvatskoga naroda izvan Hrvatske: Hrvate kao konstitutivan i ravnopravan narod u BiH, koji imaju snažnu podršku u sklopu brojnih precizno definiranih programa; hrvatsku nacionalnu manjinu u 12 država; te hrvatsko iseljeničtvo diljem svijeta. Istaknuo je i da je ovo prigoda da se svi prisjetimo ključne uloge iseljeničtva u vremenu stvaranja slobodne i neovisne Hrvatske. Njihov doprinos i napor za međunarodno pozicioniranje u vremenu Domovinskog rata bili su nemjerljivi i izrazito važni za ukupni uspjeh ideje slobodne i samostalne Hrvatske.

U ime domaćina, na otvorenju izložbe prisutnima se obratio ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas koji je rekao kako hrvatski narod, ma gdje živio, diše istim srcem za svoju domovinu.

“Snažni osjećaj zajedništva, pripadnosti i međusobne povezanosti osobito se osjeća danas među nama u sklopu prvog *Tjedna Hrvata izvan RH*. Uoči Dana državnosti, za domovinsku i iseljenu Hrvatsku nosi posebno značenje i nasljeđe koje je ostavio utemeljitelj suvremene hrvatske države, vizionar hrvatske slobode, prvi hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman, velikan koji je razumio snagu hrvatskog iseljeničtva. I čovjek koji je djelovao upravo ovdje, prije 60 godina, u Matici iseljenika, vjerujući u povezivanje domovinske i iseljene Hrvatske”, rekao je uz ostalo ravnatelj Milas.

Vesna Jurić Bulatović, upraviteljica Zaklade Virgilije Nevjestić, istaknula je vrijednost opusa Virgilija Nevjestića i važnost

Dr. sc. Snježana Pintarić autorica izložbe provela je uzvanike kroz postav

program *Hrvatski identitet u pokretu: film, tradicija i sjećanje* uz projekciju kratkometražnoga filma *Unspoken (Neizrečeno)* koji donosi emotivnu priču o prvoj generaciji hrvatskih iseljenika u Australiji kasnih 1970-ih. Film je inspiriran stvarnim događajima, a scenaristica Kat Dominis i glumica Mariana Rudan daju uvid u život mlade studentice Marine Netich te prikazuju identitetsku i asimilacijsku problematiku hrvatskih doseljenika u Australiji. Film se oslanja na autoričinu obiteljsku povijest suočavajući se s tišinama, napetostima i neizgovorenim žrtvama koje su oblikovale mnoge migrantske obitelji. *Unspoken* je osvojio Grand Prix za najbolji kratki film u međunarodnoj konkurenciji na Svjetskom festivalu kratkog filma Clermont-Ferrand u Francuskoj, a Goran Grgić briljirao je u ulozi Marinina oca.

Uz nastup članova Ansambla LADO, u paviljonu je postavljena i izložba *Identitet* koju su organizirali Irena Mrnjavac i Nikola Franjić, posvećena sicanju – starom, tradicionalnom i gotovo zaboravljenom načinu tetoviranja koji su nekoć nosile žene u Bosni i Hercegovini kao tihi, ali snažan znak pripadnosti vjeri i zajednici. Izložba polazi od ideje da mlade žene danas tetoviranjem simbola nastavljaju tradiciju koju su ove godine popularizirale članice vokalne skupine Lelek koje su nastupile i na Eurosongu. U sklopu *Tjedna*, na

njegova trajnog povezivanja s hrvatskom kulturnom baštinom. Svečanosti su posebno pridonijeli mladi stipendisti – Lucija Vukov iz Srbije izvela je na flauti etidu hrvatskoga skladatelja Rudolfa Matza, a Hrvatica iz Sjeverne Makedonije Andrea Nikolovska i Matija Ivković Ivandekić iz Subotice spojili su glazbu i poeziju interpretirajući stihove Virgilija Nevjestića.

Državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas u svom je uvodnom govoru na otvorenju *Tjedna* istaknuo kako odluka o organizaciji *Tjedna* nije bila samo formalni čin, već poruka da hrvatski narod ne završava na granicama Hrvatske, nego hrvatski identitet živi gdje god žive hrvatski ljudi u jeziku koji se prenosi generacijama, u vjeri, u us-

pomenama, u ljubavi prema domovini gdje god bili.

“*Tjedan Hrvata* proglašen je kako bi vidljivost Hrvata izvan RH bila veća i jača u hrvatskome javnom prostoru, ali i kako bi hrvatska kultura koja nastaje izvan granica domovine dobila zasluženo mjesto te kako bi hrvatski iseljenici, hrvatska nacionalna manjina, Hrvati iz Bosne i Hercegovine i hrvatski povratnici ispričali svoju priču - onu o odlasku, onu o povratku, priču o identitetu, o Hrvatskoj kao trajnom izboru”, rekao je uz ostalo Zvonko Milas.

FILM O HRVATSKIM DOSELJENICIMA U AUSTRALIJU

Istog dana u Francuskoj u paviljonu Studentskoga centra bio je priređen i

Projekcija kratkometražnoga filma *Unspoken* u večernjem programu otvaranja *Tjedna*

Sicanje - tradicionalni način tetoviranja žena u Bosni i Hercegovini

Okrugli stol Sport i Hrvati izvan Republike Hrvatske - identitet, sustav i povezanost

Šetnici kulture, brojne posjetiteljice su oslikavanjem ruku simbolima sicanja sudjelovale u oživljavanju ove vrijedne tradicije. U prostoru paviljona izložena je i selekcija fotografija posvećena Dužijanci, tradicijskoj svečanosti žetve bujnevačkih Hrvata.

RAZGOVORI, IZLAGANJA, RASPRAVE I RAZMJENA ISKUSTAVA

Program Tjedna obilježili su okrugli stolovi kojima su moderirali djelatnici Središnjega državnog ureda i Hrvatske matice iseljenika. Na taj način obrađivane su brojne teme važne za hrvatske zajednice u iseljeništvu, manjinskoj zajednici te među Hrvatima u BiH. U duhu aktualnoga Svjetskoga nogometnog prvenstva, a i prvi u nizu, u Ministarstvu mora, prometa i infrastrukture održan je panel "Sport i Hrvati izvan Republike Hrvatske - identitet, sustav i povezanost", koji je vodio glasnogovornik Ureda, Alen Matanić. O ulozi sporta u povezivanju Hrvata diljem svijeta govorili su: Josip Pavić, državni tajnik u Ministarstvu turizma i sporta RH; Mirna Jurkić Berger, dobitnica olimpijske medalje, hrvatska plivačica iz iseljeništvu; Igor Lacković, predsjednik Hrvatskoga svjetskog kongresa; Igor Jukić, profesor s Kineziološkoga fakulteta; Ante Kulušić, član Izvršnog odbora HNS-a i predsjednik Komisije za dijasporu te Božana Butigan, hrvatska reprezentativka u odbojci. Sport se promatrao kao snažan most koji povezuje, a uz osobna iskustva sportaša i institucionalne perspektive raspravljalo se o jačanju međunarodne vidljivosti hrvatskoga sporta, ali i sporta kao sredstva koji povezuje Hrvate diljem svijeta. Najbolji primjer za to su tisuće hrvatskih iseljenika u SAD-u

i Kanadi koji u svakom gradu dočekuju našu nogometnu reprezentaciju.

STRUČNA PROMIŠLJANJA O HRVATSKOM JEZIKU

Savjetnik s posebnim položajem za pitanja hrvatske manjine u inozemstvu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH Milan Bošnjak moderirao je u foajeu HNK okruglim stolom na temu kulture, jezika i identiteta. U panelu su sudjelovali predstavnici svih skupina Hrvata izvan Hrvatske. Iz iseljeništvu, dopisni član Razreda za književnost HAZU-a s višedesetljetnim prebivalištem u Torontu Vinko Grubišić istaknuo je tom prilikom kako su Hrvati u Kanadi uveli učenje hrvatskoga jezika na temelju plaćanja poreza. Ravnateljica Hrvatskoga centra u Beču Gabriela Novak-Karall ocijenila je kako je pitanje jezika jedno od ključnih pitanja identiteta gradišćanskih Hrvata jer se bez jezika ne može stvarati kultura, a urednica Fenix magazina iz

Frankfurta Marijana Dokoza obrazložila je kako je glavni problem hrvatskoga jezika u Njemačkoj to što on hrvatskoj djeci sve više postaje strani, a ne materinski jezik.

Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, objasnio je kako su hrvatske zajednice u Boki prepoznale važnost očuvanja hrvatskoga jezika uz pomoć medija, ali i uz praktičnu nastavu pa tako u Tivtu i Kotoru već 21 godinu organiziraju nastavu na hrvatskome jeziku. "Jezik u BiH kao i većina tema vrlo su složeno i gotovo kompleksno pitanje" – kazao je zaključno ravnatelj HNK Mostar Ivan Vukoja.

OSOBNJE PRIČE POV RATNIKA

O iskustvima povratnika, izazovima integracije, ali i velikom gospodarskom društvenom potencijalu koje predstavlja hrvatsko iseljeništvu govorilo se na okruglom stolu *Kapital povratnika i useljenika iz hrvatskog iseljeništvu - novi migracijski trendovi*, koji je moderirao zamjenik državnoga tajnika Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH Dario Magdić. Uvodne govore u ovu temu održali su ravnateljica Instituta za istraživanje migracija dr.sc. Marina Perić Kassel te državni tajnik u Ministarstvu demografije i useljeništvu Mladen Barać koji je kazao kako danas postoji niz mjera za povratnike te da to sigurno pridonosi povratku.

Milan Bošnjak moderirao je u foajeu HNK okruglim stolom na temu kulture, jezika i identiteta

Okrugli stol *Kapital povratnika i useljenika iz hrvatskog iseljništva - novi migracijski trendovi*

Panelisti su podijelili svoja osobna iskustva i motive preseljenja u Hrvatsku. Goran Šaravanja, glavni ekonomist HGK, useljenik iz Australije, rekao je kako je došao krajem 90-ih iz jedne stabilne zemlje u Hrvatsku koja je bila poharana ratom, a danas je svakom reformom Hrvatska korak bliže zapadnom idealu, što se ponajviše očituje na tržištu rada i time predstavlja poželjnu destinaciju za život.

“Mogu samo reći da sam svoje vizije i želje ispunio u Hrvatskoj. Moj otac otišao je u Kanadu vodeći se vizijom ‘american dreama’, ja sam se od tamo vratio u Hrvatsku vodeći se osjećajem ‘hrvatskoga sna’”, rekao je Josip Joe Bašić, osnivač agencije MPG i vlasnik licence Ultra festivala u Splitu. Povratak više nije samo emotivna odluka, nego i važna prilika za gospodarski razvoj Hrvatske, rečeno je na panelu na kojem je i Maria Florencia Luchetti, znanstvena savjetnica u IMIN-u, podijelila svoje iskustvo useljenja iz Argentine. Zvonimir Frka-Petešić, predstojnik Ureda predsjednika Vlade RH, useljenik je iz Francuske gdje je odrastao, a nakon školovanja i karijere u inozemstvu danas je jedan od najvažnijih ljudi premijera Andreja Plenkovića.

MREŽE SE STVARAJU, GRADE I JAČAJU

Koliko profesionalne i poslovne mreže Hrvata u svijetu, zajedno s institucijama

u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, mogu postati snažan alat za internacionalizaciju hrvatskoga gospodarstva, prijenos znanja, otvaranje novih tržišta i jačanje institucionalne suradnje bila je tema okruglog stola *Snaga hrvatske mreže: priče koje pokreću prilike* održanog u Hrvatskoj gospodarskoj komori koji je vodila Croatiana Gregurić, savjetnica za pitanja hrvatskog iseljništva u Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan RH. Sudjelovali su predstavnici ključnih organizacija koje oblikuju različite dimenzije hrvatske mreže. Poseban naglasak stavljen je na snagu zajedničkog djelovanja, gdje samo jedan kontakt može

biti dovoljan da otvori novo tržište, suradnju i poslovnu perspektivu.

O djelovanju Hrvatskoga kulturnog društva “Napredak” govorio je predsjednik tog Društva dr. sc. Nikola Čiča, istaknuvši obrazovne i kulturne programe te rad s mladima uz stipendiranje i potpore učenicima i studentima. Od osnutka 1902. godine HKD “Napredak” stipendiralo je oko 24.000 studenata, a nakon devedesete čak 4200 studenata.

Predsjednik Udruge hrvatsko-američkih stručnjaka ACAP Nikola Meteš istaknuo je da je cilj njegove udruge povezivanje poslovnih ljudi i objasnio kako u Sjevernoj Americi ima više od milijun

Okrugli stol *Snaga hrvatske mreže: priče koje pokreću prilike* održan je u Hrvatskoj gospodarskoj komori

i dvjesto tisuća ljudi hrvatskog podrijetla koji su tamo došli u tri migracijska vala, a u svom djelovanju uspijevaju privući sve skupine. Sljedeća konferencija ACAP-a bit će održana u listopadu ove godine u Seattleu.

Draženko Mamić, predsjednik udruge Prsten koja danas okuplja Hrvate iz cijele BiH, naglasio je kako je njihov rad volonterski i iznimno razgranat u ograncima, podružnicama i organizacijama. Zaklada Prsten svake godine stipendira studente iz BiH i Hrvatske, a tu je i Klub žena i poduzetnika koji nizom aktivnosti povezuju i omogućavaju poslovnu suradnju. Potpredsjednica HGK Marina Rožić istaknula je važnost predstavništava komore u inozemstvu, čija je uloga i povezivanje s hrvatskom poslovnom zajednicom koja živi i djeluje u tim zemljama. Neuroznanstvenik dr. med. Alen Juginović, s Medicinskog fakulteta Sveučilišta Harvard i predsjednik Udruge Med & X, iz svoje perspektive je istaknuo kako je važno umrežavanje između institucija i sveučilišta jer uz te organizacije mladi zajedno mogu graditi uspješnu poslovnu zajednicu. U sklopu Tjedna održan je i Med & X Annual Biomedical Forum koji je okupio vodeće stručnjake iz medicine, znanosti i zdravstvene politike iz Hrvatske i inozemstva s ciljem razmjene znanja.

VELIKA ULOGA MEDIJA HRVATA IZVAN HRVATSKE

U Hrvatskoj matici iseljenika održan je okrugli stol *Mediji Hrvata izvan Republike Hrvatske* koji je moderirala zamjenica ravnatelja HMI-ja, Ivana Rora. Bila je to prilika za okupljanje urednika i predstavnika najznačajnijih hrvatskih medija izvan Hrvatske - iz Bosne i Hercegovine, iz hrvatske nacionalne manjine i iz iseljeništva, a tema trosatnog događaja bila je uloga tiskanih medija, radijskih postaja, televizije i podcasta, portala i društvenih mreža u očuvanju hrvatskoga jezika i identiteta hrvatskih zajednica diljem svijeta. Bio je to prvi korak u umrežavanju hrvatskih medija izvan Hrvatske na inicijativu Hrvatske matice iseljenika.

Na okruglom stolu sudjelovali su Serđo Obratov, glavni urednik HINA-e i Vladimir Brnardić, glavni urednik Programa za Hrvate izvan Republike Hrvatske, koji su u uvodnim izlaganjima objasnili zašto je važno povezati medije Hrvata izvan Hrvatske međusobno te s onima u Hrvatskoj, ponajviše s velikim medijskim servisima. Upravo su čelnici HINA-e nedavno boravili u Subotici s ciljem jačanja suradnje i bolje medijske vidljivosti Hrvata u Srbiji, a u čije ime je govorila Karolina Bašić, ravnateljica Novinsko-izdavačke ustanove "Hrvatska ri-

ječ", istaknuvši kako im je za njihov rad i artikulaciju potreba hrvatske zajednice u Srbiji iznimno važna podrška institucija RH. Sredstvima iz Hrvatske opremljen je novi TV-studio u Subotici.

Timea Šakan-Škrlin, ravnateljica izdavačke kuće Croatica u Mađarskoj, rekla je kako je u Mađarskoj najteže privući mlade za rad u novinarstvu te kako jezik nije jedini preduvjet, već i znanje. Stipe Puđa, osnivač Fenix magazina i dugogodišnji urednik Večernjeg lista, izdanja za Njemačku, iz osobnog iskustva govorio je o stanju na tržištu, izazovima u financijskom opstanku hrvatskih medija izvan Hrvatske te važnosti međusobne suradnje medija koji na taj način postaju jači, relevantniji i čitaniji.

Snažan naglasak na okruglom stolu stavljen je i na medije Hrvata u Bosni i Hercegovini gdje je jedan od najvećih problema veliki nedostatak medijskoga prostora za Hrvate. O teškoj situaciji i dnevnoj borbi s izražavanjem političke i društvene problematike Hrvata u BiH u medijima govorila je Slavica Karačić, ravnateljica Radiotelevizije Herceg-Bosne, dajući do znanja koliko je osjetljiva i značajna uloga hrvatskih medija u toj zemlji te koliko je teško, ali važno ostati ustrajan u pravovaljanom informiranju. Glavni urednik PRO TV-a Ante Stipić podsjetio je na kontinuitet izvještavanja i opstanka hrvatskih medija u

Okupljanje urednika i predstavnika hrvatskih medija izvan Hrvatske u Matici

Okrugli stol *Mediji Hrvata izvan Republike Hrvatske* početak je inicijative umrežavanja medija iseljene i domovinske Hrvatske

posljednjih 35 godina te naglasio koliko su oni važni za opstanak Hrvata u BiH.

Tiskani mediji Hrvata izvan RH u zajednicama u kojima djeluju predstavljaju više od tjednika ili mjesečnika - oni su moć jedne zajednice koja u nakladničkoj djelatnosti ističe svoje potrebe i čuva njezin identitet. Tereza Grandić, glavna urednica Hrvatskih novina iz Gradišća, govorila je o izazovima i budućnosti novina koje izlaze od 1910. godine s ciljem očuvanja gradišćanskoga hrvatskog jezika i gradišćanskih Hrvata koji na tom prostoru žive već stoljećima.

Na čelu dvaju iznimno važnih hrvatskih tiskanih izdanja u manjinskoj zajednici su Zlata Vasiljević, glavna urednica Hrvatske riječi i Nikola Dončić, glavni urednik Hrvatskoga glasnika iz Crne Gore, koji je nedavno proslavio dvjestoti broj. Njihova je uloga puno veća od samog novinarstva - oni su sastavni dio borbe za očuvanje hrvatskoga imena, jezika i identiteta, a u aktualnim društveno-političkim okolnostima pred njima kao čelnim ljudima svako je novo izdanje velika odgovornost. Da je zaista tako potvrdila je i Branka Pavić Blažetin, glavna urednica Hrvatskoga glasnika iz Mađarske, koja je među prvima, s ciljem privlačenja mlađe publike, tiska-

no izdanje plasirala na digitalno izdanje i društvene mreže.

Novine koje će uskoro proslaviti 50 godina djelovanja, Živa zajednica iz Njemačke, na čijem je čelu glavni urednik Ivan Gavranović, jedinstven su primjer tiskovine koja je u specifičnim uvjetima opstala kao iseljenički tisak. Gavranović je podsjetio na to kako je Dušobrižništvo za Hrvate u Njemačkoj 1978. godine pokrenulo časopis koji je pokrивao teme misijskih događaja kao i socijalne,

povijesne, ali i mnoge druge relevantne teme za Hrvate u Njemačkoj.

Uz Hrvatski glasnik, ove godine proglašen je projektom od strateškoga interesa još jedan medij u Crnoj Gori - Radio DUX, na čijem čelu je glavna urednica Tanja Grabić koja je naglasila kako su radio i digitalni mediji danas neraskidiv dio stvarnosti te da treba biti vrlo oprezan u provjeri i iznošenju informacija upravo zato što je riječ o medijima koji brzo prenose vijesti. Slično iskustvo

Glavni urednici iz iseljeništa, hrvatske manjine i Bosne i Hercegovine

Okrugli stol pod nazivom *Hrvati u susjednim državama: izazovi i perspektive*

ima i Marijana Dokoza, glavna urednica iznimno čitanoga iseljeničkog portala Fenix magazina iz Njemačke, koja je pred kraj okruglog stola navela gotove sve sudionike panela kao svoje stalne ili povremene suradnike, čime je dala do znanja da bi jedna jedinstvena platforma bila jako dobar poticaj za daljnje umrežavanje medija uz potporu institucija i za nastavak organizacije ovakvih događaja. "Mediji se trebaju prilagođavati okolnostima i za nas je važno da je naše djelovanje u sredinama u kojima živimo multifunkcionalno", dodala je Sonja Breljak, glavna urednica Hrvatskoga glasa Berlin iz Njemačke.

Sergio Marušić, urednik Radio Melbournea iz Australije podijelio je osobno iskustvo u višedesetljetnom novi-

narskom radu, rekavši kako hrvatski mediji u Australiji počivaju ponajprije na entuzijazmu ljudi koji to rade. To je potvrdila i Sanja Bogović, članica Uprave Croatians online iz SAD-a, trenutno jedne od najgledanijih iseljeničkih medijskih platformi, opisujući kako su svi koji rade u njihovoj redakciji - volonteri. Anela Kuburaš, glavna urednica portala Hrvati.CH iz Švicarske, najavila je veliku obljetnicu sljedeće godine i proslavu u Zurichu, a kao jedan od zanimljivijih primjera uspješnog očuvanja jezika i komunikacije s mlađim generacijama predstavljen je podcast "Melange", projekt gradišćanskih Hrvata Hrvatskog centra u Beču o kojemu je govorila glavna urednica Lydia Novak.

Okrugli stol dodatno je obogaćen multimedijским sadržajem i promotivnim filmovima pojedinih medija kao i javljanjima preko videoveze iz Argentine i Australije. Na taj način u program su se uključili i predstavnici hrvatskih zajednica koji zbog udaljenosti nisu mogli osobno sudjelovati.

JEDAN NAROD – BEZ GRANICA!

Okrugli stol pod nazivom *Hrvati u susjednim državama: izazovi i perspektive* održan je u Europskoj komisiji, a okupio je brojne političke dužnosnike iz domovine i iseljeničtva. Istaknuto je kako su se Hrvati tijekom povijesti, ponajprije zbog političkih okolnosti, raseljavali diljem svijeta. I danas se suočavaju s različitim izazovima – u nekim državama nemaju priznat status nacionalne manjine dok im se u Bosni i Hercegovini, unatoč konstitutivnosti, osporavaju pojedina politička prava. Slični problemi prisutni su i u drugim susjednim zemljama. Naglašena je i važna uloga Hrvata izvan Republike Hrvatske u stvaranju slobodne i demokratske hrvatske države, pri čemu je njihov doprinos bio značajan u brojnim područjima društvenog života. Ujedno je istaknuto kako danas izvan granica Republike Hrvatske živi više Hrvata nego u samoj domovini.

"Jednakopravnost sva tri konstitutivna naroda je važna pa kad to pitanje riješimo, sve će ići lakše, čak i sam put BiH prema Europskoj uniji", rekla je Lidija Bradara, predsjednica Federacije

Hrvati u susjednim državama suočavaju se s različitim političkim, kulturnim i identitetskim izazovima

Predstava *Tamburaški oproštaj* u izvedbi Dramskoga odjela HKC-a "Bunjevačko kolo" iz Subotice

BiH. Okrugli stol vodila je savjetnica s posebnim položajem za pitanje Hrvata u BiH, Žana Ćorić.

"Hrvati izvan Hrvatske nevjerojatan su potencijal za nas u Hrvatskoj. Nigdje nisu problem, već su posvuda dodana vrijednost. Hrvatska država mora biti uz njih koja god politička opcija bila na vlasti jer je to ustavna obveza. Od njih možemo mnogo naučiti, pa i o domoljublju, kao i o nekim vještinama i disciplinama koje su prihvatili od većinske zajednice zemlje u kojoj žive", rekao je potpredsjednik Vlade i ministar obrane Ivan Anušić.

Govoreći o položaju hrvatskih zajednica izvan Hrvatske, Vojnić je istaknula kako se Hrvati u susjednim državama suočavaju s različitim političkim, kulturnim i identitetskim izazovima, zbog čega je važno svakoj zajednici pristupiti pojedinačno i pružiti joj odgovarajuću potporu.

Zastupnik u Europskome parlamentu Karlo Ressler rekao je da zastupnici u Europskome parlamentu kontinuirano rade na pitanjima važnima za Hrvate u Bosni i Hercegovini. "Za nas je pitanje Hrvata u BiH najvažnije bilateralno vanjskopolitičko pitanje i to nastojimo artikulirati u Europskome parlamentu - pitanje položaja Hrvata u BiH i puta BiH prema Europskoj uniji."

JEZIČNI IZRIČAJ NA KAZALIŠNIM DASKAMA

Kazališni program *Tjedna* publici je ponudio sadržajan i raznolik pregled umjetničkog stvaralaštva hrvatskih zajed-

nica izvan Hrvatske, u ovom slučaju iz Srbije, Bosne i Hercegovine i Mađarske. Predstave su uz različite poetike, teme i generacijske pristupe progovarale o identitetu, baštini, zajedništvu i ljudskim vrijednostima, potvrđujući važnu ulogu kazališta u očuvanju hrvatskoga jezika i kulture.

Posjetitelji u Pučkome otvorenom učilištu u Zaprešiću uživali su u predstavi *Tamburaški oproštaj* u izvedbi Dramskoga odjela HKC-a "Bunjevačko kolo" iz Subotice. Ova emotivna kazališna priča s elementima humora o životu tamburaša i bečara dirnula je publiku toplinom, glazbom i iskrenim prikazom obiteljskih odnosa, uspomena i nasljeđa koje ostaje živjeti uz pjesmu i sjećanja

nje. Bila je to sjajna prilika da publika čuje bunjevačku ikavicu te ujedno i još jedna prilika za zajedništvo i povezivanje Hrvata iz cijeloga svijeta.

SKUPINE IZ BIH ODUŠEVILE IZVEDBOM

Velik interes publike u Domu kulture Galženica u Velikoj Gorici izazvala je i komedija *Pidžama za šestero* Gradskoga kazališta mladih Vitez. Brz ritam, niz duhovitih nesporazuma, zamjene identiteta i nepredvidivi obrati ispunili su dvoranu smijehom te pokazali kako kvalitetna komedija uspješno povezuje izvođače i publiku. Ovo je jedna od najgledanijih, najnagrađivanijih i najviše igranih predstava ovoga kazališta.

"Blizu smo 50. izvedbe i predstava je to na koju publika odlično reagira. Igramo je ne samo u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj, već i u drugim zemljama, a želja nam je svakako igrati je barem sto puta", rekao je voditelj Gradskoga kazališta mladih Vitez, Ivan Sajević.

U Sportskoj dvorani Osnovne škole Rugvica izvedena je predstava *Otac Hercegovine* Dramske skupine učenika Centra izvrsnosti, znanja, umijeća i sposobnosti pri OŠ fa Mije Čuića iz Tomislavgrada. Priča je to, kako su nam rekli osnovnoškolci, koja se prenosi genera-

Komedija *Pidžama za šestero* u izvedbi Gradskog kazališta mladih Viteza

cijama, o fra Didaku Buntiću i njegovu nesebičnom djelovanju za dobrobit zajednice. Mladi glumci prenijeli su publici snažnu poruku o važnosti obrazovanja, solidarnosti i očuvanja vlastitih korijena. Predstava za koju je tekst napisala Ivana Čurić, voditeljica Dramske skupine Centra izvrsnosti, znanja, umijeća i sposobnosti, pokazala je kako se povijesna baština može uspješno približiti novim generacijama te kako vrijednosti zajedništva i odgovornosti ostaju jednako važne i danas. Naglasila je kako su u ovu izvedbu uložili jako puno truda i rada s djecom i to se vratilo na najbolji mogući način – dobrom predstavom.

PROFESIONALCI IZ PEČUHA

U Histrionskome domu veliku pozornost privukla je i predstava *Čaruga* Hrvatskoga kazališta u Pečuhu, nastala prema tekstu Ivana Kušana. Ova snažna i dinamična scenska interpretacija jedne od najpoznatijih hrvatskih legendi oživjela je lik odmetnika koji istodobno pripada povijesti i mitu. Uz spoj humora, ironije i dramatike predstava je publici približila slojevitu priču o buntovništvu, slobodi i društvenim okolnostima koje oblikuju "narodnog junaka". Hrvatsko kazalište u Pečuhu, jedino profesionalno hrvatsko kazalište izvan Republike Hrvatske,

Predstava *Otac Hercegovine* priča je o dobroti fra Didaka Buntića

ovom izvedbom još jednom je potvrdilo svoju iznimnu važnost u očuvanju hrvatskoga jezika, kulture i identiteta među Hrvatima u Mađarskoj.

"Što se tiče hrvatske nacionalne manjine, možemo reći kako je naša zajednica možda u najboljem položaju što se tiče domicilne države jer su naša prava zajamčena i Ustavom i raznim zakonima. A osjećamo i sve veću potporu Republike Hrvatske, kako političku tako i financijsku", rekao je Ivan Gugan, zastu-

pnik hrvatske manjine u mađarskome parlamentu, naglašavajući pri tome i važnost kazališta u Pečuhu čije su predstave iznimno posjećene.

ČELAVA PJEVAČICA U IZVEDBI MOSTARACA

Hrvatsko narodno kazalište Mostar jedan je od strateških projekata Vlade Republike Hrvatske, kazalište ima stalni profesionalni ansambl, a u Zagrebu

Članovi ansambla HNK iz Pečuha izveli su predstavu *Čaruga*

Glumci HNK Mostar uspješno su prenijeli slojevitost Ionescova teksta *Čelava pjevačica*

Igračka u srcu multimedijalni je program međunarodne kulturne suradnje koju provodi Matica u suradnji s partnerima

su na pozornici HNK 2 izveli kultnu dramu apsurda *Čelava pjevačica* Eugènea Ionesca. Ovo znamenito djelo, koje već desetljećima zauzima važno mjesto u svjetskoj kazališnoj baštini, uz duhovite dijaloge i apsurdne situacije otvara pitanja smisla komunikacije, otuđenosti i svakodnevnih društvenih obrazaca. Mostarska izvedba uspješno je prenijela slojevitost Ionescova teksta, istodobno zabavljajući publiku i potičući je na promišljanje o suvremenom društvu i ljudskim odnosima.

Održane predstave još jednom su potvrdile bogatstvo i vitalnost kazališnog stvaralaštva Hrvata izvan Republike Hrvatske. Uz različite umjetničke izraze, emocije i poruke, kazališni program *Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske* stvorio je prostor susreta, dijaloga i zajedničkog promišljanja o identitetu, pripadnosti i kulturnoj povezanosti hrvatskoga naroda diljem svijeta.

JEDINSTVENI MATIČINI PROGRAM ZA DJECU

U zgradi Hrvatske matice iseljenika održana je *Igračka u srcu* – inspirirana hrvatskom tradicijskom kulturom, okupivši stotinjak djece iz Koljnofa (Mađarska), Tavankuta (Srbija) i Zagreba (Hrvatska). Projekt inspiriran hrvatskom tradicij-

skom kulturom multimedijalni je program međunarodne kulturne suradnje koju provodi Hrvatska matica iseljenika, Hrvatska škola Boston (SAD) i Zaklada hrvatskih studija Sydney (Australija) s hrvatskim školama, katoličkim misijama, društvima i udrugama te drugim relevantnim institucijama izvan RH s ciljem poticanja i razvoja kreativnosti djece i mladih uz učenje i promociju hrvatske tradicijske kulture, njegovanja hrvatskoga jezika, međusobnog povezivanja i umrežavanja te povezivanja s domovinom Hrvatskom. U natječaju

provedenom 2018. godine sudjelovalo je više od dvije stotine djece i četrdesetak mentora, od Amerike preko Europe do Australije. Rezultati natječaja – dječji likovni, multimedijalni, fotografski i literarni radovi – čine postav multimedijalne izložbe koja prikazuje krug stvaranja od tradicije do današnje interpretacije dječjim stvaralaštvom. Osim izložbe, obuhvaća likovnu i dramsku radionicu s motivima igracke inspirirane hrvatskom tradicijskom baštinom namijenjene djeci i mladima.

Kreativna radionica

Projekt je dosad povezoao oko 600 djece i ljubav prema stvaranju, hrvatskoj tradiciji i jeziku

Događaj u Matici započeo je kulturno-umjetničkim programom Dječjega folklornog ansambla SKUD-a "Ivan Goran Kovačić". Nakon razgledavanja izložbe uz vodstvo studentica volonterki s Fakulteta hrvatskih studija, održane su likovne radionice na temu tradicijskih igračkaka. Prema vlastitom izboru djeca su izrađivala konja, zrakoplov ili automobil, koristeći jednostavne i pristupačne materijale poput kartona, kvačica, gumbića i raznih drugih svakodnevnih repromaterijala.

"Krenuli smo oko tri ujutro iz Tavankuta, ali putovanje do Zagreba bilo je

sjajno. Igrali smo se, pjevali i svi zajedno se družili. Prvi put smo u Zagrebu i doista je prekrasno", rekle su Nevena i Nera iz Tavankuta koje su zajedno sa svojim prijateljima uživale u izradi zrakoplova i "autića".

"Najbolje od svega je to što sve napravljeno možemo nositi kući", rekle su djevojčice. Predsjednica HKPD-a "Matija Gubec" iz Tavankuta Mira Tumbas pohvalila je cijeli program *Igračke u srcu*, kao i cijelog *Tjedna Hrvata izvan RH*, te objasnila kako su u Zagreb stigli njihovi članovi koji idu u treći i četvrti razred osnovne škole.

"Silno ih je razveselila mogućnost sudjelovanja na kreativnim radionicama kao i dolazak na *Tjedan*. Potrebno je da djeca osjete gdje je njihova matična domovina, da rastu s time, da znaju odakle smo i gdje pripadamo. Uostalom, na mladima svijet ostaje i oni su naša budućnost i vrlo je važno da izgradimo budućnost na pravim temeljima i doista je važno da djeca uživaju i raduju se te da vide koliko smo dobrodošli", rekla je učiteljica Mira.

Sudjelovanjem u izložbi i radionicama, naši dragi gosti – djeca hrvatske manjine u Mađarskoj i Srbiji, kao i njihovi domaćini iz Zagreba, postali su dio velike zajednice vršnjaka iz cijeloga svijeta, njih sada oko šest stotina, koju je projekt *Igračka u srcu* povezoao ljubavlju prema stvaranju, hrvatskoj tradiciji i jeziku.

Dodajmo bogatom programu *Tjedna* i multimedijalnu izložbu *Svjetojima hrvatskih povratnika* autorice akademkinje Jasne Čapo koja je postavljena u dvorani HKD-a "Napredak" u Zagrebu, U njoj su predstavljene priče iseljenika, povratnika u Hrvatsku od 1990-ih do danas, koje su prikazale raznolikost hrvatskog iseljeničtva, okolnosti njihove emigracije, motive povratka te način na koji svojim djelovanjem pridonose hrvatskom društvu.

Igračke inspirirane hrvatskom tradicijskom baštinom

DVA DANA KULTURE NA EUROPSKOME TRGU

Šetnica kulture pokazala se kao idealno mjesto susreta i povezivanja, donoseći autentične okuse, motive i pjesmu ravno u središte Zagreba. Bila je mjesto susreta ljudi, priča i emocija, prostor u kojem se uz pjesmu, umjetnost, običaje i okuse osjećala toplina doma i snaga zajedništva. Šetnica je svojim bogatim dvodnevним programom okupila Hrvate iz brojnih zemalja - Austrije, Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore, Mađarske i Slovenije. Hrvati iz iseljeništa poslali su posebne video pozdrave. Na jednome mjestu Šetnica je prikazala tradiciju, kulturu, gostoljubivost i ponos na vlastite korijene.

Šetnica - mjesto susreta i povezivanja

Uzvanici i gosti na Šetnici

Klapa Grga iz Posušja

Tkalački stan – kako se nekad izrađivalo ruho

VIŠESTOLJETNI ČUVARI IDENTITETA

Hrvati iz BiH u Zagrebu su predstavili baštinu koju čuvaju generacijama i koja je u konačnici ključna za njihovu opstojnost i trajnost na tom prostoru. Grad Čapljina predstavio se kreativnim radom hercegovačkoga slikara Trpimira Grgića, grad Stolac promovirao je Stolačku tarču, doživljaj inspiriran bogatim srednjovjekovnim običajima, iz Žepča je stigla radionica tradicijskog šaranja pisanica voskom, a iz Kreševa su donijeli vještinu stare kovačke tradicije potkivanja jaja. Hrvati iz Livna izložili su radove replika Gabrijela Jurkovića, prvoga školovanog slikara iz BiH, a mogle su se kušati i gastronomske delicije Hrvata iz Kiseljaka doznali smo kako izgleda starinsko katoličko tetoviranje, a proces izrade glazbala pokazali su majstori iz Novoga Travnika i Gruda.

Splet ručnih radova i predmeta od autohtonih materijala bio je izložen na štandovima umjetnika iz Širokoga Brije-

ga, Neuma, Viteza i Dobretića. Na *Šetnicu kulture* grad Jajce donio je živu povijest u nastupu povijesne postrojbe Vitezovi kraljevskoga grada. Etnolog i folklorist Ivica Ivanković i Lucija Starčević, voditeljica Odjela za kulturu Hrvatske matice iseljenika, predstavili su knjigu "Tradicijsko ruho od mora do Save" autora Marinka Jurića, umjetničkoga ravnatelja HKUD-a "Sv. Ante Cim" iz Mostara. Uz bogat glazbeni program, na *Šetnici* su video porukama hrvatske zajednice iz cijeloga svijeta poslale svoje pozdrave. Brojne posjetitelje privukli su i štandovi hrvatske nacionalne manjine gdje su mogli pogledati njihova nakladnička izdanja.

ENG *The first Week of Croats Abroad, held from May 25 to 31, 2026, in Zagreb and Zagreb County, brought together over 2000 participants from Croatian communities around the world. The program, organized by the Central State Office for Croats Abroad and the Croatian Heritage Foundation, emphasized the importance of preserving Croatian identity, language, culture, and the connection between homeland and diaspora Croatia. The week officially opened at the Croatian Heritage Foundation with an exhibition dedicated to Virgilije Nevjestić, conveying messages of unity and recognition of the diaspora's role in the creation of the Croatian state. Over the course of the seven days, numerous round tables were held on sports, language, media, returning, the economy and the position of Croats in neighboring countries. In particular, returnees' personal stories, the importance of professional and media networks, and the challenges facing Croatian communities in BiH, the minority, and the diaspora were presented. The cultural part of the program included film screenings, theater performances, exhibitions, children's workshops and the Cultural Promenade on the European Square. The finale, under the slogan "Reach out to your relatives", symbolically connected Croats by sending postcards featuring a commemorative postage stamp worldwide.*

Festival globalnoga hrvatskog zajedništva

Piše: DR. SC. MILAN BOŠNJAK

U prošloj smo kolumni istaknuli kako Hrvati koji žive izvan Hrvatske, bilo kao pripadnici hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini, hrvatske nacionalne manjine ili hrvatskoga iseljeničtva (za) sutoga diljem svijeta (za/to neki stariji autori rabe pojam rasuće), zajedno s Hrvatima i svim građanima koji žive u Hrvatskoj stvaraju hrvatsku kulturu u najširem smislu, a upravo je ta činjenica bila u fokusu jednoga novoga događaja koji je održan u Zagrebu i Zagrebačkoj županiji u posljednjem tjednu svibnja ove godine – Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske. Mogli bismo dodati i da je ta činjenica bila ne samo u fokusu, u središtu i u žarištu, nego i u srcu Tjedna, jer ako događaj može imati srce, ovaj ga je nedvojbeno imao.

Činjenica je i to da je u brojnim tiskanim, audiovizualnim i digitalnim medijima (puno puta i s pravom) u Hrvatskoj i izvan nje istaknuto kako je Tjedan ispunio svoj cilj – predstavljena je autentična i bogata kultura (materijalna i nematerijalna, tradicijska i suvremena, profesionalna i amaterska itd.) i povećana vidljivost Hrvata izvan Hrvatske u hrvatskoj javnosti te je osnaženo povezivanje i umrežavanje Hrvata gdje god živjeli.

Sretan sam i počašćen što se moja ideja razvila u ovako velik projekt zahvaljujući punoj podršci državnoga tajnika Zvonka Milasa, zatim i predsjednika Vlade Andreja Plenkovića i u konačnici donošenjem dviju odluka Hrvatskoga sabora: najprije su u lipnju 2025. usvojene izmjene i dopune Zakona o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske u kojima se navo-

di Tjedan, a onda je početkom ožujka 2026. jednoglasno usvojena odluka o njegovu obilježavanju u posljednjem tjednu svibnja.

Koncept Tjedna tjednima je bio glavna tema maloga kolegija troje savjetnika s posebnim položajem, a onda je, isto tjednima, organizacija Tjedna bila najzastupljenija tema na (velikim) kolegijima Središnjega državnog ureda, čiji su djelatnici i organizirali Tjedan zajedno s kolegama iz Hrvatske matice iseljenika te u suradnji s nizom drugih hrvatskih institucija i brojnih hrvatskih zajednica diljem svijeta – od Hrvata u Bosni i Hercegovini, preko hrvatske nacionalne manjine, pa sve do iseljeničtva posvuda u svijetu i što je vrlo važno, hrvatskih povratnika i doseljenika u Hrvatsku. Ukratko i bez pretjerivanja: bio je to školski primjer sinergije.

Tjedan je započeo svečanim otvorenjem izložbe grafika i slika *Nostalgija svjetlosti* Virgilija Nevjestića, jednoga od najznačajnijih ne samo hrvatskih, nego i europskih grafičara prošlog stoljeća, s lijepim kulturno-umjetničkim programom, najvećim dijelom u izvedbi studenata, u Hrvatskoj matici iseljenika, u nazočnosti predsjednika Vlade i drugih visokih dužnosnika te uz golemi interes medija. Inače, posjetitelji su od 25. do 31. svibnja mogli uživati u 20-ak programa: uz ranije spomenutu, mogle su se pogledati i izložbe o sicanju i Dužijanci te o povratnicima, zatim projekcija hrvatsko-australskoga kratkometražnoga igranog filma *Unspoken (Neizrečeno)* i pet kazališnih predstava: obaju profesionalnih kazališta Hrvata izvan Lijepe Naše - Hrvatskoga narodnog kazališta iz Mostara i Hrvatskoga kazališta iz Pečuha te triju vrsnih amaterskih kazališ-

nih skupina iz Subotice, Viteza i Tomislavgrada. Zainteresirana publika mogla je poslušati relevantne govornike i sudjelovati u raspravama na šest okruglih stolova (od kulture, jezika i identiteta, preko sporta, medija, povratnika i useljenika do važnosti hrvatskih mreža i aktualnoga političkog stanja) i na konferenciji o biomedicini. Moglo se slušati poeziju, klasičnu, tradicijsku i popularnu glazbu, održani su i dječja radionica *Igračka u srcu* te dvodnevni događaj na Europskome trgu *Šetnica kulture Hrvata izvan Republike Hrvatske*. Na Šetnici, za čije osmišljavanje i realizaciju treba istaknuti izniman doprinos ministrice kulture i športa Federacije Bosne i Hercegovine Sanje Vlasisavljević i njezina tima, predstavljene su kulturne, povijesne i prirodne znamenitosti različitih hrvatskih zajednica i krajeva te bogato nakladništvo, uz glazbeni i zabavni program na velikoj pozornici i gastro kutak koji je omogućio, isto tako, jedno zanimljivo kulinarstvo, ali i kulturološko putovanje. Program Tjedna završen je slanjem razglednica s posebnom poštanskom markom koju je u povodu Tjedna pripremila Hrvatska pošta i s lijepim motom: *Javi se svojima*. Razglednice s logom Tjedna (koji je izradio naš poznati dizajner Boris Ljubičić) poslana su članovima obitelji, rođacima, prijateljima i hrvatskim zajednicama diljem globusa iz Hrvatske matice iseljenika, u kojoj je Tjedan i započeo. Krug se na neki način zatvorio, a svi koji su imali čast i priliku sudjelovati obogaćeni su jedinstvenim iskustvom.

U Tjednu je održana i konstituirajuća sjednica 4. saziva Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske, a i u zamisli i u provedbi Tjedan je neraskidivo povezan s obilje-

žavanjem Dana državnosti, tako da su članovi Savjeta nazočili sv. misi za domovinu u crkvi sv. Marka i na svečanome koncertu u Hrvatskome narodnom kazalištu.

Po prirodi stvari, zajedno s Hrvatima iz Bosne i Hercegovine te hrvatskim iseljenicima i povratnicima, i hrvatska nacionalna manjina upečatljivo se i kvalitetno predstavila na Tjednu. U kratkom vremenu pripreme uspjeli su se organizirati i doći u velikom broju, hvala koordinatorima: Gabrieli u Austriji, Zvonimiru u Crnoj Gori, Ivanu u Mađarskoj, Đaninu u Sloveniji te Jasni i, posebno, Marinu u Srbiji. Hvala i svim kolegama u Uredu i u Matici. Pripadnici hrvatske manjine vrlo su aktivno sudjelovali na panelima i publici podarili dvije duhovite kazališne predstave. Vjerojatno najmlađi sudionici Tjedna stigli su iz Koljnofa i Tavankuta i oduševili svojom kreativnošću. Impresivna je bila raznolika kulturna ponuda na štandovima, kao i gastronomska ponuda te nastupi na središnjoj pozornici Šetnice kulture: od interaktivne prezentacije kulture gradišćanskih Hrvata u nekoliko država, Bokeljske mornarice koja uvijek i posvuda privlači pozornost, živog prikaza izrade tradicionalnih maski buša iz Močača, gastronomskih i glazbenih delica iz Lendave te dojmljivog presjeka bogatih aktivnosti bunjevačkih, šokačkih i srijemskih Hrvata iz Vojvodine. U sjećanju ostaju koncerti *Bunjevačkoga kola* i *Kraljica Bodroga, Kopriva* te (unatoč ne vremenu) a capella nastup *BasBariTenora* zajedno s klapom *Grga*.

Uspješnim ostvarenjem programa Tjedna nedvojbeno se osnažila nacionalna samosvijest Hrvata izvan Hrvatske (a i u Hrvatskoj) te je puno dobila i cjelovita hrvatska kultura. Bilo je pravo zadovoljstvo sudjelovati na tom festivalu snažnoga i živoga globalnoga hrvatskog zajedništva koje je najveći zalog naše budućnosti, ali i jedna od najvažnijih odrednica našega hrvatskoga identitetskog vidokruga te jedan od temelja našega nacionalnog vitaliteta.

Hvala svima na svemu i vidimo se dogodine, ako Bog da! ▣

Razglednice su poslana u zemlje diljem svijeta

JAVI SE SVOJIMA

U povodu *Tjedna*, Hrvatska pošta izdala je prigodnu poštansku marku. Predsjednica Uprave Ivana Mrkonjić uručila ju je na otvorenju premijeru Andreju Plenkoviću.

Slanjem razglednica s prigodnom poštanskom markom i pod sloganom "Javi se svojimima" završen je ovaj veliki događaj koji je privukao tisuće posjetitelja. Čestitku s prigodnom poštanskom markom izrađenom upravo za *Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske* uputili su, uz ostale, državni tajnik Zvonko Milas, državna tajnica Andreja Metelko-Zgombić, saborska zastupnica Zdravka Bušić, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas, predsjednik Savjeta Vlade RH za Hrvate izvan RH Mile Baričević, pjevač Mate Bulić, sportaši Ivan Kvesić i Ivan Pehar te glumci Slaven Knezović i Miro Barnjak.

Uz potporu Hrvatske pošte razglednice su otišle na adrese hrvatskih za-

jednica, ustanova, institucija, kao i pojedincima u cijeli svijet. Time se, i na ovaj simboličan način, nastavlja povezivanje Hrvata u domovini i onih izvan njezinih granica. Hrvatska pošta izdala je za ovaj događaj prigodnu poštansku marku koja na simboličan način slavi zajedništvo hrvatskog naroda diljem svijeta.

I na kraju, u nekoliko rečenica, zaključit ćemo ovaj tekst kojim je dan osvrt na sedam dana emocija, veselja, pjesme, povezanosti i suradnje, ljubavi prema domovini i osjećaja pripadnosti, i to stihovima pjesme *Hrvatska* koje je izrecitala Zdravka Bušić na svečanom otvorenju *Tjedna* u Matici:

"Jer Hrvatska nije zemlja, kamen, voda, Hrvatska je riječ koju naučih od majke i ono u riječi mnogo dublje od riječi, i ono dublje s Hrvatskom me veže, s Hrvatskom Hrvata, s patnjama njenim, sa smijehom i nadom, s ljudima me veže, te ja kao Hrvat brat sam sviju ljudi i kud god idem sa mnom je Hrvatska." ▣

Do sljedeće godine i novog Tjedna, srdačan pozdrav iz Hrvatske!

Hrvatski zahtjev za ravnopravnošću najbolji je saveznik europskoga puta BiH

Dopredsjednica HDZ-a BiH Darijana Filipović u intervjuu za Maticu govori o položaju Hrvata u Bosni i Hercegovini, nužnosti legitimnog predstavljanja, ulozi Europske unije i Republike Hrvatske te o važnosti očuvanja hrvatskog identiteta u BiH i iseljeništvu

Darijana Filipović rođena je u Mostaru, a politikom se bavi više od 20 godina

Razgovarala: JELENA BADOVINAC | Foto: ARHIVA HDZ BIH

■ Koji su danas najveći politički i društveni izazovi s kojima se suočavaju Hrvati u Bosni i Hercegovini?

— Želim na ovo pitanje odgovoriti iz dvije perspektive. Obje su važne za cjelovitu sliku stanja u Bosni i Hercegovini. Prva razina su izazovi koje Hrvati dijele s Bošnjacima i Srbima, jer Bosna i Hercegovina je i dalje tranzicijska zemlja na rubu Europske unije.

Spori gospodarski rast znači sporiji rast životnog standarda, institucije koje se još izgrađuju, pravosuđe u koje treba vratiti povjerenje, infrastruktura koja kasni i sve utječe na sva tri naroda. To su izazovi koje nećemo riješiti jedni protiv drugih. Druga razina su izazovi specifični za Hrvate, i tu su dva ključna. Prvi je demografski — kao najmalobrojniji konstitutivni narod i to nas čini iznimno pozornim u pristupu zaštitnim mehanizmima kolektivnih prava. Drugi je ustavni — vratiti u funkciju *power-sharing* mehanizme koji su bili dio Daytonskog i Washingtonskog sporazuma, a koje su kasnije intervencije visokih predstavnika narušile na štetu Hrvata.

Ne tražimo ništa izvanredno; tražimo da dioba vlasti na kojoj cijela država počiva doista funkcionira za sva tri naroda — onako kako je izvorno dogovoreno i potpisano.

Te dvije razine nisu odvojene. Stabilna ustavna pozicija nije izoliran pravni zahtjev — ona je preduvjet da se uopće možemo posvetiti onoj prvoj, zajedničkoj razini. Zato vraćanje ustavne ravnoteže nije hrvatski "specijalni interes" nasuprot zajedničkom dobru, nego uvjet da zajedničko dobro postane ostvarivo.

■ Smatrate li da postoji model unutarnjeg uređenja BiH koji bi bio funkcionalniji, a istodobno osigurao punu političku jednakopravnost i ustavnu zaštitu hrvatskoga naroda?

— Krenula bih od jedne iskrene primjedbe: gotovo svatko u Bosni i Hercegovini u glavi nosi svoj nacrt poželjnog uređenja, i ti se nacrti međusobno bitno razlikuju. Za Hrvate je to gotovo uvijek bila neka vrsta hrvatske federalne jedinice — razina vlasti na kojoj narod ne može biti trajno preglasan. Za dio bošnjačke politike to je upravo suprotno rješenje —

unitarna država s vladavinom većine i to u kontinuitetu od devedesetih do danas i na cijelom političkom spektru. A najjača politička opcija srpskog naroda već posve glasno govori o osamostaljenju kao ideji. Dakle, već na razini željā nalazimo se na tri različite strane — i svako ozbiljno razmišljanje o uređenju mora krenuti od tog priznanja, a ne od pretvaranja da konsenzus postoji ondje gdje ga nema.

Zato bih unaprijed otklonila očekivanje da ću ponuditi jedan dovršen nacrt s kartom i brojem jedinica. Tko god vam ponudi gotov, savršen model uređenja BiH, ili vas zavarava ili ne razumije zemlju o kojoj govori. Ono što mogu reći jest koje načelo takav model mora zadovoljiti — a to je da nijedan narod ne može trajno preglasati drugi u pitanjima koja taj drugi narod doživljava kao vitalna. To nije bosanskohercegovačka egzotika; to je standardno rješenje za složena, višenacionalna društva. Belgija, Švicarska, pa i Sjeverna Irska — sve su to zajednice koje su odustale od ideje da većina jednostavno odlučuje o svemu, jer su shvatile da u podijeljenim društvima čista većinska vladavina ne proizvodi stabilnost, nego trajnu napetost. Politologija to zove konsocijacijom; ja to radije zovem zdravim razumom.

Funkcionalnost i jednakopravnost se, dakle, ne isključuju — to je možda i najštetnija zabluda u našoj javnoj raspravi.

Ideja koja se godinama pokušava nametnuti kao dominantna jest da je podjela vlasti nešto što koči, a da bi "funkcionalna" država bila ona u kojoj se brže odlučuje. Ali odluka donesena preglasavanjem jednog naroda nije funkcionalna — ona je samo brza.

Funkcionalna je ona odluka koju sva tri naroda kao političke zajednice ne drže kao donesenu suprotno vlastitim interesima, jer se jedino takva i provede na terenu. Dvadeset godina blokada u BiH najbolji su dokaz da brzina bez legitimiteta ne proizvodi ništa osim novih blokada.

Što se hrvatske političke pozicije tiče, ona ne traži nikakav privilegij iznad druga dva naroda — traži simetriju. Srbi imaju svoj entitet u kojem se osjećaju

Podršku na predstojećim izborima Darijani Filipović dao je i hrvatski premijer Andrej Plenković

“ Premijer Plenković pokazao je dosljednost i diplomatsku vještinu - sustavno, bez buke i bez populizma, ali vrlo učinkovito. Njegova Vlada potporu Hrvatima u BiH nije svodila na simbolične geste, nego ju je pretvorila u konkretne projekte

zaštićeno; Bošnjaci su većina u Federaciji. Hrvati su jedini narod koji nema razinu vlasti na kojoj su sigurni da neće biti preglasani. Bilo koji model koji tu asimetriju ispravi za mene je prihvatljiv.

Ne držim se ja ni jedne karte; držim se načela. Ako nekoga frustriraju priče o trećem entitetu ili hrvatskoj federalnoj jedinici, podsjetila bih na jednostavnu logiku: ako se odbacuje taj okvir, onda se mora pristati na institucionalne aranžmane koji jamče dvije stvari — da se važna društvena pitanja koja se tiču svih neće donositi bez Hrvata i da se pitanja koja se tiču samo Hrvata neće kreirati uplivom drugih političkih zajednica. Jedno ili drugo. Ono što ne ide jest odbaciti i okvir i jamstva pa očekivati da Hrvati to prihvate kao pravednost.

■ U javnosti se često kao moguće rješenje spominje uspostava zasebne izborne ili teritorijalne jedinice s hrvatskom većinom. Može li takav model osigurati dosljednu provedbu načela konstitutivnosti i prava koja proizlaze iz Daytonškoga sporazuma?

— Tu je važno razlikovati dvije stvari koje se u javnosti redovito brkaju — izbornu jedinicu i teritorijalnu jedinicu. To nije isto, i miješanje tih pojmova izvor je velikog dijela nesporazuma.

Izborna jedinica je tehničko, ali presudno pitanje. Ona ne mijenja kartu zemlje, ne pomiče nijednu granicu, ne

stvara nikakvu novu administraciju — ona samo osigurava da glasovi jednog naroda doista biraju predstavnika tog naroda. To je najmanji mogući zahvat koji rješava anomaliju preglasavanja, i upravo zato je naš prijedlog u Domu naroda išao tim putem — bez ikakve promjene Ustava, samo izmjenom Izbornog zakona. Ustavni sud BiH već je potvrdio da takve izmjene nisu protuustavne. Dakle, na razini izborne jedinice odgovor je jasan: da, takav model može osigurati dosljednu provedbu konstitutivnosti, i to je najmanje sporno rješenje koje postoji.

Teritorijalna jedinica je širi i politički teži razgovor. Takva se jedinica ne može uspostaviti preko noći ni jednostranom voljom jednog naroda — za nju je potreban dogovor, kao što je svaki ozbiljan ustavni aranžman u ovoj zemlji bio rezultat dogovora.

Ono što me smeta jest što se i sam spomen takve jedinice odmah proglašava "rušenjem BiH", iako Daytonski sporazum počiva upravo na strogim aranžmanima kojima je cilj osigurati zaštitu od preglasavanja. Pitati zašto bi Hrvati imali slabiju zaštitu od one koju sustav već poznaje nije rušenje Dayton — to je traženje njegove dosljedne primjene.

Ali da budem posve jasna oko prioriteta: za ove izbore, u listopadu, jedino realno i dohvatljivo rješenje jest ono izborna. Teritorijalno pitanje je legitimna tema dugoročnog dogovora, no ja se ne

bavam u kampanji nečim što se neće dogoditi u ovom ciklusu. Bavim se onim što je ostvarivo — a to je da Hrvati napokon biraju svog člana Predsjedništva svojim glasovima.

■ **Kao predsjedateljica Povjerenstva za vanjske poslove, kako ocjenjujete europski put BiH? Jesu li otpori integracijama dijelom povezani s time da bi članstvo u EU ojačalo položaj i zaštitu prava hrvatskoga naroda?**

— Europski put BiH najbolje bih opisala kao putovanje na kojem se svi slažu oko odredišta, a nitko osim predstavnika Hrvata nije spreman ponijeti koji kofer više na tom putu. Deklarativno smo svi za Uniju — to je jedna od rijetkih tema oko koje postoji formalni konsenzus sva tri naroda. Problem je što se taj konsenzus raspline čim se s razine načela siđe na razinu konkretnih zakona, reformi koje članstvo traži.

Na to pitanje treba odgovoriti pošteno, jer se percepcija s vremenom mijenjala. Dugo je pojam “europskog puta” u BiH zapravo korišten kao vanjski pritisak u smjeru unitarizacije države i centralizacije institucija — kao poluga kojom se konstitutivnost relativizira pod krinkom “modernizacije” i “funktionalnosti”. U novije vrijeme, pak, u dio javnosti uvukla se suprotna misao: da Republika Hrvatska, kao članica, preko Unije može djelovati u smjeru jačanja pozicije Hrvata u BiH. Istina je negdje u sredini i mirnija je od obje teze. Za Hrvate u BiH članstvo u Uniji jest strateški cilj — i to ne kao floskula, nego zato što europski okvir, vladavina prava i jasna pravila mogu relaksirati mnoga teška pitanja koja kod nas godinama stoje zaglavljena. EU po svojoj naravi štiti manje i sprječava dominaciju većine; u tom smislu Hrvati objektivno jesu među dobitnicima europeizacije.

Ono što bih ovdje naglasila jest jedan paradoks koji rijetko tko izgovara: Europska unija je, u biti, najveći konsocijacijski projekt u povijesti. Zajednica u kojoj glas Malte vrijedi koliko i glas Njemačke, u kojoj se ključne odluke donose konsenzusom, u kojoj se manjine i mali narodi štite od majorizacije. Dru-

gim riječima, načela za koja se Hrvati u BiH bore na unutarnjem planu identična su načelima na kojima počiva sama Unija. Zato mi je uvijek pomalo apsurdno kad nam se ista ta načela kod kuće predstavljaju kao “antieuropska” ili “nazadna”. Ono što je u Bruxellesu temelj, kod nas se proglašava preprekom.

Moja je zadaća, i kao zastupnice i kao kandidatkinje, upravo to proturječje raščistiti — pokazati da hrvatski zahtjev za ravnopravnošću nije usporen europskom putu, nego mu je, ispravno shvaćen, najbolji saveznik.

■ **Kako danas ocjenjujete stanje u sklopu hrvatskoga političkog korpusa u BiH? Oko kojih pitanja ne bi smjelo biti podjela među hrvatskim političkim predstavnicima?**

— Počela bih razlikovanjem koje smatram ključnim: pluralizam nije isto što i podijeljenost. Pluralizam je zdrav — bilo bi neprirodno da svi Hrvati jednako misle o gospodarskim i društvenim pitanjima. Tu se hrvatski politički prostor smije i treba razlikovati; različitost mi-

odlučuje o kolektivnim pravima — to su pitanja oko kojih ne bi smjelo biti različite. Jer ona ne dijele lijevo od desnog ili staro od mladog; ona razdvajaju one koji misle da Hrvati trebaju biti subjekt od onih koji su, svjesno ili ne, pristali na to da budu objekt.

Hrvatska politika u BiH prolazila je kroz razne faze unutarnacionalnih prijevora. Pritisak međunarodne zajednice — osobito njezina aktivističkog dijela koji je dijelio neoliberalne ideje *nation buildinga* kroz kombinaciju rigidnog protektorata i masivne NGO intervencije, i koji je Bosnu i Hercegovinu gledao kao svojevrsni *testbed* za vlastiti međunarodni aktivizam — prelamao se možda najteže upravo preko Hrvata. Početkom dvijetisućitih nije bilo nimalo lako odrediti smjer nacionalne politike Hrvata u BiH; tražio se put između otpora nametanjima i nužnosti da se ostane za stolom. Bilo je u tom traženju i pogrešnih procjena i previše energije potrošene na unutarnje razmirice. Posljednjih godina jedinstvo oko temeljnih pitanja olakšalo je hrvatsku političku poziciju i

“ Hrvatima diljem svijeta rekla bih nešto srodno. Vi koji ste otišli niste prestali biti dio ove priče. Veza sa zavičajem nije nostalgija — ona je živa snaga koja se može pretvoriti u nešto konkretno: u znanje koje donosite, u veze koje gradite, u djecu koju učite odakle su.

šljenja je znak da je zajednica živa. Štoviše, nekad i kolege iz oporbe, osobito na višim razinama vlasti u Federaciji BiH, hrabro izlaze s dobrim idejama i brane konstitutivnost na svježiji i noviji način — i to treba reći otvoreno, jer dobra ideja nema stranačku boju.

Ali postoji uska jezgra pitanja koja nisu stvar političkih preferencija. Treba se podsjetiti da je Bosna i Hercegovina društvo s dosta bremenitom poviješću i s prilično udaljenim kolektivnim memorijama svojih naroda, i da pravo svakog naroda da zaštiti svoja identitetska pitanja nije puki partikularni interes — ono je i pretpostavka stabilnosti cijelog društva. Pravo da Hrvati biraju svoje predstavnike svojim glasovima,

konstitutivnost kao temeljno načelo a ne kao pregovaračka valuta, jednakopravnost u institucijama u kojima se

prema međunarodnoj zajednici. Možemo se oštro razilaziti oko metode, a biti čvrsto ujedinjeni oko cilja.

■ **HDZ BiH od 1990. predstavlja najsnažniju političku opciju među Hrvatima u BiH. Koliko je napora uloženo u postizanje nacionalnog i političkog konsenzusa te u okupljanje hrvatskih političkih snaga oko zajedničkih ciljeva?**

— Možda je vrijedno za čitatelje Matice ukratko podsjetiti što je Hrvatski narodni sabor, jer se izvan BiH često pogrešno shvaća. Riječ je o krovnoj, nadstranačkoj platformi hrvatskih političkih stranaka u BiH, prvi put utemeljenoj 2000. godine u Novom Travniku, a obnovljenoj 2011. u Mostaru, koja okuplja legitimno izabrane hrvatske dužnosnike sa svih razina vlasti — od

općina do države. Njezina je svrha koordinacija zajedničkoga političkog nastupa i zaštita Hrvata od majorizacije, dakle od toga da kao najmalobrojniji narod budu preglasani u pitanjima koja ih se vitalno tiču.

Biti najsnažnija politička opcija za HDZ BiH nije privilegij, nego teret. Privilegij bi bio kad bi snaga značila da možeš raditi što hoćeš. Teret je kad snaga znači da si odgovoran i za ono što nisi sam skrivio — da se od tebe očekuje da okupljaš, da popuštaš, da prvi pružiš ruku, jer si najveći. HDZ BiH tu odgovornost nosi više od tri desetljeća, i nije je uvijek nosio savršeno, ali ju je nosio dosljedno.

Okupljanje nikad nije lako, jer politika je i pitanje društvene vidljivosti. Manjim strankama se ponekad čini da pristajanjem na zajedničku platformu žrtvuju dio vlastite političke vidljivosti — da se tope u nečemu većem. A političarima iz HDZ-a istodobno se čini da se manjima nepotrebno povlađuje, da se ustupa više nego što omjer snaga nalaže. Obje su perspektive ljudski i politički razumljive i obje su, na svoj način, iskrene. Hrvatski narodni sabor kao platforma upravo je pokušaj da se te dvije nelagode pomire — i nije nastao sam od sebe, nego iza njega stoje godine razgovora, usuglašavanja i strpljenja. Neki na političkoj sceni i dalje su nezadovoljni, ali pritom ne uspijevaju sagledati napor na strani HDZ-a, koji je tu ideju vukao i organizacijski i politički.

Bila bih, međutim, neiskrena kad bih tvrdila da je konsenzus potpun. Nije. I tu dolazimo do osjetljive točke — izbora hrvatskog člana Predsjedništva. HDZ

kao stranka s najvećim mandatom koji su mu dali birači ima obvezu predložiti kandidata s najvećim izgledima da osigura legitimno predstavljanje. To proizlazi iz izborne matematike koja je, priznajem, surova: svaki dodatni hrvatski kandidat u sustavu koji nije promijenjen objektivno povećava šanse onome tko hrvatsko mjesto želi osvojiti tuđim glasovima. To nije stvar arogancije - to je stvar odgovornosti prema ishodu.

U trenutku kad se Izborni zakon promijeni i kad više ne bude mogućnosti prelijevanja bošnjačkih glasova na hrvatsko mjesto, bit će zadovoljstvo voditi političku borbu u sklopu hrvatske političke zajednice — idejama, projektima i vizijama, a ne pukom računicom tko koga može preglasati.

■ **Rođeni ste u Mostaru, odrasli u Stocu, pripadate generaciji koja je proživjela ratna stradanja. Kako gledate na to da je, više od trideset godina nakon Dayton, BiH i dalje pod međunarodnim nadzorom uz instituciju visokog predstavnika?**

— Postoji jedna gorka ironija u toj činjenici, i ne bih je htjela zaobići. Institucija visokog predstavnika izvorno je bila zamišljena skromno — kao tumač provedbe mirovnog sporazuma. No dio međunarodne zajednice, onaj sklon *nation buildingu*, čudnovatim instrumentom takozvanih *Bonskih ovlasti* pretvorio ju je u nešto posve drugo — u svojevrsnog kolonijalnog upravitelja. Visoki predstavnik tada više nije tumačio sporazum, nego je snažno intervenirao u sam politički sustav: smjenjivao izabrane dužnosnike, nametao i ukidao

zakone, mijenjao ustave entiteta. Tako je mehanizam zamišljen kao pomoć postao mehanizam koji odlučuje umjesto domaćih institucija — i upravo to je, trideset godina kasnije, postalo neodrživo.

Moj je stav jasan: nakon više od tri desetljeća, domaći legitimno izabrani dužnosnici trebali bi preuzeti punu odgovornost za vlastitu zemlju. Članstvo u Europskoj uniji, kojem svi težimo, jednostavno nije spojivo s međunarodnom supervizijom kakva u BiH još postoji. Ne možete istodobno biti suverena članica europske obitelji i zemlja u kojoj strana institucija može poništiti odluku domaćeg parlamenta ili smijeniti izabranog dužnosnika. To su dva nespojiva svijeta — i prije ili kasnije morat ćemo izabrati u kojem od njih želimo živjeti.

Ali moram reći i nešto što se rjeđe čuje, jer se odnosi upravo na Hrvate. Institucija visokog predstavnika nije bila neutralan arbitar kakvim se voli prikazivati. Posebno između 2001. i 2004. visoki predstavnici nametnuli su desetke amandmana na Ustav Federacije BiH bez suglasnosti njezina parlamenta — a tim je intervencijama Federacija BiH od zajednice dvaju ravnopravnih naroda, kako ju je zamislio Washingtonski sporazum, postupno pretvorena u entitet s bošnjačkom dominacijom. Dakle, institucija koja je trebala štititi mir u praksi je mijenjala dogovoreni okvir, i to sustavno na štetu Hrvata.

Za one koji pažljivije prate bosanskohercegovačku politiku ovih je dana zoran prizor — gotovo histerija na bošnjačkoj političkoj, ali i široj društvenoj sceni, oko same mogućnosti smanje-

S Draganom Čovićem,
predsjednikom HDZ-a
Bosne i Hercegovine

nja ovlasti visokog predstavnika. Ta reakcija govori više od bilo kakve analize. Jer kad se netko toliko grčevito drži institucije koja bi po definiciji trebala biti privremena, onda je posve jasno tko je sve ove godine bio njezin najveći korisnik i dobitnik snažne međunarodne intervencije. Strah od njezina povlačenja zapravo je strah od trenutka u kojem će se o svemu morati dogovarati s druga dva naroda kao s ravnopravnim partnerima.

■ **Vlada RH, predvođena premijerom Plenkovićem, posljednjeg desetljeća značajno je povećala financijsku i institucionalnu potporu Hrvatima u BiH. U kojim je područjima ta potpora donijela najvidljivije i najtrajnije rezultate?**

— Potpora Republike Hrvatske ima dvostruku narav koju vrijedi razumjeti. Ona je, s jedne strane, ispunjavanje ustavne obveze Hrvatske prema svom narodu izvan granica, a s druge — posve prirodan odnos dviju država koje dijele više od tisuću kilometara granice, povijest, jezik i gospodarstvo. To znači da ta potpora nije svedena na jednu vrstu pomoći, nego se proteže od kulture i obrazovanja, preko gospodarstva i infrastrukture, do diplomatske podrške na međunarodnoj razini.

Stipendije, ulaganja u škole i fakultete, potpora znanstvenoj i kulturnoj suradnji — to su ulaganja čiji se učinak ne vidi odmah, ali traju desetljećima, jer ostaju u ljudima. Sveučilište u Mostaru, kulturne i znanstvene institucije, očuvanje baštine — to je, da tako kažem,

infrastruktura identiteta. Za najmalobrojniji narod u zemlji upravo je ta vrsta ulaganja egzistencijalna.

Drugo područje je gospodarsko i infrastrukturno. Prometno povezivanja, energetske projekti, ulaganja koja otvaraju radna mjesta — sve ono što ljudima daje konkretan razlog da ostanu ili da se vrate. Tu bih spomenula i projekte koji su godinama stajali, a sada napokon dobivaju priliku da se pokrenu, poput onih u području prometne i energetske povezanosti dviju država.

Premijer Plenković pokazao je tu i dosljednost i diplomatsku vještinu — sustavno, bez buke i bez populizma, ali vrlo učinkovito. Njegova Vlada potporu Hrvatima u BiH nije svodila na simbolične geste, nego ju je pretvorila u konkretne projekte. Riječ je, uostalom, o ulaganjima od kojih korist nema samo hrvatski narod, nego cijela Bosna i Hercegovina — jer infrastruktura ne poznaje nacionalne granice.

Treće područje, strateški možda najvažnije, jest diplomatska potpora. Kao članica Europske unije i NATO-a, Hrvatska legitimne političke zahtjeve Hrvata u BiH podržava dosljedno i odmjereno. Nije riječ o tome da netko izvana rješava naša pitanja umjesto nas, nego da u sklopu europskih i međunarodnih institucija postoji glas koji razumije našu situaciju i spreman ju je predstaviti. I taj glas ne nastupa protiv ikoga, nego za stabilnu i europsku BiH.

A najtrajniji rezultat te potpore možda nije nijedan pojedinačni projekt, nego činjenica da Hrvati u BiH danas znaju da nisu sami. Taj osjećaj horizon-

talne solidarnosti u hrvatskome narodu — bez obzira na granice koje ga dijele — danas je jak i, što je jednako važno, politički artikuliran. Teško ga je iskazati u brojkama, ali je možda važniji od svake proračunske stavke.

■ **Često boravite u Zagrebu i gošćate u Hrvatskoj matici iseljenika. U kojim područjima vidite mogućnost snažnijeg angažmana Matice među Hrvatima u BiH te što bi ta ustanova mogla dodatno učiniti na očuvanju hrvatskoga identiteta?**

— Moja je veza s Hrvatskom maticom iseljenika možda i prirodija nego što se na prvi pogled čini. Naime, hrvatsko iseljeničtvo u svijetu nije samo iseljeničtvo iz Republike Hrvatske — golem njegov dio potječe upravo iz Bosne i Hercegovine, iz Hercegovine, srednje Bosne i Posavine, jednako koliko i iz same Hrvatske. Kad upoznate hrvatske zajednice od Toronta do Stuttgarta, iza velikog broja njih stoji obitelj koja je krenula s ovih naših prostora. Zato rad Matice nama nije apstraktan; on se vrlo često tiče upravo naših ljudi i naših obitelji koje su odavde otišle u svijet.

Konkretno: više programa, gostovanja, nakladničkih i istraživačkih projekata posvećenih baš hrvatskoj zajednici u BiH, njezinoj kulturi, povijesti i suvremenom položaju. Matica ima ugled, mrežu i iskustvo da pitanja Hrvata u BiH učini vidljivijima i u Hrvatskoj i u svijetu — a ta vidljivost nama mnogo znači.

Posebno bih istaknula mlade i obrazovanje. Matica bi mogla biti spona koja mladom čovjeku iz Hercegovine ili srednje Bosne otvara vrata hrvatskoga kulturnog i akademskog prostora, a da on pritom ne mora otići zauvijek. Povezati, a ne odvući — stvoriti osjećaj pripadnosti širem hrvatskom kulturnom krugu, a da mladi ostanu na svome. Razmjene, stipendije, ljetne škole, susreti s vršnjacima iz dijaspeore — sve to mladom čovjeku širi obzor, a istodobno učvršćuje vezu sa zavičajem.

A na kraju, ono najvažnije za očuvanje identiteta. Hrvati u BiH nisu muzejski eksponat hrvatstva koji treba konzervirati — mi smo živa, stvaralačka zajednica koja svoj identitet svakodnevno proizvo-

di: u školama, kazalištima, na sveučilištu, u književnosti i glazbi. Najveći doprinos koji Matica može dati nije da nam identitet "čuva" izvana, nego da nam pomogne da ga sami živimo i razvijamo. Identitet se ne održava u vitrini; održava se time što ga se stvara. I u tome Matica može biti dragocjen partner.

■ **Vaša sestra blizanka Andrijana Katić ministrica je prometa i komunikacija FBiH. Kako izgleda sestrińska ljubav kad je u pitanju politika?**

— Najpoštenije bih to opisala ovako: imamo pune i odvojene rasporede pa nam je svaki zajednički trenutak dragocjen — i baš zato ga pokušavamo ne opterećivati politikom. Što ne znači da uspijevamo. Sestra ima svoj resor, ja svoj, i kad se nađemo, rasprave su gotovo neizbježne. Ne svađamo se — ali žustro raspravljamo, i to redovito.

Ima u tome i nečega zdravog. Imati u obitelji nekoga tko iznutra razumije što znači biti na javnoj funkciji — pritiske, izloženost, cijenu koju plaća privatni život — neprocjenjivo je. Ona je jedna od rijetkih osoba kojoj ne moram objašnjavati zašto kasnim, zašto sam umorna ili zašto me neki neistinit naslov pogodi. Razumije bez riječi, jer prolazi to isto.

I jedna obiteljska sličica koju rado prepričavam, jer dobro pokazuje kako naša mama gleda na sve to. Kad sam jednom predložila da nas dvije zajedno gostujemo u jednom podcastu, mama je samo sjela sa strane i rekla: "Ni slu-

čajno — do kraja emisije ćete se posvađati." To je, vjerujte, najtočnija politička analiza koju sam čula te godine.

■ **Pitanje zastupljenosti žena u politici i dalje je aktualno. Jeste li se susretali s preprekama koje su proizlazile iz toga što ste žena te koliko se položaj žena u politici promijenio od Vaših početaka?**

— Odgovorit ću odmjereno, jer mislim da i pretjerivanje i umanjanje ovdje jednako štete. Neću reći da je lako biti žena u politici — ali ne bih ni gradila povijest o sebi kao žrtvi prepreka, jer to ne bi bilo pošteno. BiH u pogledu žena u politici nije iznimka u regiji, ni u dobrom ni u lošem smislu. Imali smo i imamo žene na vrlo visokim pozicijama — predsjedateljice domova, predsjednicu Federacije, predsjednicu Vlade županije, ministricu, gradonačelnicu. Prostor, dakle, postoji.

Ono što jest stvarni izazov — i to ne samo za žene — jest probiti se kroz percepciju da si negdje stigao zahvaljujući nekome, a ne vlastitom radu. To se pitanje ženama postavlja češće nego muškarcima, to je činjenica. Ali odgovor na njega nije ogorčenost, nego rad i rezultati koji s vremenom utišaju svaku sumnju. Ja sam u politici više od dvadeset godina i taj put nitko nije prešao umjesto mene — i mislim da to danas govori glasnije od svake etikete.

Je li se nešto promijenilo od mojih početaka? Jest, i to nabolje — danas je

posve normalno vidjeti ženu na vrhu liste ili na čelu institucije, i to više nikoga ne iznenađuje. Ali bila bih naivna kad bih rekla da je posao gotov. Promijenila su se pravila i prilike; sporije se mijenjaju navike i predodžbe. A predodžbe su uvijek najtvrdi dio posla, jer se ne mijenjaju zakonom, nego primjerom. Zato i mislim da svaka žena koja dobro radi svoj posao čini nešto i za one koje dolaze poslije — htjela to ili ne.

■ **Za kraj, koju biste poruku uputili Hrvatima u Bosni i Hercegovini, ali i Hrvatima diljem svijeta?**

— Poruke za kraj uvijek nose rizik da zazvuče pretenciozno, ali pokušat ću. Hrvatima u Bosni i Hercegovini rekla bih ovo. Povijest Bosne i Hercegovine je zapisana u našim kronikama, sve što je autentično bosansko-hercegovačko isprepletano je s hrvatskim i katoličkim identitetom. Iz te svijesti ne proizlazi ni oholost ni strah, nego nešto mirnije i čvršće: pravo da se ostane, da se gradi, da se traži svoje u punini hrvatskog identiteta priznavajući prava drugih konstitutivnih naroda. Naši politički zahtjevi su i moralno i povijesno opravdani.

Hrvatima diljem svijeta rekla bih nešto srodno. Vi koji ste otišli niste prestali biti dio ove priče. Veza sa zavičajem nije nostalgija — ona je živa snaga koja se može pretvoriti u nešto konkretno: u znanje koje donosite, u veze koje gradite, u djecu koju učite odakle su. Ne mislim da to znači samo povratak, ali znači jaku vezu koju treba njegovati. ▣

ENG As a candidate for the Croatian member of the Presidency of Bosnia and Herzegovina in the upcoming elections, Darijana Filipović outlines her main political goals in an interview: the need for legitimate representation of Croats, preservation of constitutionality and restoration of the constitutional balance in Bosnia and Herzegovina. She emphasizes that Croats are not asking for privileges but for mechanisms that will prevent being outvoted and enable a stable, functional state. She sees the European path of BiH as a strategic goal and as an area where the rights of all peoples must be respected. She criticizes the long-term international supervision and emphasizes the importance of the support of the Republic of Croatia, the political unity of Croats in BiH, the preservation of identity and strong ties with the Croatian diaspora.

Darijana i sestra Andrijana Katić na panelu koji osnažuje žene u političkom djelovanju

Seminar “Stvaranje kazališta” u Gučkoj Gori

U organizaciji Hrvatske matice iseljenika, u Franjevačkome samostanu u Gučkoj Gori od 8. do 14. lipnja 2026. godine održan je seminar “Stvaranje kazališta”, jedinstven kulturno-obrazovni program koji je okupio sudionike iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Republike Čile

Tekst: **DANIJELA PRIMORAC**

Foto: **HMI**

Pod vodstvom redatelja Ivana Mokrovića sudionici su tijekom sedam dana prošli cjelovit proces kazališnoga oblikovanja, od početnih glumačkih i govorno-scenskih vježbi do završne javne izvedbe, koja je izazvala snažan dojam među publikom i potvrdila smisao ovakvih susreta.

Seminar je od početka bio osmišljen kao prostor u kojemu se kazalište ne promatra samo kao umjetnička forma, nego i kao sredstvo povezivanja, učenja i osobnoga razvoja. Rad u manjim grupama, zajedničke probe, razmjena iskustava i stalna komunikacija među polaznicima stvarali su atmosferu u kojoj su se razvijale i scenske vještine i međuljudsko povjerenje. U kazališnoj pedagogiji takav pristup ima posebnu važnost: gluma nije samo izgovaranje teksta, nego i čitanje, reagiranje na prostor, ritam govora, držanje tijela, disanje i oslušivanje scenskoga partnera. Upravo su te sastavnice postupno postajale središtem seminara u Gučkoj Gori.

Prvi dan seminara protekao je u znaku međusobnog upoznavanja, upoznavanja prostora i stvaranja prvih veza među sudionicima. Već tada je bilo jasno da je Guča Gora, sa svojim samostanskim ambijentom, tišinom, mirom i prirodnom ljepotom, idealno mjesto za rad na kazališnome stvaralaštvu. Domaća hrana, pripremljena u samostanu, dodatno je pridonijela osjećaju zajedništva i topline, a sudionici su se brzo opustili i otvorili prema zajedničkom radu. Posebnu potporu od prvoga tre-

Polaznici seminara s umjetničkim voditeljem Ivanom Mokrovićem

Teorijski dio radionice

nutka pružio je gvardijan samostana fra Davor Petrović koji je, uz srdačan razgovor i korisne savjete, osigurao i dodatnu logističku pomoć.

OD PRVIH PROBA DO SUSRETA S BAŠTINOM

Seminarske radionice ušle su u ozbiljniju radnu fazu već drugoga dana. Jutarnji i poslijepodnevni sati bili su posvećeni intenzivnim probama, vježbama artikulacije, scenskoga kretanja i pr-

“Seminar završavamo bogatiji za nova znanja, iskustva i prijateljstva, s uvjerenjem da će stečene spoznaje pronaći svoje mjesto u budućim projektima i kazališnim aktivnostima”

— Tanja Bavrka Bošnjak, polaznica seminara

vih izvedbenih zadataka, a večernji dio programa donio je opušteniji sadržaj uz obilazak Viteza. U kazališnoj edukaciji taj spoj discipline i opuštanja važan je jer se kreativni proces ne može održavati u jednome tonu, pri čemu je i vrijeme za koncentraciju, ali i za neformalno druženje koje učvršćuje grupnu dinamiku. U toj ravnoteži rada i druženja potvrđivala se osnovna vrijednost cijeloga projekta: kazalište se ne uči samo tehnikom, nego i odnosom prema drugomu, slušanjem, suradnjom i stvaranjem povjerenja u skupini.

Trećega dana već su se nazirali prvi obrisi buduće predstave. Voditelj radionice, redatelj Ivan Mokrović, pristupio je radu ozbiljno, pedagoški i sustavno, kombinirajući teorijski i praktični dio nastave. Polaznici su dobivali uloge, razmjenjivali mišljenja i zajednički tražili najbolja rješenja za scensku izvedbu.

Glumačka proba ispred samostana

Sve je, međutim, ostajalo u vedrom ozračju, jer su ozbiljnost rada pratili smijeh, neposrednost i toplina međusobnoga upoznavanja. U popodnevnim satima dio sudionika je sudjelovao na obilježavanju 33. obljetnice stradanja osmero viteške djece, pri čemu je misu predvodio mons. Slađan Ćosić, generalni vikar Vrhbosanske nadbiskupije. Taj trenutak dao je seminaru dodatnu dubinu i podsjetio sudionike da kazalište i kultura nisu izdvojeni od ži-

U Franjevačkome muzeju u Gučkoj Gori

Posjet Hrvatskome kazalištu Travnik

Ispred spomen-kuće Ive Andrića u Travniku

U Gradskome kazalištu mladih Vitez

vota, nego su upisani u stvarnost mjesta koje ih prima.

UMJETNOST GOVORA, POKRETA I IGRE

Četvrtoga dana osjećaj odgovornosti postao je još izraženiji. Pred sudionicima je stajala spoznaja da će predstava biti izvedena pred brojnim gledateljima u nedjelju, 14. lipnja, što je dodatno potaknulo disciplinu i aktivno sudjelovanje. Ujutro su nastavljene probe, zatim je organiziran posjet Franjevačkome muzeju u Gučoj Gori. Sudionici su ondje imali priliku upoznati bogatstvo samostanske baštine, povijesnih predmeta, liturgijskoga posuđa, arhivske građe i umjetničkih vrijednosti koje svjedoče o kontinuitetu franjevačke prisutnosti u tome kraju. Takvi sadržaji dodatno su produbili doživljaj seminarara, jer su polaznici jasno vidjeli da kazalište nije izdvojena umjetnička forma, nego dio šire kulturne memorije. U tehničkome smislu, upravo takav muzejski i povijesni kontekst daje seminaru dodatnu razinu autentičnosti: scena nije samo prostor igre, nego mjesto susreta s nasljeđem.

Petoga dana program je vodio prema Travniku, gdje su sudionici nakon jutarnjih proba posjetili Hrvatsko kazalište

“Radionica mi je približila mnoge elemente kazališta, glume i ostalih dijelova scenskoga rada. Ivanova predavanja su zanimljiva, a savjeti za uloge u predstavi iznimno korisni i poticajni, dajući jasna pravila, a opet dopuštajući slobodu kreacije i imaginacije u izražavanju”

— Josip Živoder, polaznik seminarara

Travnik. Ondje su uživali u predavanju gospodina Ante Bilića, koji je govorio o kazališnome stvaralaštvu i njegovoj ulozi u lokalnoj kulturnoj sredini. Nakon toga uslijedilo je razgledavanje Travnika, uključujući i posjet Memorijalnome muzeju te rodnoj kući Ive Andrića, jednog od najpoznatijih književnika ovih prostora. Večernji sati ponovno su bili rezervirani za druženje u samostanu, gdje se nastavila razmjena dojmova i jačanje prijateljstva među sudionicima.

Subota je donijela još intenzivniji rad. Rano ujutro nastavile su se pripreme za predstavu. Poslijepodne su, na

Završna priredba – predstava “Kazalište bez granica”

“Ovogodišnji polaznici bili su vrlo inspirativni i bilo mi je veliko zadovoljstvo raditi s njima. Neki su tijekom radionice napravili golemi napredak u odnosu na ono s čime su došli, a neki su samo dodatno potvrdili svoju dosadašnju izvrsnost, talent i predanost. Svatko je u ovaj proces unio nešto svoje, osobno i dragocjeno”

— Ivan Mokrović, voditelj seminara

poziv gospodina Ivana Sajevića, posjetili Gradsko kazalište mladih u Vitezu i imali priliku uživati u predstavi “Dok nas smrt ne rastavi”, što je dodatno obogatilo njihov kazališni doživljaj i proširilo iskustvo rada. Gradsko kazalište mladih Vitez ujedno je i partner provedbe programa Seminara.

ZAVRŠNA IZVEDBA KAO KRUNA ZAJEDNIČKOGA RADA

Posljednjega dana, u nedjelju, cijeli dan bio je posvećen završnim pripremama i izvedbi. Završna izvedba bila je oblikovana kao niz scenski povezanih ulomaka iz suvremene hrvatske proze i dramaturgije, pa su tako izvedeni odlomci prema tekstovima Mate Matišića, konkretno iz djela “Bljesak zlatnoga zuba”, zatim ulomci iz proze Dubravke Ugrešić, “Šte-

Organizatori i polaznici seminara “Stvaranje kazališta”

fica Cvek u raljama života”, te prizori prema tekstu Nine Mitrović “Komšiluk naglavačke”. Upravo je ta dramaturška raznolikost omogućila sudionicima da pokažu različite glumačke oblike, od komičnoga i ironičnoga do introspektivnoga i emotivnoga, a publici da prepozna suvremeni hrvatski kazališni izraz u više njegovih slojeva. Takav izbor predložaka nije bio slučajan: riječ je o autorima koji pripadaju različitim poetikama, ali ih povezuje snažan osjećaj za jezik, karakter i društveni kontekst, što je polaznicima radionice dalo dobru podlogu za scensko istraživanje. Nakon predstave uslijedili su govori, zahvale i kratka obraćanja. Brojna publika predstavu je nagradila pljeskom i smijehom. Taj trenutak potvrdio je uspjeh rada i pokazao da je seminar ostvario svoj cilj: stvoriti predstavu, ali i povezati ljude.

Svi sudionici su nakon izvedbe ostali na druženju, razmjenjujući dojmove o

zajedničkome iskustvu koje će, kako se moglo osjetiti, nadživjeti sam seminar. U tome se i krije vrijednost ovakvih projekata: oni nisu samo umjetničke radionice, nego i susreti ljudi, jezika, iskustava i identiteta. Guča Gora je, zahvaljujući ovome seminaru, ponovno pokazala kako samostanski prostor može postati mjesto stvaranja, učenja i dijeljenja.

Seminar “Stvaranje kazališta” u Gučkoj Gori, koji je u ime Hrvatske matice iseljenika vodila Danijela Primorac, uspješno je zaključen u ozračju rada, prijateljstva i zahvalnosti, pri čemu je jedna od sudionica u svom osvrtu Hrvatskoj matici iseljenika napisala: “Bio je to projekt koji je od početnog upoznavanja do završne izvedbe izgradio kazališnu cjelinu, ali i stvorio vrijedne ljudske veze. Uz fra Davorovu gostoljubivost i pedagoško vodstvo Ivana Mokrovića te predanost svih polaznika, ovaj seminar potvrdio je da kazalište nastaje ondje gdje postoji zajedništvo, povjerenje i volja da se iz riječi, pokreta i susreta izgradi nešto trajno.”

ENG *The Creating Theater seminar took place in the monastery of St. Francis of Assisi in Guča Gora (BiH) from June 8 to 14, 2026. Under the guidance of director Ivan Mokrović, participants from Croatia, Bosnia and Herzegovina and Chile went through the process of theatrical design, from acting and vocal-stage exercises to the final public performance. The program included rehearsals, exercises of articulation, movement and stage presence, as well as cultural tours of Vitez, Travnik, the Franciscan Museum and the birthplace of Ivo Andrić. The final performance, based on the texts of Mate Matišić, Dubravka Ugrešić and Nina Mitrović, confirmed the value of the seminar as a space of learning, creativity and connection.*

Brojna publika na završnoj priredbi

Ove godine u program je bilo uključeno 37 polaznika

Putovanje prema korijenima i hrvatskome identitetu

U organizaciji Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Udruženja hrvatsko-američkih stručnjaka peti put je održana Ljetna škola Domovina od 1. do 13. lipnja 2026. godine

Tekst: **MARKO BELJO**
Foto: **HMI I VLADA RH**

Namijenjen pripadnicima hrvatskoga iseljeničtva u dobi od 18 do 30 godina, ovaj program nastao je s namjerom jačanja svijesti mladih hrvatskih iseljenika o pripadnosti jedinstvenome i neodvojivome hrvatskom narodu tako što ih se dovodi u domovinu njihovih predaka, gdje razvijaju osjećaj o svome hrvatskom identitetu. Time im se pruža prilika za stvaranje trajnih prijateljskih i profesionalnih veza koje mogu biti temelj za kasniju kulturnu i znanstvenu suradnju s hrvatskom zajednicom diljem svijeta.

Ovogodišnja Ljetna škola Domovina uspjela je okupiti 37 polaznika iz Au-

stralije, Argentine, Bolivije, Ekvadora, Kanade, Kolumbije, Novoga Zelanda, Perua, Sjedinjenih Američkih Država i Velike Britanije, što svjedoči o rasprostranjenosti hrvatskoga naroda diljem svijeta, ali i njihovoj povezanosti sa svojom matičnom zemljom bez obzira na to gdje žive. Tijekom trinaest dana polaznici su proputovali velik dio Hrvatske – od južne Dalmacije pa sve do Slavonije i hrvatskog Podunavlja – te su bili uključeni u vođena razgledavanja hrvatskih gradova, posjete različitim muzejskim izložbama, kušanje tradicionalnih hrvatskih jela i pića, izradu tradicionalnih hrvatskih predmeta u radionicama, sudjelovanje u kulturnim događajima te kupanje u hrvatskome moru. Tijekom svog putovanja susreli su se s brojnim predstavnicima institucija, kulturnim djelatnicima, povjesničarima, vodičima,

predstavnicima Crkve, političarima, braniteljima i lokalnim zajednicama koji su ih, uz dobrodošlicu, upoznali s raznolikom kulturnom, povijesnom i prirodnom baštinom Hrvatske.

POČETAK NEZABORAVNOG PUTOVANJA DOMOVINOM

Program je započeo u Dubrovniku, gdje su polaznici prvoga dana posjetili Lokrum i upoznali njegov bogat povijesni i prirodni značaj tako što su, šetajući stazama otoka, razgledavali tamošnji benediktinski samostanski kompleks i kamenite plaže. Nakon toga je uslijedio obilazak Dubrovnika pri kojem su upoznali bogatu baštinu grada. Odlaskom u Dubrovački akvarij pobliže su se susreli s jadranskim morskim životom, a prezentirane su im i obrazovne mogućno-

sti koje nudi Sveučilište u Dubrovniku predstavljanjem studijskih programa. Šetnjom Stradunom i gradskim zidinama stekli su uvid u Dubrovnik kao srednjovjekovni fortifikacijski grad i tržišnu velesilu, a o suvremenijoj povijesti Dubrovnika svjedočili su nakon uspona dubrovačkom žičarom na Srđ, odakle se pruža jedan od najpoznatijih pogleda na grad. Posjetom Muzeju Domovinskoga rata u Dubrovniku vidjeli su ratna razaranja koja je grad pretrpio, a time i prepoznali ključnu ulogu koju je Dubrovnik, kao grad pod zaštitom UNESCO-a, odigrao u međunarodnom prepoznavanju velikosrpske agresije na Hrvatsku.

Putovanje se nastavlja u južnoj Dalmaciji, i to najprije u obližnjem Cavtatu gdje se održavao događaj "Oživljena povijest Cavtata – Kazalište kroz šetnju".

Saznali su i detalje o nastanku tradicije Sinjske alke

Jedan od mnogobrojnih izleta bio je i na Stonske zidine

“ Sudjelovanje u programu omogućilo mi je da posjetim mjesta koja možda nikada ne bih otkrio samostalno. Pomoglo mi je razviti dublje poštovanje prema zemlji svojih korijena i ojačalo moju povezanost s hrvatskom baštinom”

— Fabijan Sava, polaznik Ljetne škole Domovina iz Australije

On predstavlja spoj kazališne predstave i vođene ture pri čemu sudionici slijede glumce - voditelje diljem naselja, pritom obilazeći znamenite spomenike i zgrade. Predstavljene su brojne ličnosti koje su oblikovale kulturnu povijest Cavtata, a koje su bile oživljene na zabavan i informativan način. Polaznici programa večerali su u Konavoskim dvorima, a idućeg dana su se prošetalili Stonskim zidinama, jednom od najvećih fortifikacijskih cjelina u čitavoj Europi. Nakon stanke pokraj Pelješčkoga mosta iskusili su jedinstveni krajolik doline Ne-

Polaznici su učili i o autohtonim jelima poput poljičkoga soparnika

retve brodom, pritom upijajući prirodnu ljepotu svoga okruženja.

TRAGOVIMA HRVATSKE POVIJESTI, UMJETNOSTI I TRADICIJE

Putovanje se dalje nastavlja prema središnjoj Dalmaciji, počevši od obilaska Galerije Ivana Meštrovića u Splitu, pri čemu su se polaznici upoznali sa životom i stvaralaštvom velikoga umjetnika, pa sve do razgledavanja povijesne jezgre Splita, promatrajući antičko-rimsku i srednjovjekovno-kršćansku arhitekturu grada utjelovljenu u Dioklecijanovoj palači, katedrali sv. Dujma i drugim znamenitostima. Zatim je uslijedio obilazak Sinja i njegove bogate povijesti posjetom Svetištu Gospe Sinjske i Muzeju Sinjske alke, pri čemu su doznali kako se čudesna pobjeda u opsadi Sinja 1715. godine i dalje prožima s kulturnim životom i identitetom Sinjana.

Odlazak na otoke Hvar i Brač bio je pravi doživljaj, no iznenađenje je bio posjet selu Gati gdje su imali priliku uživo

“Kao netko tko je odrastao slušajući o Hrvatskoj, ali je nije posjetio sve do svojih dvadesetih godina, Hrvatska mi je uvijek bila u mislima. Nakon što sam došla ovamo i sudjelovala u ovom programu, osjećam snažnu povezanost s ovim mjestom, gotovo kao da sam za njega vezana. Kao da sam ovdje živjela cijeli svoj život”

— Kristina Medich, polaznica Ljetne škole Domovina iz SAD-a

promatrati pripremu i izradu poljičkoga soparnika, tradicionalnoga hrvatskog jela od tijesta i blitve.

Penjanjem na Kninsku tvrđavu nastavio se put prema sjevernoj Dalmaciji. Bio je to poseban trenutak u kojem su

sudionici doživjeli važnost Knina za hrvatski narod, od njegove uloge u srednjem vijeku u kojem je bio prijestolnica hrvatskih kraljeva pa sve do suvremene povijesti u kojoj se dan oslobođenja Knina u Domovinske ratu obilježava kao Dan pobjede i domovinske zahvalnosti te Dan hrvatskih branitelja. Razgled je kasnije nastavljen šetnjom po Šibeniku, pri čemu su se mogli diviti arhitektonskim pothvatima i graditeljstvu katedrale sv. Jakova, a pritom još i svjedočiti arhitektonskome remek-djelu tvrđave sv. Mihovila. Sve ih je oduševio i Zadar, u kojem su upoznali najvažnije znamenitosti poput rimskoga foruma, crkve sv. Donata i katedrale sv. Stošije. Vožnju brodom Nacionalnim parkom Kornati polaznici će pamtili, sudeći po njihovim reakcijama, kao nestvarnu prirodnu ljepotu.

OD KRAŠIĆA DO BANSKIH DVORA

Obilazak kontinentalne Hrvatske za početak je razgledavanjem izložbe u Za-

Oduševila ih je i ljepota šibenske katedrale

Na izletu su imali priliku i vidjeti ljepote Kornatskog arhipelaga

Polaznike je primio predsjednik Vlade Republike Hrvatske Andrej Plenković

FOTO: VLADA RH

U obilasku Zagreba

vičajnome muzeju Ozalj koja sadržava široku povijest regije, sežući od prapovijesti pa sve do 20. stoljeća. Nakon toga putovanje se nastavlja odlaskom u crkvu Presvetog Trojstva u Krašiću, a time i upoznavanjem blaženoga Alojzija Stepinca kao hrvatskoga mučenika i simbola ustrajnosti pravde i vjere nad komunističkim zlom. Slijedi odlazak u Zagreb, na dan koji se pokazao kao posebno važnim - polaznici su se susreli s čelnicima državnih institucija koji oblikuju suvremenu Hrvatsku. U Banskim dvorima primio ih je premijer Andrej Plenković i državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas. Usljedio je dolazak u Hrvatski sabor gdje su ih dočekali predsjednica Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zdravka Bušić i zastupnik Nikola Mažar. U Središnjem državnom uredu održano je izlaganje nekolicine članova ACAP-a, što je polaznicima omogućilo upoznavanje s novim poslovnim mogućnostima i prilikama. Dan u Zagrebu zaključen je koncertom "Doma je najljepše - vjera, obitelj, domovina" u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog, te je tako glazbom povezana domovinska i iseljena Hrvatska.

“Prekrasno sam se proveo u programu Domovina. Upoznao sam ljude iz cijeloga svijeta koje je povezivala njihova veza s Hrvatskom, bez obzira na to koliko je ta povezanost bila nedavna ili daleka. Kao netko tko već nekoliko mjeseci živi u Hrvatskoj, posebno sam uživao promatrajući druge sudionike kako otkrivaju Hrvatsku, neki prvi put. To me podsjetilo koliko sam sretan što sam imao priliku provesti toliko vremena ovdje”

— Darcy Kraļjev, polaznik Ljetne škole Domovina iz Australije

Posjetili su i rodnu kuću dr. Franje Tuđmana

“ Program Domovina bio je zaista vrijedno i nezaboravno iskustvo. Pružio mi je priliku da se povežem sa svojim hrvatskim korijenima i upoznam prekrasnu zemlju iz koje potječe moja obitelj. Prijateljstva koja sam stekla i uspomene koje sam stvorila tijekom ovog putovanja doista su neprocjenjivi i nezaboravni. Ovo iskustvo približilo me hrvatskoj kulturi, tradiciji i načinu života više nego ikada prije”

— Jackie Drinjak, polaznica Ljetne škole Domovina iz Australije

Polaznici Ljetne škole Domovina također su se upoznali s bogatom baštinom Hrvatskoga zagorja, počevši od one religijske posjetom Mariji Bistrici, važnome hrvatskome marijanskom svetištu, do odlaska u medičarnu Šćurčić gdje su kušali medenjake i sudjelovali u radionici izrade personaliziranih licitarskih srca. Posjetili su i rodnu kuću prvoga hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana te razgledali Dvorac Trakošćan i grad Varaždin. Prije odlaska prema Slavoniji imali su ponovno priliku za razgledavanje Zagreba te su obišli najvažnije lokacije poput Gornjega grada, Trga bana Josipa Jelačića i zagrebačke katedrale.

ZAVRŠNICA U ZNAKU SJEĆANJA I PONOSA

U Slavoniji su polaznici najprije posjetili vojarnu 5. gardijske brigade “Slavonski sokolovi” u Vinkovcima, nakon čega je uslijedio odlazak u Vukovar. Obilaskom Memorijalnoga centra Domovinskoga

Nitko nije ostao ravnodušan pri posjetu Memorijalnome groblju

Putovanje prepuno uspomena i novostečenih prijateljstava završilo je na istoku Hrvatske

“Ovo iskustvo promijenilo je moj pogled na Hrvatsku jer to više nije bilo samo iskustvo posjeta obitelji i boravka u jednome selu. Razvila sam dublje poštovanje prema našoj povijesti, umjetnosti i velikoj odanosti ljudi koji čuvaju tradiciju te onima koji su se žrtvovali za ovu zemlju”

— Marija Mandić, polaznica Ljetne škole Domovina iz Australije

rata, Vukovarske bolnice, Memorijalnoga groblja žrtava iz Domovinskoga rata, Spomen-doma Ovčara i Vukovarskoga vodotornja uvidjeli su uz te simbole grada njegovu veliku tragediju i žrtvu te hrabrost i junaštvo, bez kojih suvremena hrvatska država ne bi postojala. Program završava posjetom Iločkim podrumima i Gradske muzeju Vukovar - Dvorcu Eltz te obilaskom Osijeka i njegove povijesne i kulturne baštine.

Program Ljetne škole Domovina ostavio je neizbrisiv trag u uspomena-

ma polaznika koji su se na ovaj način povezali sa svojim hrvatskim identitetom, pritom imajući priliku otkriti i značajan dio hrvatske baštine. Uz susrete s kulturnom, povijesnom, prirodnom i vjerskom tradicijom Hrvatske, polaznici su stekli nova znanja, iskustva i prijateljstva za budućnost. Ovaj program mnogima nije bio samo putovanje diljem Hrvatske, nego i osobno putovanje prema boljem razumijevanju vlastitoga identiteta, korijena i mjesta koje Hrvatska zauzima u njihovim životima. Stoga

je Ljetna škola Domovina ponovno potvrdila svoju vrijednost kao jedinstveni program povezivanja mladih pripadnika hrvatskog iseljeničtva s domovinom njihovih predaka.

Za uspješnu provedbu programa zaslužni su: djelatnice Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Croatia Gregurić (voditeljica projekta Ljetna škola Domovina) i Klara Kamenar, djelatnici Hrvatske matice iseljenika Filip Marinović i Marko Petar Beljo, te Ivana Pečarević, članica Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan RH iz Argentine, i Janko Gajski, student Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. ▣

ENG *The fifth Domovina Summer School, organized by the Central State Office for Croats Abroad and the Association of Croatian American Professionals (ACAP), was held from June 1 to 13, 2026. The program brought together 37 young members of the Croatian diaspora from Australia, Argentina, Bolivia, Ecuador, Canada, Colombia, New Zealand, Peru, the United States and the United Kingdom. Over thirteen days, participants visited Dubrovnik, Cavtat, Ston, the Neretva Valley, Split, Sinj, Hvar, Brač, Knin, Šibenik, Zadar, Kornati, Ozalj, Krašić, Zagreb, Hrvatsko zagorje, Varaždin, Vinkovci, Vukovar, Ilok and Osijek. They participated in guided tours, workshops, cultural programs and meetings with representatives of state institutions, local communities and cultural institutions. They visited important historical, religious, cultural and natural sights and learned more about diverse areas of Croatian heritage. The program enabled participants to connect more strongly with their Croatian roots, establish friendships and personally experience Croatia as their ancestral homeland.*

U Nacionalnoj memorijalnoj bolnici "Dr. Juraj Njavro" u Vukovaru

AUTORICA RUBRIKE:
SARA MARĐETKO

Odrastanje u Norveškoj uz hrvatsku riječ

Hrvatska nastava u Norveškoj nakon višegodišnje stanke već se petu godinu kontinuirano provodi za djecu hrvatskih korijena diljem zemlje. Riječ je o programu Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske koji okuplja učenike iz različitih dijelova Norveške te im omogućuje očuvanje hrvatskoga jezika, kulture i identiteta.

Nastava se vikendom održava uživo u Oslu, Stavangeru i Trondheimu

Tekst i foto: **MATEJA KELEMENIĆ**

Zbog geografske rasprostranjenosti i specifičnosti norveškoga prostora nastava se organizira u hibridnome obliku. Vikendima se održava uživo u Oslu, Stavangeru i Trondheimu, gradovima s brojnijom hrvatskom zajednicom i većim brojem učenika, dok se tijekom tjedna nastava održava na daljinu za svu djecu uključenu u program. Nastavi se ove godine priključilo sedamdesetak učenika, a hr-

Organizirane su i medijske radionice na kojima su učenici svladali osnove novinarstva, medija i javnoga nastupa

vatsku dopunsku nastavu redovito pohađa oko šezdeset djece i mladih u dobi od pet do devetnaest godina. U istoj nastavnoj skupini često zajedno uče mlađi i stariji učenici, različitoga predznanja i jezičnih sposobnosti, što nastavu čini posebno zahtjevnom. Ipak, uz poticajno i prilagođeno okruženje učenici uspješno svladavaju gradivo i razvijaju osjećaj pripadnosti hrvatskome jeziku i kulturi. Nastavu provodi Mateja Kelemenić, profesorica hrvatskoga jezika i književnosti.

Radionice su organizirane uz potporu udruge Hrvatske zajednice u Norveškoj, čime je još jednom potvrđena važnost zajedničkoga rada

LEGO radionice istaknule su se kao izvrsni alat za poticanje kreativnog razmišljanja, druženja i učenja jezika uz igru

Cilj škole nije samo učenje hrvatskoga jezika nego i upoznavanje hrvatske povijesti, kulture i tradicije. Budući da se velik dio nastave održava na daljinu, susreti uživo posebno su važni za radionice, iskustveno učenje i socijalizaciju djece. Upravo su zato ove godine, uz veliku potporu i suradnju udruge Hrvatske zajednice u Norveškoj, organizirane brojne kreativne i kulturne aktivnosti koje su dodatno povezale učenike, obitelji i stvorile nova prijateljstva. Surad-

nja škole i hrvatske zajednice pokazala se iznimno važnom jer upravo zajedničkim djelovanjem nastaju brojni projekti, radionice i susreti koji obogaćuju nastavu, povezuju obitelji i stvaraju osjećaj zajedništva među Hrvatima u Norveškoj.

Posebno mjesto zauzele su LEGO radionice, koje su se istaknule kao izvrsni alat za poticanje kreativnog razmišljanja, druženja i učenja jezika uz igru. Slaganjem LEGO kockica djeca mlađe dobi razvijaju motoričke, kognitivne i soci-

jalne vještine, a pokazalo se i da takav oblik rada snažno potiče jezično izražavanje i komunikaciju na hrvatskome jeziku. Radionice su organizirane uz potporu Hrvatske zajednice u Norveškoj, čime je još jednom potvrđena važnost zajedničkog djelovanja hrvatskih udruga i obrazovnih programa u očuvanju hrvatskoga identiteta među mladima u iseljeništvu. Tijekom školske godine održane su tri radionice, a svaka je bila vrlo dobro posjećena.

Budući da se velik dio nastave održava na daljinu, susreti uživo posebno su važni

Kazališna skupina Peripetija izvela je predstavu Lisica bez repa, koja je oduševila i djecu i roditelje

Prva radionica održana je u povodu Svjetskoga dana izumitelja. Učenici su saznali o postignućima poznatih hrvatskih izumitelja i otkrili kakve su ideje i rješenja upravo hrvatski znanstvenici i inovatori podarili svijetu. Nakon toga izrađivali su vlastite izume od LEGO kockica te uz igru pokazali koliko mašte, domišljatosti i kreativnosti nose u sebi. Božićna LEGO radionica bila je posvećena blagdanskim motivima, a učenici su izrađivali ukrase za bor koje su zatim ponijeli svojim kućama kao mali božićni dar. Veliko oduševljenje izazvala je i proljetna radionica tijekom koje su djeca učila o godišnjim dobima i dijelovima cvijeta, izrađivala LEGO cvjetove te ih kasnije poklonila majkama.

Uz LEGO radionice tijekom godine organizirane su i medijske radionice na kojima su učenici svladavali osnove novinarstva, medija i javnoga nastupa. Imali su priliku vidjeti televizijski i radijski studio, a neke skupine snimile su i vlastitu radijsku emisiju. Posebno ih je razveselio virtualni susret s Baby Lasagnom, hrvatskim predstavnikom na Eurosongu. Uz razgovor o suvremenoj hrvatskoj glazbi, natjecanju Dora i uspjehu hrvatskih izvođača učenici su na zanimljiv i njima blizak način upoznavali suvremenu hrvatsku kulturnu scenu.

Trondheim, treća skupina

Poseban događaj za cijelu zajednicu bilo je i gostovanje hrvatske dječje predstave iz Varaždina. Kazališna skupina Peripetija izvela je predstavu Lisica bez repa, koja je oduševila i djecu i roditelje. Na predstavi su se okupili učenici Hrvatske dopunske nastave u Norveškoj te obitelji iz različitih dijelova zemlje koje su u Oslo stigle kako bi zajedno doživjele ovu posebnu kulturnu večer. Susret je protekao u ozračju zajedništva, radosti i druženja, potvrđujući koliko su hrvatski jezik, kultura i međusobno povezivanje važni za očuvanje identiteta hrvatske zajednice u inozemstvu.

Tijekom proteklih pet godina Hrvatska dopunska nastava u Norveškoj postupno je rasla i razvijala se, prilagođavajući se potrebama učenika i izazovima života u geografski velikoj zemlji. Hibridni oblik nastave pokazao se uspješnim jer omogućuje uključivanje djece iz različitih dijelova Norveške, ali istodobno pruža priliku za povremene susrete uživo, zajedničko druženje i stvaranje prijateljstava među učenicima i obiteljima. Upravo takvi susreti dodatno osnažuju osjećaj pripadnosti hrvatskoj zajednici i motiviraju djecu na učenje hrvatskoga jezika.

Posebno veseli što će od sljedeće školske godine učenici iz Osla imati nastavu uživo svakoga tjedna, čime će se dodatno obogatiti mogućnosti zajedničkoga rada, kreativnih aktivnosti i međusobnoga povezivanja. Time Hrvatska dopunska nastava u Norveškoj nastavlja graditi prostor u kojem djeca hrvatskog podrijetla, unatoč udaljenosti od domovine, mogu učiti, družiti se i s ponosom čuvati hrvatski jezik i kulturu. ▣

Detektivska potraga u Trondheimu

ENG For the fifth consecutive year, the Croatian Supplementary School in Norway has been gathering children of Croatian descent and helping them preserve their language, culture and identity. Classes are hybrid – in person in Oslo, Stavanger and Trondheim, and remote for students across the country. Through creative LEGO and media workshops, theater gatherings and cooperation with the Croatian community in Norway, the children learn Croatian in an interesting and stimulating manner. Thus, the school has become an important place of connection, friendship and proud preservation of Croatian heritage.

Kada država ne funkcionira

Hrvatsko pitanje u BiH sve snažnije otvara raspravu o legitimnom predstavljanju, ustavnoj ravnopravnosti i potrebi preustroja države koja tri desetljeća nakon rata i dalje ne pronalazi održiv politički model

Piše: **FRA ŠIMUN ŠITO ĆORIĆ**
s_coric@bluewin.ch

Nema toga komu nije vidljiva danas trideset godina nakon rata neuspješna država Bosna i Hercegovina, koja se na svakom koraku suočava s brojnim institucionalnim slabostima i međunacionalnim napetostima. Poglavito se Hrvate u njoj sustavno pokušava obespraviti marginaliziranjem, ali i potpunim negiranjem hrvatskog identiteta i kulturnih prava, sve do nametanja "njegovih" u biti antihrvatskih i izdajničkih predstavnika. Međutim, što više bošnjačka politika gazi ta prava, time hrvatski zahtjevi za svojim pravcima i ravnopravnosti snažnije rastu i počinju dobivati međunarodnu potporu. Sada je dogustilo čak i hrvatskim crkvenim kneževima u BiH. Oni su dosad uglavnom govorili "općenito, maglovito i ,ekumenski' do mjere u kojoj se izgubi svaka politička stvarnost". Najnovije priopćenje Biskupske konferencije BiH, objavljeno nakon napada Islamske zajednice BiH, izrijekom je upozorilo kako je BiH država triju konstitutivnih naroda i svih njezinih građana, te da se nijednom narodu, pa ni hrvatskom, ne smiju oduzimati prava koja mu pripadaju.

Tvrđnje bošnjačke politike s mikrofona Islamske zajednice kojima se Katoličku Crkvu i njezine predvoditelje optužuje za podjelu BiH nazvali su "neutemeljenima, neodgovornima i štetnima za međureligijski dijalog". Posebice su istaknuli potrebu reforme loših zakona, osobito Izbornoga, te "punu zaštitu legitimnoga predstavljanja Hrvata

u institucijama u BiH". A kad Hrvati spomenu svoja zakinjuta prava, bošnjačke vlasti odmah ih optuže za UZP, razbijanje države, ustašluk i slično. Oglasio se još uvijek najutjecajni hrvatski crkveni čovjek u BiH, nadbiskup u miru kardinal Vinko Puljić. Kao pozvani predavač progovorio je na nedavnoj konferenciji *TradFest* u Zagrebu, a u organizaciji zaklade *Vigilare* i *Ordo Juris Hrvatske* te američkog "think tanka" *Heritage Foundation*, inače bliskoj predsjedniku Trumpu. Kardinal koji je uz predsjednika Tuđmana i kardinala Kuharića svojim poticanjima najzaslužniji da je BiH na referendumu 1992. postala neovisna država, sada je rekao da ovakvu državu nije ni sanjao ni želio te da spas hrvatskog naroda u BiH vidi u trećem etnitetu. Bošnjačka strana je išla dotle da je iz neke svoje udruge zbog njegova stava pozvala na uhićenje kardinala. Ne obazire se ta bošnjačka politika, nego likuje da nakon što je prije rata bilo u BiH 780.000 Hrvata, odmah na kraju rata bilo ih 520.000, a 32 godine od Daytona, tek oko 320.000. Kao da i sama tomu nije pridonijela! Čuo se tu i novi ton iz vrha američke administracije.

Govornik je bio James J. Carafano, vodeći savjetnik spomenute zaklade *Heritage* uz Briana Browna iz *MAGA*. Istaknuo je da je Washington spreman poduprijeti izlaz iz krize u BiH koju je opisao kao političku realnost triju konstitutivnih naroda. Poručio je da su Sjedinjene Američke Države prestale s pristupom stvaranja bosanske nacije (nation building). "U Bosni postoje tri naroda. Svi oni zaslužuju biti predstavljeni... Ne postoji očekivanje da je budućnost BiH u nekoj vrsti homogene

države", rekao je Carafano. Ilustrirajući važnost pravedne političke zastupljenosti uz primjer iz američkoga izbornog sustava, upozorio je na neprihvatljivost situacija u kojima jedna skupina određuje političke predstavnike drugoj. Već su 1990-ih i stranci vidjeli da s BiH neće ići bez jednakopravnosti i s jasnim računima triju naroda. U tom smjeru nudili su rješenje slično onim današnjima s tri odnosno četiri jedinice: Republikom Srpskom, "hrvatskom republikom", "bošnjačko-muslimanskom republikom" i Distriktom Brčko. Uvelike je tome sličio Cutileirov mirovni plan iz 1991., ali i drugi prijedlozi poput Owen-Stoltenbergova plana.

I danas bošnjačka politika ne prestaje svojim građanskim modelom ciljano promicati hegemonijski unitarizam. Oni sada pokušajima svoje dominacije nad Hrvatima i Srbima izazivaju raskol, pa i loša rješenja, te onemogućavaju uspješno funkcioniranje jedne lako moguće sretne konfederalne države kao što je primjerice Švicarska. *Ceterum censeo*, da bi opstala država BiH, nužno je da se za početak bošnjačka politika riješi svoga osmanlijskog gena "jašenja drugih" (I. Andrić), donesenog u ove dotad kršćanske prostore i uništavanjem naroda Bosanskog Kraljevstva ognjem, mačem i zulumom, te da jednakopravnost svih jasno zaživi. Uistinu Mile Dodik ima pravo kada kaže da je ovakva BiH nemoguća država. ▣

**Stajališta iznesena u autorskim kolumnama i komentarima ne odražavaju stajališta uredništva, već su to osobna stajališta autora pojedine kolumne i komentara.*

U Mundimitru otvorena izložba Kuzme Kovačića

Glas iz stare domovine / *Una voce dalla madrepatria* naziv je izložbe skulptura, modela, crteža i fotografija akademskog kipara Kuzme Kovačića, koja je svečano otvorena na Dan hrvatske državnosti u Mundimitru/Montemitro

Eksponati s izložbe

Tekst: ANTE ČALETA
Foto: MATEJ SUNARA I ANDRIJA JURČEVIĆ

Autorova želja da se izložba otvori na Dan hrvatske državnosti oslikava kontinuiranu koheziju raseljene i domovinske Hrvatske, satkanu od umjetnosti, povezanosti i identiteta. A lokalni narativ izložbe upotpunjen je činjenicom da je otvorena u trodnevlju "na zanj petak", odnosno na najveći tradicionalni blagdan moliških Hrvata - sv. Luciju, kada se ujedno slavi spomen na dolazak prvih Hrvata na talijansku obalu u 15. i 16. stoljeću, koji su bježeći pred

Osmanlijama upravo na jedan svibanjski petak premostili more noseći sa sobom samo kip svetice.

Hrvatska matica iseljenika - Podružnica Split i Zaklada "Agostina Piccoli" organizatori su ovoga respektabilnoga umjetničkoga događaja, koji je još jednom potvrdio blisku povezanost moliških Hrvata sa svojom domovinom "s one bane mora". Splitsko-dalmatinska županija preko resornog Odjela za kulturu, sport i tehničku kulturu poduprla je realizaciju same izložbe, dok je Ogranak Matice hrvatske u Splitu donirao dio svojih nakladničkih izdanja.

Događaj je uz akademika Kuzmu Kovačića i kustosa izložbe prof. Milana Bešlića održan u nazočnosti brojne za-

interesirane publike i mještana, kao i veleposlanika Republike Hrvatske u Talijanskoj Republici, mr. sc. Jasena Mesića, gradonačelnike općina Mundimitar (Montemitro) i Kruča (Acquaviva Collecroce) Sergia Sammartina i Francesca Trolia, te voditelja Podružnice Split Hrvatske matice iseljenika Ante Čaleta i Francesce Sammartino, predsjednice Zaklade "Agostina Picoli". Obraćajući se prisutnima, veleposlanik Mesić istaknuo je "kako ovakve inicijative predstavljaju dragocjenu priliku ne samo za male zajednice, nego i za sve one koji se žele približiti hrvatskoj umjetnosti i kulturi". Čestitajući nazočnima Dan državnosti, rekao je kako djela Kuzme Kovačića pripovijedaju povijesni, kulturni i duhovni put jednoga drevnog naroda i mlade države poput Hrvatske, vodeći posjetitelja od umjetnikovih početaka osamdesete

tih godina do velikih djela nacionalnog i međunarodnog značenja.

Povezujući literarno-stilske izričaje Petra Preradovića iz pjesme "Jezik roda moga" s putopisnom poezijom "Odlazak" Tina Ujevića, voditelj splitske Hrvatske matice iseljenika naglasio je filozofsku sintezu francuskog književnika i nobelovca Andréa Gidea kako "ne možemo otkriti nova mora dok nemamo hrabrosti izgubiti obalu iz vida"; konceptualno nadopunjujući "tri protagonista izložbenog susreta u Mundimitru" / "S one bane mora": hrvatski nacionalni i jezični identitet očuvan od vanjskih utjecaja reljefom Colline del Sannio, hodočasnika i nositelja glasa iz stare domovine, kipara Kuzmu Kovačića i sv. Luciju, zaštitnicu Mundimitra, kojoj upućujemo svoje molitve i zavize.

Ovaj zanimljiv troplet određenja, umjetnosti i religije, satkan u univerzalnu misao transcendentalnosti, naslućuje kako se samo vjerom i pouzdanjem dolazi do nečega novog, dubljeg i sadržajnijeg pa čak i onda kada se "obala izgubi iz vida". Da bismo mogli izići iz komfora vlastite egzistencije potrebno je "zaveslati na pučinu", biti poduzetan i hrabar.

Kovačićeva umjetnost spaja identitet, povijest i sakralno. U tom kontekstu, izložba "Glas iz stare domovine" sugerira kako očuvanje identiteta u tuđini zahti-

Ante Čaleta, Kuzma Kovačić, Barbara Kovačić Domančić, Francesca Sammartino, Vesna Ljubić Sammartino, Sergio Sammartino, Milan Bešlić i Jasen Mešić

jeva istu onu hrabrost o kojoj Gide govori – "upotpunjenu vjerom kao sidrom pouzdanja i smisla", zaključio je Čaleta.

Jedna od najvažnijih poluga očuvanja i promoviranja etnosa moliških Hrvata, predsjednica Zaklade "Agostina Piccoli" prof. Francesca Sammartino, pozdravljajući sudionike na moliškohrvatskome govoru (na-našo), podsjetila je na važnost inicijativa za jačanje kulturnih veza između moliškohrvatske zajednice i Hrvatske. "More koje nas je nekada dijelilo, sada nas povezuje. Bez mostova koje gradimo desetljećima s drugom stranom Jadrana vjerojatno bismo već pali u zaborav, a danas svaki 'glas iz stare domovine' znači veliku podršku u očuvanju i promicanju hrvatskoga identiteta u maloj i krhkoj zajednici poput moliškohrvatske."

Ujedno je istaknula i ulogu umjetnosti kao univerzalnog jezika koji može graditi mostove s drugom obalom Jadrana premošćivanjem jezične barijere te izrazila želju da se u budućnosti organizira još više događaja posvećenih likovnim umjetnostima. Stručni osvrt dao je prof. Milan Bešlić, imenujući Kovačića "suvremenim klasikom hrvatske umjetnosti, koji snagu izvornoga umjetničkog izričaja duboko crpi u ukorijenjenoj mediteranskoj baštini i kršćanskoj duhovnosti".

Okupljenima se u konačnici obratio i sam autor, akademik Kuzma Kovačić, izrazivši zadovoljstvo i emocije zbog

boravka u Mundimitru tijekom dana posvećenih svetoj Luciji i Dana državnosti Republike Hrvatske. Umjetnik je izložbu opisao kao zbirku "poetskih kiparskih ispovijedi", prisjećajući se kako njegovo zanimanje za moliškohrvatsku zajednicu seže još u djetinjstvo, kada je o njoj prvi put čitao u pučkome katoličkom kalendaru svoje bake. Od tada je, rekao je, nosio snažnu želju posjetiti Molise i upoznati ovu zajednicu. Dio njegova izložbenog postava poput sv. Franje Asiškog, sv. Antuna Padovanskog, kipa posvećenog *benediktincima*, crteža iz djela *Božanstvena komedija* Dantea Alighierija, svjedoči o povezanosti talijanske i hrvatske kulture, pri čemu su Hrvati iz Molisea središnja dodirna točka.

Kovačić je istaknuo izloženi kip "Muku sv. Lucije" kao središnje djelo koje izražava povijesnu zbilju i trajnu povezanost hrvatske zajednice u Moliseu sa svojom starom domovinom, kontemplativno spajajući domovinu podrijetla i domovinu prebivališta s onom 'vječnom domovinom'. ▣

ENG *Voice from the Motherland / Una voce dalla madrepatria is the name of the exhibition of sculptures, models, drawings and photographs by academic sculptor Kuzma Kovačić, officially opened in Mundimitar on Croatian Statehood Day. The Croatian Heritage Foundation – Split Branch and the "Agostina Piccoli" Foundation are the organizers of this esteemed art event, which once again confirms the close connection between the Molise Croats and their motherland.*

Kovačićeva umjetnost spaja identitet, povijest i sakralno

Ovdje su nas “usadili” i ovdje ostajemo!

U malim naseljima Acquaviva Collecroce i Montemitro u Italiji i danas živi jedinstvena priča o identitetu i tradiciji staroj više stoljeća. Njihov hrvatsko-moliški govor, poznat kao “na-našo”, i danas živi u obiteljima, svakodnevnim razgovorima, pjesmama, običajima i susretima zajednice

Hrvati su se u pokrajinu Molise doselili oko 1500. godine

Piše: **MARIJANA DOKOZA**

U Acquavivi Collecroce 36-godišnji Valentino Cianfagna svakodnevno govori hrvatsko-moliškim jezikom i čuva običaje svojih predaka, dok u Montemitru Valentina Giorgetta (55), bivša načelnica mjesta, svjedoči o izazovima i snazi zajednice koja se bori za opstanak. Oba mjesta povezuje isti naslijeđeni jezik, ali i zajednička sudbina malih sela između iseljavanja i očuvanja kulturnog identiteta. Regiju Molise upoznala sam istog dana kada i Valentina Cianfagnu, a s njim i jedan sasvim poseban jezik – hr-

vatsko-moliški. Susret je započeo već na pisti zračne luke Pescara, gdje je Valentino došao po mene kako bi me odvezao u svoje selo Acquaviva Collecroce, mjesto u kojem su se održavale manifestacije posvećene moliškim Hrvatima.

TKO ZNA JESMO LI SE DOBRO RAZUMJELI

Putovanje koje je trajalo otprilike dva sata pretvorilo se u svojevrsnu jezičnu avanturu. Sporazumijevali smo se na talijanskom, moliškom-hrvatskom i hrvatskom, jer bih ja govorila hrvatskim, dok bi on odgovarao na svome jeziku. Ni danas nisam sasvim sigurna jesmo

li se baš sve razumjeli, ali nešto jesmo. Dovoljno da stignemo na pravo mjesto i naravno da dva sata koliko je trajao put u automobilu ipak ne bude tišine.

Valentino mi je tijekom vožnje govorio o životu moliških Hrvata, o svome mjestu i o precima koji su “došli s one bane mora”, kako ovdje kažu – iz područja sjeverne Dalmacije, oko Zadra i Šibenika. Nije mogao sa sigurnošću reći točno iz kojih su sela potekli, ali zna da je riječ o migracijama iz 15. ili 16.

“**Ne bih mijenjala ovaj mir za život u Rimu. Ovo je moja obitelj i moj dom, iako postoje ograničenja i izazovi, no osjećaj pripadnosti koji selo pruža ostaje najvažniji – kaže Valentina.**

Valentina Giorgetta i Ljiljana Dzalto, Hrvatice iz Mundimitra

stoljeća. Ta rečenica "s one bane mora" zvuči gotovo kao da je more granica, ali i most koji i danas, stoljećima kasnije, nekako i dalje povezuje dvije obale. – Ma naši preci su nas ovdje "usadili" i mi se odavde ne mičemo - smije se mladi Valentino.

Acquaviva Collecroce, poznata i pod svojim slavenskim imenom Živavoda, malo je naselje u talijanskoj regiji Molise, u provinciji Campobasso. Smještena je na sjevernoj padini brežuljka, u području bogatom izvorima i bujnom vegetacijom, zbog čega je i dobila svoje ime. Naselje ima srednjovjekovno podrijetlo koje seže u 13. stoljeće, no njegov identitet posebno oblikuju upravo dolasci slavenskih, odnosno hrvatskih doseljenika u 15. i 16. stoljeću. Oni su sa sobom donijeli jezik, običaje i kulturu koji su se, iznenađujuće postojano, sačuvali sve do danas.

JEZIČNA POSEBNOST MJESTA

O toj posebnosti svjedoči i Valentino Cianfagna, 36-godišnji stanovnik Acquavive Collecroce. Na jednostavno pitanje tko

“Ustrajnost zajednice omogućila je očuvanje jezika i tradicije u mnogim generacijama - kaže Bruno Giorgetta

Moliški Hrvati govore poseban slavenski idiom koji se naziva hrvatsko-moliški jezik ili lokalno "na-našo"

je i kako živi, odgovara jednako jednostavno. - Zovem se Valentino, imam 36 godina i živim u Acquaviva Collecroce, gdje se govori moliški-hrvatski jezik. Mi kod kuće, kao i s ljudima iz mjesta, govorimo tim jezikom. Ostali Talijani nas baš i ne razumiju - kaže.

Dodaje da je cijeli život radio u prehrambenom sektoru te da mu je život u Acquavivi miran i ugodan. Iako ne isključuje mogućnost preseljenja zbog posla, naglašava da bi radije ostao blizu svog mjesta ako bi to bilo moguće, što se, prevedeno s lokalne razine optimizma, može shvatiti kao "odlazak da, ali samo ako baš mora, i to uz ozbiljno premissljanje".

Valentino ističe i važnu jezičnu posebnost mjesta: razliku između talijanskog i hrvatsko-moliškog jezika, zbog koje posjetiteljima često nije lako razumjeti lokalni govor. Ipak, upravo taj jezik čini snažnu poveznicu zajednice. Mladi, iako ponekad odlaze zbog po-

sla, redovito se vraćaju na lokalne događaje jer osjećaju pripadnost mjestu. - Svi se vraćaju jer vole svoje mjesto - kaže Valentino.

Acquaviva Collecroce jedno je od rijetkih mjesta gdje se hrvatski jezik i dalje aktivno prenosi među generacijama. Valentino naglašava da mladi i stariji zajedno koriste hrvatsko-moliški u svakodnevnom životu, a prenose se i tradicionalne pjesme i jela koja potječu od predaka. Taj kontinuitet pomaže očuvanju kulturnog identiteta zajednice.

Važnu ulogu u povezivanju zajednice ima i udruga Hrvatsko-talijanski mozaik Rim, koji okuplja sve zajednice u kojima se govori hrvatski jezik.

POVIJEST, CRKVE I KAMENI TRAGOVI PROŠLOSTI

U središtu Acquavive Collecroce uzdiže se crkva svete Marije Ester, izgrađena u 15. stoljeću i obnovljena 1715. godine u baroknome stilu pod utjecajem Malteškog reda. Prema predaji, Hrvati doseljenici su nakon Bitke kod Lepanta dali doprinos njezinoj izgradnji kao zavjetnu crkvu. U mjestu se nalaze i brojne fontane poput Fonte Nova i Fonte Vechia, koje podsjećaju na važnost vode u životu zajednice.

Naselje je poznato i po Palazzo Cantelmo te kamenoj ploči "Magični Kvadrat", koja podsjeća na dolazak Hrvata oko 1500. godine. U crkvi se čuvaju vrijedna umjetnička djela iz 16. i 17. stoljeća, dok arhitektura i detalji svjedoče o spoju lokalne i povijesne tradicije. Acquaviva Collecroce i danas je snažno kulturno središte moliških Hrvata. U njemu se isprepliću povijest, vjera, jezik i svakodnevni život, a ljudi poput Valentina čuvaju priču o mjestu koje i dalje živi između Italije i hrvatske baštine.

Valentino Cianfagna sa Zrinkom Bačić, predsjednicom udruge Hrvatsko-talijanski mozaiko

VALENTINA GIORGETTA: ŽIVOT IZMEĐU MUNDIMITRA I ISELJAVANJA MLADIH

O životu u Moliseu govori i Valentina Giorgetta, moliška Hrvatica koja naglašava da je moliško-hrvatski jezik dio njezina odrastanja i svakidašnjice. Prisjeća se da je imala samo tri godine kada je počela učiti talijanski, dok je kod kuće i u zajednici prirodno govorila moliško-hrvatski. Danas živi u Mundimitru, gdje je izgradila svoj život, kao i njezina obitelj, jer je i suprug rođen u istom kraju. Valentina je obnašala i dužnost načelnice mjesta te ističe da je to bilo dugogodišnje iskustvo, oko petnaest godina rada u lokalnoj upravi. Prema njezinim riječima, život u Mundimitru je miran i siguran, što mnogi stanovnici cijene, posebno stariji ljudi koji čine većinu zajednice. Ipak, upozorava na to da mladi često odlaze na studij u veće gradove poput Rima, Milana ili Toskane, i rijetko se vraćaju.

U mjestu nema mnogo industrije, a udaljenost od većih gospodarskih središta dodatno otežava mogućnosti za pošljavanje. Valentina iskreno kaže da ne vidi svijetlu budućnost za mala sela poput Acquavive i Mundimitra, iako prizna da je život ondje miran i ispunjen međusobnom pomoći i zajedništvom.

MONTEMITRO/MUNDIMITAR – SRCE SLAVENSKE BAŠTINE U MOLISEU

Montemitro, na hrvatskome Mundimitar, jedno je od najvažnijih slavenskih naselja u talijanskoj regiji Molise. Smješten je na oko 508 metara nadmorske visine, na brežuljcima koji gledaju prema unutrašnjosti pokrajine Campobasso. Posebnu povijesnu prekretnicu Montemitro doživljava u 15. stoljeću, kada se naseljavaju Hrvati koji bježe iz istočnih jadranskih područja. Lokalni vladari i Crkva prihvaćaju doseljenike kako bi ponovno naselili opustošena područja

pogođena potresima i bolestima. Od tada se u selu razvija jedinstvena slavensko-talijanska zajednica koja je uspjela očuvati svoj jezik i običaje.

Montemitro je također poznat po tradiciji tkanja, koja je nekada bila jedan od glavnih izvora života. Na starijim tkalačkim razbojima izrađivale su se tkanine od lana i konoplje, a vještina se prenosila s generacije na generaciju, posebno među ženama sela.

U središtu mjesta nalazi se župna crkva sv. Lucije, izgrađena u 18. stoljeću uz pomoć lokalnog stanovništva. U njezinoj strukturi nalazi se i stariji gotički portal iz 13. stoljeća, što svjedoči o dugoj povijesti ovog prostora. Nedaleko od sela, u prirodi, smještena je i kapela sv. Lucije, koja je danas važno hodočasničko mjesto.

KLJUČNO SREDIŠTE MOLIŠKIH HRVATA

Veliku ulogu u identitetu mjesta ima i gastronomija. Tradicionalna jela poput paparolizate, pripremljene od krumpira, paprike i sardina te janjeće glave sa sirom i jajima, čuvaju duh prošlih vremena. Tu su i jednostavna jela poput špageta s krušnim mrvicama te domaći kolači s orasima i džemom.

Stanovnici ponosno čuvaju svoj jezik, običaje i folklor, uključujući pjesme i plesove koji se prenose generacijama. Iako je moderno vrijeme donijelo iseljavanje mladih, selo i dalje održava svoju kulturnu snagu.

Montemitro ostaje primjer kako malo mjesto može sačuvati veliku povijest. U njemu se isprepliću srednjovjekovni korijeni, slavensko nasljeđe i talijanska svakidašnjica, stvarajući jedinstvenu priču koja i danas živi.

Moliški Hrvati govore poseban slavenski idiom koji se najčešće naziva hrvatsko-moliški jezik ili lokalno "na-našo". Riječ je o arhaičnom dijalektu hrvatsko-gajekovskog jezika koji potječe iz čakavskog i štokavskog narječja, a u Italiji se razvijao od 15. stoljeća. Taj jezik donijeli su doseljenici s istočne obale Jadrana, koji su se naselili u Moliseu bježeći pred osmanjskim osvajanjima.

Značajka Montemitra je očuvanje staroga hrvatsko-moliškoga govora, poznatog kao "na-našo" koji se i danas čuje u svakodnevnom životu, čime selo postaje rijedak primjer žive višestoljetne jezične baštine

Autorica reportaže Marijana Dokoza s vlasnicima hrvatskih restorana u Moliseu

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika u posjetu Moliseu

Tradicionalna jela poput paparolizate, pripremljene od krumpira, paprike i sardina, čuva duh prošlih vremena

rječnik koji se razlikuje i od standardnoga hrvatskog i od talijanskog jezika.

Prema službenome talijanskom Zakonu o zaštiti jezičnih manjina hrvatska zajednica u Moliseu priznata je kao službena jezična manjina. To znači da se hrvatski jezik može koristiti u obrazovanju, kulturnim programima i javnim inicijativama u određenim okvirima.

U sklopu zajednice moliški Hrvati aktivno rade na očuvanju jezika u školama, na radionicama i kulturnim manifestacijama. Posebno se potiče poučavanje djece kako bi se spriječilo izumiranje jezika.

Unatoč tome, jezik je danas ugrožen jer mlađe generacije sve češće koriste talijanski u svakodnevnom životu. Hrvatsko-moliški govor ostaje važan simbol identiteta i povezanosti s hrvatskim korijenima. ▣

ENG *Molise Croats in Acquaviva Collecroce and Montemitro exemplify exceptional dedication to preserving language and identity. Their Molise Croatian speech, known as "na-našo", still lives on in families, everyday conversations, songs, customs and community encounters. Although they have been far from their ancestral homeland for centuries, they have preserved a strong connection to their Croatian roots and turned it into a special trait that connects and enriches them. Through traditional dishes, religious heritage, cultural events and pride of both young and old, Molise remains a place of living Croatian heritage, togetherness and belonging.*

Danas se govori u nekoliko sela, najpoznatija su Acquaviva Collecroce, Montemitro i San Felice del Molise. Jezik je sačuvan uglavnom u usmenoj komunikaciji, u obitelji i među starijim stanovništvom. Iako nije standardiziran, ima stabilnu gramatičku strukturu i prepoznatljiv

Pjesma za najmlađe navijače

Nova interaktivna knjiga uz poznate melodije, dječje glasove i ilustracije hrvatskih gradova približava djeci emociju zajedništva

U vremenu u kojem djeca sve ranije odrastaju uz ekrane i digitalne sadržaje, projekt "Hrvatska navija" vraća u prvi plan nešto jednostavno, ali snažno – zajedničku pjesmu. Riječ je o interaktivnoj glazbenoj knjizi za najmlađe, osmišljenoj kao spoj igre, tradicije, sportskog duha i obiteljskog druženja.

Autor projekta je Denis Jozić, Vukovarac koji danas živi i radi na relaciji Austrija – Hrvatska. Ideja je nastala zbog želje da se djeci, osobito onoj koja odrastaju izvan domovine, na njima blizak način približe hrvatski jezik, poznate navijačke melodije i osjećaj pripadnosti.

Knjiga donosi šest pjesama koje su godinama pratile hrvatske sportske uspjehe i postale dio prepoznatljive atmosfere na stadionima, trgovima i obiteljskim okupljanjima. Među njima su "Lijepa naša", "Zovi, samo zovi", "Bježite ljudi", "Ovdje nitko nije normalan", "U boj, u boj za narod svoj" i "Ooo, volim te Hrvatsko".

Posebnost izdanja je u tome što su sve pjesme snimljene u dječjoj izvedbi, u suradnji sa zagrebačkim dječjim zborom "Kikići/Genijalci". Poznate melodije tako su dobile topliji, nježniji izraz, bliži malim slušateljima koji ih lako pamte i rado pjevaju s roditeljima. Vizualni dio knjige potpisuje ilustrator Marko Pinjuh. Uz vedre prikaze Zagreba, Vukovara, Splita, Rijeke, Pule i Osijeka djeca upoznaju različite dijelove Hrvatske, ali i atmosferu radosti, pripadnosti i zajedništva koju sport često budi.

Izdanje posjeduje potrebne europske certifikate za dječje proizvode, a pjesme iz knjige dostupne su i na YouTube kanalu Junior-Ultras. Time projekt dobiva dodatni prostor izvan samih stranica knjige, omogućujući obiteljima da poznate melodije slušaju i pjevaju zajedno u svakodnevnim trenucima. "Hrvatska navija" tako se predstavlja kao više od glazbene slikovnice. To je priča o emociji, identitetu i obiteljskom zajedništvu – ispričana dječjim glasovima i pjesmama koje mnoge generacije povezuju s najljepšim sportskim trenucima. ▣

Nova zvijezda na pjesničkom nebu

U izdanju Hrvatskoga kulturnog društva u Gradišću predstavljena je zbirka *Šare lilije*, autorice Agnjice Schuster, poznate književnice tamošnje hrvatske nacionalne manjine

Tekst: ĐURO VIDMAROVIĆ

Svako novo ime u književnosti gradišćanskih Hrvata vrijedi istaknuti i pozdraviti s posebnom pažnjom i ljubavlju. To ime i njegovo djelo pokazuju kako književnost još živi i traje premda su uvjeti za opstanak jezika u Gradišću sve gori jer se smanjuje broj aktivnih govornika, a time i broj čitatelja književnih djela. Agnija Schuster je poznata autorica i doktorica znanosti, a svojim književnim radovima već je dugo prisutna u javnosti svoje nacionalne manjine. Ovo je prvi put da su njezine pjesme sabrane i ukoričene pa se može steći uvid u njezin pjesnički rad. Pretpostavljam kako je šutnji o izdavanju zbirke ranijih godina razlog taj što autorica živi kao suradnica najvećega modernističkog pjesnika gradišćanskih Hrvata Jurice Čenara te je u njegovoj sjeni. A njegov utjecaj osjeća se i u nekim njezinim pjesmama.

Izdavač u uvodnom slovu otkriva kako su objavljene pjesme u prvom dijelu ove knjige ranije izašle u zbirci "Bijele lilije" te da je ta zbirka "tiskana u jednom primjerku". Naravno, nameće se pitanje zbog čega nije tiskana kao normalno izdanje? U drugom dijelu zbirke popisane su u "kronološkom redu" pjesme, molitve, krilate misli "ke su publicirane po 2004. ljetu".

Najsnažnija simbolika ljljana je u kršćanstvu, te ne čudi što govorimo o *Marijini ljljani* koji u Novom zavjetu Krist povezuje s odricanjem od materijalnih stvari i prepuštanjem Božjoj ljubavi. Također, u kršćanskoj umjetnosti bijeli ljljan simbolizira Bogorodicu, te na nekim prikazima Blagovijesti arkandeo Gabrijel često drži bijeli ljljan (i smatra se da je ljljan njegov znak). Kao simbol kreposti i čistoće ljljan predstavlja obilježje većeg broja svetaca, npr. ljljan sv. Antuna, te se na njegov blagdan dijele i blagoslivljaju ljljani u mnogim mjestima.

Pisac predgovora zbirke "Šare lilije" je najistaknutije ime suvremene gradišćansko-hrvatske književne zbilje i veliko ime cjelokupne hrvatske književne kulture, akademik HAZU-a Nikola Benčić. Kao i uvijek, njegov tekst nosi poticajan i poetičan naslov: "Lilije na popucanom, žednom polju naše književnosti". Na početku svoga teksta akademik ističe: "S dosadašnjim iskustvom gradišćanskohrvatskoga pjesništva stojimo neka-ko bespomoćno na širokom, dušećem, od sunca i vjetrov glađenom pjesničkom polju lilijov. Već samo naslov *Šare Lilije* je ekskluzivan i nazvišćuje tajnovitu simboliku, slatkoću i bol duhe, ku srkamo nasred polja u sebe, plujemo pijano i začarano u raznolikosti lipote nečega, zašto do sada nismo imali riči."

U nastavku akademik piše: "Uspoređujući prvu i drugu Agnjicinu zbirku, 'Šare lilije' su složenije, pune simbolike kot je to svića, biser/djundje, suze kod dragocjene djundje duše melem (nova rič), kot mazilo za ublaženje duševne i

tjelesne boli. Andjel Čuvar ki stoji uz nas, Golgota... obuhvaćaju puno već nazorov, pogledov na iz života, iz osobnoga, peršonckoga, u ki prodira diboko vjersko osvidočenje a ne brbljanje molitve.“

Benčić s pravom ističe kako u ovoj zbirci “ima velik broj pjesama ke su moderne, suvrime molitve današnjega človika. Prepoznajemo da pjesnikinja usvoji pjesma tankočutno reagira na svakidašnje događaje u familiji i izvan familije, u društvu, u svitu, reflektira događaje, poziva da se spravimo na put u Betlehem, are smo svega presiti, grusti nam se i misliti o dibini mogućnosti ljudske samosvisti“.

Doista, Agnjica Schuster uspostavila je ravnotežu između životne stvarnosti koja ju okružuje i osjećaja transcendentije koji je prožima. Benčić s pravom ističe kako “ne biži od suvrimenih problematičnih temov ke kani iskreno postaviti na tapetu sadržajne diskusije“.

Pjesme u ovoj zbirci dodiruju na poetski način i intiman život čovjeka kao što su npr. majčinstvo i očinstvo, prijateljstvo i mirenje sa smrću. Na probleme suvremenog društva naša pjesnikinja ima lijek u molitvi “jobovskoga krika do neba“.

Benčić je uvijek u pravu, pa i sada kad je svrstao poeziju Agnjice Schuster

u žensko pjesničko pismo, odnosno ženski poetski diskurs: “Jedno se ali ne more zatajati. Ona gleda svit kroz ženske vizure, s profinjenim ženskim okom. Jači himnu ženi, jako individualno i čuvstveno, omeđujuće na: to sam ja i to nisam ja.“ Agnjica Schuster ne želi biti pjesnik, preporoditelj. Stoga Benčić s pravom pita: “Pažljivi štitelj bi mogao pitati, a kade su naše narodne teme, kultura i jezik, manjinska egzistencija?” I daje odgovor s kojim se slažem: “One su uključene u moralno držanje na ovom svitu, na liniju ku nam određuje život i nosi u odgovornost za našu budućnost.. I ona upućuje na rič, na onu ‘na početku biše...’ ka odlučuje peršonsku i narodnu budućnost.“

Nikola Benčić u ovome uvodnom tekstu otvoreno ističe kako je autoričina odsutnost glede narodne tematike “svidočanstvo poziv da se popašćimo u novi svit, ako kanim ostatici kot samostalna narodna grupa u ovom prostoru, ali da ne ostavimo uhodane, čvrste izgažene pute u trki“. U ovoj važnoj rečenici akademik je stavio naglasak na sintagmu “samostalna narodna grupa u ovom prostoru“. Uz puno poštovanje smijem se suprotstaviti s mišljenjem da su gradišćanski Hrvati u Austriji prije svega hrvatska narodna/nacionalna manjina, a kasnije samostalna narodna grupa. Ako se otkloni hrvatski pridjev, tada moramo govoriti o sasvim drugoj priči. U zaključku Benčić postavlja zanimljivu tezu: “Agnjica Schuster je sa ‘Šare lilija’ načala novu brazdu na našem pucalom žajnom polju pjesništva. Neka nas obnovi i ne zamami duha i lipota lilijov, nego nazvišćuje sadržjno obnovljenje.“ I u ovoj tezi postoji moja osobna dilema: Je li ova zbirka ta “nova brazda u gradišćanskohrvatskom pjesništvu ili je tu novu brazdu davno prije zaorao njezin životni pratitelj Jurica Čenar svojom zbirkom ‘Misi misli’“?

Npr. pjesma *Stoljeće u riči* pisana je u duhu Čenarove poetike, premda je sadržajno aktualizirana i dignuta na globalnu razinu. Po mome skromnome mišljenju Agnjica S. zaorala je novu brazdu u gradišćanskohrvatskom pjesništvu kršćanskoga nadahnuća. Njezine molitve su pisane suvremenim jezičnim rekviz

itarijem, ali su oslonjene sadržajno na najveća dostignuća hrvatske književnosti ovoga žanra. Ona u nekim pjesmama ulazi i u područje mističnog kršćanstva. Na primjer, može poslužiti pjesma *Libera me Domine*. Navodim prve stihove iz ove pjesme:

*Svagdir po cilom svitu
po brižići i dolina,
u svi ljetni doba
protulični, ljetni, jesenski i zimski
u jednoj zvanarednoj noći ljeta
u decembru
judi dobre volj
iščekuju metamorfozu srca
ispunjeni su
zvanrednim raspoloženjem:
će li mi se roditi
u mojem zavičajnom kutljacu
Ditešće?
(...)*

Zbirka *Šare lilije* Agnjice Schuster vrlo je grafički i estetski dobro oblikovana. Naslovnicu je uredio poznati gradišćanskohrvatski slikar Erich Novoszel, dok je knjigu grafički oblikovao Jurica Čenar. Sve uvrštene pjesme zajedno s predgovorom akademika Benčića dragocjen su prilog suvremenoj gradišćanskohrvatskoj književnosti. Glede kristoloških tema, ova zbirka zaslužuje širu elaboraciju od prostora koji omogućuje ovaj prikaz. Poznavatelji hrvatskog pjesništva kršćanske transcendentije s punom odgovornošću mogu ustvrditi kako je Agnjica Schuster u ovom žanru dala vrijedan doprinos cjelokupnom pjesništvu hrvatskoga naroda. ▣

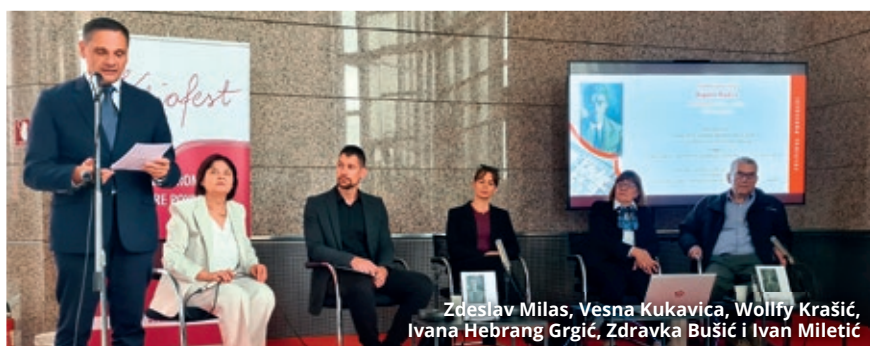
ENG *The “Šare lilije” collection by Agnija Schuster represents an important contribution to Burgenland-Croatian literature and her poetry is characterized by strong symbolism and Christian inspiration. In her poems, the author connects the realities of life with the spiritual dimension, addressing the subjects of faith, identity, family, society and human intimacy. Academician Nikola Benčić’s foreword emphasizes the modernity, symbolism and spiritual depth of her poetic expression. Drawing on tradition and contemporary language, Schuster opens new poetic expressions in Burgenland-Croatian poetry and provides a valuable contribution to Croatian literary culture.*

Zbirka izabranih pjesama *Šare lilije*

Vizionar hrvatske slobode s američkog vidikovca

Na Klioifestu u Zagrebu predstavljena je knjiga “Bogdan Radica: bibliografija (1922. – 2018.)” u organizaciji nakladnika Književnog kruga Split i Hrvatske matice iseljenika. Knjiga sadrži više od četiri tisuće bibliografskih jedinica velikana hrvatske kulture s polustoljetnom američkom adresom

Zdeslav Milas, Vesna Kukavica, Wolfy Krašić, Ivana Hebrang Grgić, Zdravka Bušić i Ivan Miletić

Tekst i foto: HMI

Na Klioifestu – Festivalu povijesti, održano je i svečano predstavljanje knjige “Bogdan Radica: bibliografija (1922. – 2018.)”, kapitalnog izdanja koje sustavno obrađuje publicistički opus jednog od najplodnijih hrvatskih intelektualaca 20. stoljeća koji je u Sjedinjene Američke Države emigrirao i ondje stvarao pune 53 godine kao pisac, novinski kolumnist i sveučilišni profesor moderne europske i svjetske povijesti. Predstavljanje u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu organizirali su Hrvatska matica iseljenika i nakladnik Književni krug Split. O knjizi su govorili povjesničar dr. sc. Wolfy Krašić i dr. sc. Ivana Hebrang Grgić te autori mr. sc. Zdravka Bušić i mr. sc. Ivan Miletić, dok je promociju moderirala Vesna Kukavica, voditeljica Matičina Odjela za nakladništvo. Među istaknutim uzvanicima bili su izaslanik predsjednika Hrvatskoga sabora Gordana Jandrokovića, predstojnik Ureda predsjednika Sabora Matej Brečić; izaslanik predsjednika

Vlade RH Andreja Plenkovića, predstojnik Ureda predsjednika Vlade Zvonimir Frka-Petešić; izaslanik ministra vanjskih i europskih poslova Gordana Grlića Radmana, posebni savjetnik dr. sc. Domagoj Knežević; glavna ravnateljica NSK u Zagrebu dr. sc. Ivanka Stričević; pomoćnik ravnatelja Instituta Ivo Pilar dr. sc. Ivan Hrštić, te prof. dr. sc. Damir Agičić, predsjednik Programskog odbora i utemeljitelj Klioifesta, koji već trinaest godina na ovom festivalu okuplja vodeće povjesničare iz RH i inozemstva te mnoštvo studenata povijesti Sveučilišta u Zagrebu. Povijest hrvatskog iseljništva i kulturna povijest Hrvata izvan Republike Hrvatske imaju svoje reprezentativno mjesto u sklopu Klioifesta od njegova utemeljenja. Ovogodišnji program dijasporske tematike poseban je naglasak stavio na iseljeničke bibliografije koje otkrivaju bogatstvo pisane građe o hrvatskoj dijaspori, odnosno stvaralaštvu naših ljudi u pokretu koje je sastavni dio i hrvatske kulture i kulturā zemalja u kojima Hrvati žive. Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika mr. sc. Zdeslav Milas pozdravio je okupljene uzvanike te istaknuo značaj ovog djela.

“Prateći recentnu historiografsku produkciju iseljeničke tematike, uočili smo knjigu Književnog kruga iz Splita koja zavrjeđuje posebnu pozornost svojim sadržajem i opsegom u sklopu Festivala povijesti. Posrijedi je impresivna knjiga koja ukoričuje više od četiri tisuće bibliografskih jedinica povjesničara i književnika s polustoljetnom američkom adresom, Bogdana Radice, koju su priredili ovdje nazočni autori, magistri znanosti Zdravka Bušić i Ivan Miletić. Ako uspoređujemo visoke stručne standarde u bibliografiji koje provodi Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu digitalne epohe, možemo reći da je, kada je iseljništvo u pitanju, taj standard početkom 21. stoljeća potvrdila doktorica Nataša Bašić sastavivši retrospektivnu bibliografiju kulturne Hrvatske revije, dok je ovaj autorski dvojac Bušić – Miletić proširio naše bibliografske horizonte iščitavajući inozemnu periodiku engleskoga govornog područja u kojoj su rasuta djela povjesničara Bogdana Radice. Jasno, autorski dvojac s Radicom je na američkom tlu dijelio i emigrantsku dramu druge polovice 20. stoljeća, što ih je dodatno osnažilo u izradi ove knjige posvećene perjanici iseljeničkog tiska”, istaknuo je ravnatelj Milas. ▣

ENG *At the Klioifest – Festival of History in Zagreb, the book Bogdan Radica: bibliografija (1922. – 2018) was presented, organized by the publisher Književni krug Split and the Croatian Heritage Foundation. The book contains more than 4,000 bibliographic entries on the writer and historian Radica, who published his works in the United States for 53 years as an emigrant. He made a huge contribution to the international affirmation of Croatian themes in the 20th century.*

Brzo, lako i zanimljivo ovladajte temeljima hrvatskoga jezika učite kada želite i gdje želite
A fast, easy and interesting way to learn the basics of Croatian. Learn when and where you want.

Sveučilište u
Zagrebu

@ srce

HIT-1

Prvi sveučilišni on-line tečaj hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika

The first on-line course of Croatian as second and foreign language

Jesenski semestar / Autumn semester

14. rujna – 6. prosinca 2026.
(prijave do 4. rujna 2026.)

*September 14 – December 6, 2026
(application deadline is September 4, 2026)*

Proletni semestar / Spring semester

1. ožujka – 23. svibnja 2027.
(prijave do 19. veljače 2027.)

*March 1 – May 23, 2027
(application deadline is February 19, 2027)*

- **7 nastavnih cjelina u sustavu MoD (utemeljen na Moodlu)**
- **150 nastavnih aktivnosti**
- **24 sata online nastave uživo**
- **iskusni lektori, stručnjaci za hrvatski kao ini jezik**
- **interaktivan, komunikacijski i individualiziran pristup učenju jezika**
- **mogućnost stipendije**
- *7 learning units in the Moodle-based e-learning system*
- *150 learning activities*
- *24 hours of real-time communication online*
- *experienced language instructors, specialists in Croatian as L2*
- *an interactive, communicative and individual approach to language learning*
- *the possibility of a scholarship*

Pogledajte videopriloge o tečaju na mrežnoj stranici

Look at videos about the course at web page

www.matis.hr

Obavijesti i upisi

additional information and enrollment:

croatian@unizg.hr

ČITAJMO MATIČIN LJETOPIS NOVE GENERACIJE!

Izišao je novi svezak Matičina ljetopisa Hrvatskog iseljeničkog zbornika za 2026. U šest tematskih cjelina, koje su naslovljene *Znaci vremena*, *Kroatistički obzori*, *Mostovi*, *Povjesnica*, *Znanost* i *Nove knjige*, donosi 29 raznorodnih bogato ilustriranih autorskih priloga iseljeničke tematike. Iako izrađao na tradiciji najčitanijih preporodnih kalendarskih knjiga, Matičin se ljetopis Hrvatski iseljenički zbornik s internet-skom epohom prometnuo u potpuno modernu medijsku formu o suvremenom hrvatskom kulturnom zajedništvu na globalnoj razini. Posrijedi je sintetsko znanstveno-popularno djelo u kojem je skupina odabranih kroatista, jezikoslov-

ca, etnologa te povjesničara umjetnosti, povjesničara i sociologa obradila stvaralaštvo Hrvata izvan RH kroz prošlost i sadašnjost, uključujući recentne interkulturalne manifestacije u kojima sudjeluju ljudi hrvatskih korijena.

Građa ovogodišnjeg Matičina ljetopisa, raspoređena na 404 stranice, govori o rezultatima znanstvenih istraživanja vanjskih migracija i kulturološkim postignućima raseljenih hrvatskih građana. Autori, njih ukupno 29, svjesno su odbacili stručni diskurs i "ispričali priču" o jednom stvarnom složenom migrantskom fenomenu, svima prihvatljivu i – zanimljivu!